

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

**HOTUBA YA WAZIRI WA UCHUKUZI MHESIMIWA
PROF. MAKAME MNYAA MBARAWA (MB.), AKIWASILISHA
BUNGENI MPANGO NA MAKADIRIO YA MAPATO
NA MATUMIZI YA FEDHA KWA MWAKA WA FEDHA 2025/26**

Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania pamoja na Viongozi wengine wa Chama na Serikali akikata utepe kuashiria ufunguzi rasmi wa safari za Treni ya kisasa ya SGR kati ya Dar es Salaam, Morogoro na Dodoma tarehe 1 Agosti, 2024.

DODOMA

15 MEI, 2025

Mheshimiwa Kassim Majaliwa Majaliwa, Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania akiwaongoza Viongozi wa Serikali kuzindua safari za Treni ya SGR kati ya Dar es Salaam na Morogoro iliyofanyika tarehe 14 Juni, 2024.

Muonekano wa Jengo jipya la abiria katika Kiwanja cha Ndege cha Arusha lenye uwezo wa kuhudumia abiria 350 kwa wakati mmoja likiwa limekamilika. Jengo hili linajumuisha eneo la biashara, ukumbi wa watu mashuhuri na lina mifumo ya kisasa ya TEHAMA.

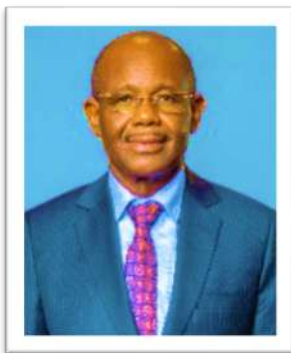
Boti ya Kisasa (Ambulance Boat) iliyonunuliwa na Serikali ya Awamu ya Sita kwa ajili ya shughuli za Utafutaji na Uokoaji katika Ziwa Victoria iliyopokelewa katika Bandari ya Mtwara ikiwa imepakwa kwenye gari tayari kusakafishwa kwenda Ziwa Victoria- Mwanza.

Muonekano wa mtambo wa mawasiliano wa sauti baina ya Waongoza Ndege na Marubani (VHF) katika Kiwanja cha Ndege cha Mwanza.

**HOTUBA YA WAZIRI WA UCHUKUZI MHESHIMIWA
PROF. MAKAME MNYAA MBARAWA (MB.),
AKIWASILISHA BUNGENI MPANGO NA MAKADIRIO
YA MAPATO NA MATUMIZI YA FEDHA
KWA MWAKA WA FEDHA 2025/26**

VIONGOZI WA WIZARA YA UCHUKUZI

Mhe. Prof. Makame M. Mbarawa (Mb.)
Waziri wa Uchukuzi

Mhe. David M. Kihenzile (Mb.)
Naibu Waziri wa Uchukuzi

Prof. Godius W. Kahyarara
*Katibu Mkuu, Wizara
ya Uchukuzi*

Bw. Ludovick J. Nduhiye
*Naibu Katibu Mkuu, Wizara
ya Uchukuzi*

YALIYOMO

A:	UTANGULIZI	1
B:	MAPITIO YA UTEKELEZAJI WA MPANGO NA BAJETI YA WIZARA NA TAASISI ZAKE KWA MWAKA WA FEDHA 2024/25	7
C:	MPANGO NA MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2025/26	123
D:	SHUKRANI.....	185
E:	MUHTASARI WA MAOMBI YA FEDHA YA WIZARA YA UCHUKUZI KATIKA MWAKA WA FEDHA 2025/26	188
F:	MAJEDWALI YENYE TAARIFA NA TAKWIMU MBALIMBALI ZA WIZARA	189

**HOTUBA YA WAZIRI WA UCHUKUZI MHESHIMIWA
PROF. MAKAME MNYAA MBARAWA (MB.),
AKIWASILISHA BUNGENI MPANGO NA MAKADIRIO
YA MAPATO NA MATUMIZI YA FEDHA
KWA MWAKA WA FEDHA 2025/26**

A: UTANGULIZI

1. **Mheshimiwa Spika**, baada ya kupokea taarifa iliyowasilishwa hapa Bungeni na Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu iliyochambua utekelezaji wa Bajeti ya Wizara ya Uchukuzi kwa mwaka wa fedha 2024/25 pamoja na Mpango na Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa mwaka wa fedha 2025/26, ninaomba kutoa hoja kwamba Bunge lako Tukufu sasa likubali kupokea, kujadili na kuidhinisha Mpango na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Uchukuzi kwa mwaka wa fedha 2025/26.

2. **Mheshimiwa Spika**, awali ya yote nianze kwa kumshukuru Mwenyezi Mungu mwingi wa rehema kwa kutujalia afya njema, usalama, amani na utulivu katika Taifa letu na kutuwezesha kukutana tena katika siku hii ya leo kuendelea kutekeleza majukumu ya kuwatumikia Watanzania. Ninamuomba Mwenyezi Mungu atuongoze vyema katika kujadili Hotuba hii ya Wizara ya Uchukuzi na Bajeti ya Serikali kwa ujumla ili tuweze kuendeleza nchi yetu.

3. **Mheshimiwa Spika**, Wizara ya Uchukuzi imeendelea kutekeleza kazi zake kulingana na Hati ya Mgawanyo wa Majukumu iliyotolewa tangu kuanzishwa kwake mwezi Agosti, 2023. Kwa heshima kubwa, niendeleo kumshukuru Mheshimiwa Rais kwa miongozo ambayo ameendelea kunipa katika kipindi changu chote ndani ya Serikali ya Awamu ya Sita. Ni dhahiri kuwa katika kipindi hiki kumekuwa na mafanikio makubwa katika sekta mbalimbali ikiwemo uchukuzi kwa kuendeleza miundombinu mbalimbali na kuimarisha udhibiti wa huduma zinazotolewa katika sekta hii.

4. **Mheshimiwa Spika**, nitumie fursa hii ya kipekee kumpongeza na kumshukuru kwa dhati Jemedari wetu Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa kuendelea kuliongoza Taifa letu na kutimiza miaka minne (4) katika uongozi wake imara na maono yake yaliyoleta maendeleo makubwa nchini. Pamoja na masuala mengine, Mheshimiwa Rais ameendelea kuweka mkazo na kipaumbele katika kujenga, kuendeleza na kuboresha huduma katika sekta mbalimbali ikiwemo sekta ya uchukuzi. Ni dhahiri kuwa tumeona uthubutu na maendeleo makubwa ambayo yameendelea kutekelezwa katika sekta ya uchukuzi yakiwemo: ujenzi na uendeshaji wa reli ya kisasa ya SGR; maboresho ya bandari; ujenzi na ukarabati wa meli pamoja na viwanja vya ndege; kuboresha shughuli za utafutaji na uokoaji

katika Maziwa Makuu; uboreshaji wa Kampuni ya Ndege Tanzania (ATCL) ikiwemo ununuzi wa ndege; ununuzi wa rada za hali ya hewa; na uendelezaji wa miundombinu na ununuzi wa vifaa vya kufundishia katika vyuo vinavyosimamiwa na Wizara ikijumuisha Chuo cha Taifa cha Usafirishaji (NIT) na Chuo cha Bahari Dar es Salaam (DMI).

5. **Mheshimiwa Spika**, utekelezaji wa miradi hiyo ya maendeleo umeendelea kwa ufanisi na kuleta tija katika kuchochea ukuaji wa sekta mbalimbali nchini zikiwemo za kilimo, mifugo, utalii, madini, viwanda na biashara. Sote ni mashuhuda kuwa miradi iliyokamilika na kuanza kutoa huduma za usafiri na usafirishaji imekuwa chachu ya ukuaji wa maendeleo ya kiuchumi na kijamii nchini. Vilevile, kutokana na umahiri wake katika ubunifu na utendaji, tunu za Taifa letu zikiwemo: Utu, Uzalendo, Uadilifu, Umoja, Uwazi, Uwajibikaji na lugha ya Taifa zimeendelea kuimarika na kuifanya nchi yetu kuwa mfano mzuri wa kuigwa na Mataifa mbalimbali.

6. **Mheshimiwa Spika**, naomba kutoa pongezi na shukrani za dhati kwa Mheshimiwa Dkt. Philip Isdory Mpango, Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa namna anavyoendelea kumsaidia Mheshimiwa Rais katika utendaji na kuongoza nchi yetu kwa ajili ya kuwaletea maendeleo wananchi na Taifa kwa ujumla na kuongeza ufanisi katika utendaji wa Serikali.

7. **Mheshimiwa Spika**, vilevile nimpongeze Mheshimiwa Kassim Majaliwa Majaliwa (Mb.), Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Kiongozi wa shughuli za Serikali Bungeni, kwa uongozi wake makini. Ni wazi kuwa kiongozi huyu ameendelea kutumikia nchi yetu kwa umahiri mkubwa kwa lengo la kuimarisha usimamizi wa shughuli za Serikali.

8. **Mheshimiwa Spika**, pia nimpongeze Mheshimiwa Dkt. Doto Mashaka Biteko (Mb.), Naibu Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Waziri wa Nishati, kwa kuendelea kuaminiwa na Mheshimiwa Rais kuhudumu katika nafasi hiyo. Mheshimiwa Naibu Waziri Mkuu ameendelea kuwatumikia Watanzania kwa umakini na kuonesha uwezo mkubwa katika nafasi yake kwa kutekeleza ipasavyo majukumu yake.

9. **Mheshimiwa Spika**, nitumie nafasi hii kukupongeza wewe binafsi kwa umahiri na uwazi uliouonesha katika kipindi unachoendelea kutumikia Taifa letu. Ni wazi kuwa Bunge limekuwa mahiri na la mfano kimataifa kwa jinsi linavyoendesha shughuli zake. Aidha, niendeleo kukupongeza kwa jinsi unavyoendelea kutekeleza kwa weledi majukumu ya nafasi ya Urais wa Umoja wa Mabunge Duniani (IPU), nafasi ambayo ni heshima kubwa kwako na kwa nchi yetu. Watanzania tunaendelea kukuomba katika utekelezaji wa majukumu yako ya ndani na nje ya nchi.

10. **Mheshimiwa Spika**, aidha, nimpongeze Mheshimiwa Mussa Azzan Zungu (Mb.), Naibu Spika kwa kuendelea kutekeleza vyema majukumu yake katika kumsaidia Spika kuliongoza Bunge. Vilevile, nitumie fursa hii kuwapongeza Wenyevitwa wa Bunge, Mheshimiwa Najma Murtaza Giga (Mb.), Mheshimiwa Dkt. Joseph Kizito Mhagama (Mb.) na Mheshimiwa Deodatus Philip Mwanyika (Mb.) kwa kuendelea kutekeleza majukumu yao kwa ufanisi.

11. **Mheshimiwa Spika**, kwa dhati kabisa naomba kuishukuru na kuipongeza Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu inayoongozwa na Mwenyekiti wa Kamati Mheshimiwa Selemani Moshi Kakoso (Mb.) na Makamu Mwenyekiti wa Kamati Mheshimiwa Anne Kilango Malecela (Mb.). Sambamba na viongozi hao wa Kamati, niwashukuru Wajumbe wote wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu. Kamati hii imeendelea kutoa ushauri wenye tija na kuwa chachu ya kuongeza ufanisi katika utendaji wa Wizara. Napenda pia kuishukuru Kamati kwa uchambuzi makini iliyoufanya kwenye Taarifa ya Utekelezaji wa Mpango na Bajeti kwa mwaka wa fedha 2024/25 na Mpango wa makadirio ya Mapato na Matumizi kwa mwaka wa fedha 2025/26. Maoni na ushauri wa Kamati uliotolewa umeiwezesha Wizara kukamilisha maandalizi ya Mpango wa makadirio ya mapato na matumizi tunaouwasilisha leo mbele ya Bunge lako Tukufu.

12. **Mheshimiwa Spika**, kwa simanzi kubwa niungane na Bunge na Watanzania wote kutoa pole kwa Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na kwa familia husika na Taifa kwa ujumla kufuatia kifo cha aliyekuwa Makamu wa Rais wa Kwanza na Waziri Mkuu Mstaafu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania hayati **Cleopa David Msuya** kilichotokea tarehe 7 Mei 2025, hakika alikuwa na mchango mkubwa katika kulitumia Taifa hili. Aidha, nitoe pole kwa Bunge lako Tukufu kufuatia kifo cha **Dkt. Faustine Engelbert Ndugulile** aliyekuwa Mbunge wa Jimbo la Kigamboni na Mkurugenzi Mteule wa Shirika la Afya Duniani (WHO) Kanda ya Afrika kilichotokea tarehe 27 Novemba, 2024. Hakika tutaendelea kuthamini na kuenzi mchango wake katika Bunge hili na Taifa kwa ujumla. Tunamuomba Mwenyezi Mungu awapumzishe mahali pema peponi.

13. **Mheshimiwa Spika**, kipekee napenda kumshukuru Mheshimiwa Kassim Majaliwa Majaliwa (Mb), Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa hotuba yake ambayo imetoa hali ya utekelezaji wa jumla katika utendaji wa Serikali kwa mwaka 2024/25 pamoja na kuonesha dira na mwelekeo wa Taifa letu kwa mwaka 2025/26 katika sekta mbalimbali ikiwemo Sekta ya Uchukuzi. Pia, niwapongeze Waheshimiwa Mawaziri wote waliowasilisha hotuba zao kabla ya hotuba yangu, ambao kwa ujumla kila mmoja ameelezea utekelezaji wa mwaka 2024/25 na mpango wake kwa mwaka 2025/26.

14. ***Mheshimiwa Spika***, baada ya kutoa maelezo hayo ya utangulizi, naomba sasa uniruhusu nitoe taarifa ya mapitio ya Utekelezaji wa Mpango na Bajeti ya Wizara ya Uchukuzi na Taasisi zake kwa mwaka wa fedha 2024/25 pamoja na Mpango na Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa mwaka wa fedha 2025/26.

B: MAPITIO YA UTEKELEZAJI WA MPANGO NA BAJETI YA WIZARA NA TAASISI ZAKE KWA MWAKA WA FEDHA 2024/25

15. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka wa fedha 2024/25, Sekta ya Uchukuzi imeendelea kutoa mchango chanya katika ukuaji wa Uchumi kwa Taifa hili. Mchango huo umewezesha kuendelea kukua kwa sekta nyingine za uzalishaji zikiwemo sekta za kilimo, madini, utalii, viwanda na biashara. Kwa mujibu wa Taarifa ya Ofisi ya Taifa ya Takwimu Tanzania (NBS) kwa mwaka 2023, Sekta ya Uchukuzi ilikua kwa asilimia 4.1 na kuchangia katika Pato la Taifa kwa asilimia 7.2. Kimsingi sekta hii katika mwaka 2024/25 imeendelea kuwa kichocheo katika ukuaji wa uchumi ikiwemo kuanza uendeshaaji wa SGR ambayo ni miongoni mwa miradi ya kimkakati katika Sekta ya Uchukuzi na Taifa kwa ujumla.

16. ***Mheshimiwa Spika***, sekta hii ni moja kati ya sekta zinazochangia fedha za kigeni kupitia mauzo ya huduma za Uchukuzi (Trade in Services). Kwa mujibu wa Taarifa za Benki Kuu ya

Tanzania (BoT) kwa kipindi cha kuanzia Julai 2024 hadi kufikia Machi 2025, Sekta ya Uchukuzi ilichangia mauzo ya kiasi cha Dola za Marekani bilioni 2.48 ya fedha za kigeni sawa na ongezeko la asilimia 8.30 ikilinganishwa na Dola za Marekani bilioni 2.29 zilizopatikana katika mauzo katika kipindi kama hicho kwa mwaka wa fedha 2023/24. Kwa ujumla sekta hii hutoa mchango mkubwa katika sekta mbalimbali ikijumuisha sekta ya Utalii ambapo mchango huo wa mauzo ya usafirishaji huainishwa kila mwaka kupitia taarifa inayoandaliwa na Benki Kuu ya Tanzania kwa kushirikiana na Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA).

17. **Mheshimiwa Spika**, mchango huo wa fedha za kigeni unaotolewa na Sekta ya Uchukuzi unatokana na kodi za ushuru wa forodha, kodi ya ongezeko la thamani (VAT) na kodi nyingine, hususan inayotokana na mafuta ya petroli na dizeli pamoja na ajira za Watanzania walioajiriwa au kujiajiri katika biashara za uendeshaji wa bandari, usafiri na usafirishaji kwa njia ya maji, barabara, reli na anga. Kwa ujumla sekta mbalimbali zimeendelea kufungamanishwa na huduma za uchukuzi na kuwezesha biashara ndani ya nchi, kikanda na kimataifa.

18. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2024/25, Wizara ya Uchukuzi (Fungu 62) iliidhinishiwa jumla ya **Shilingi 2,729,676,417,000**

kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na Fedha za utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 114,744,476,000** ni za Matumizi ya Kawaida ya Wizara na Taasisi zake na **Shilingi 2,614,931,941,000** ni za utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo. Hadi kufikia Aprili, 2025 Wizara ilikuwa imepokea jumla ya **Shilingi 1,674,448,400,698.31** sawa na **asilimia 61.34** ya bajeti yote ya Wizara iliyoidhinishwa.

Bajeti ya Matumizi ya Kawaida

19. **Mheshimiwa Spika**, kati ya **Shilingi 114,744,476,000** zilizoidhinishwa kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida, **Shilingi 86,661,930,000** ni fedha za Mishahara na **Shilingi 28,082,546,000** ni fedha za Matumizi Mengineyo (OC) kwa ajili ya Wizara na Taasisi zake. Hadi kufikia Aprili, 2025 jumla ya **Shilingi 100,111,641,231.41** sawa na **asilimia 87.25** ya bajeti ya Matumizi ya Kawaida iliyoidhinishwa zilikuwa zimetolewa.

Bajeti ya Miradi ya Maendeleo

20. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2024/25, Wizara ya Uchukuzi ilitengewa jumla ya **Shilingi 2,614,931,941,000** kwa ajili ya kutekeleza Miradi ya Maendeleo. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 2,524,369,202,000** ni fedha za ndani na **Shilingi 90,562,739,000** ni fedha za nje. Hadi kufikia Aprili, 2025 jumla ya **Shilingi 1,574,336,759,466.90** sawa na **asilimia 60.21**

ya bajeti yote ya Maendeleo iliyoidhinishwa zilitolewa.

21. ***Mheshimiwa Spika***, Wizara ya Uchukuzi baada ya kupokea fedha hizo, iliendelea kutekeleza miradi ya maendeleo na shughuli mbalimbali zilizopangwa katika mwaka 2024/25. Lengo ni kuendelea kuimarisha utoaji wa huduma za uchukuzi zinazozingatia usalama, uhakika na unafuu wa gharama nchini na kuimarisha biashara kati ya Tanzania na nchi nyingine.

B.1. UDHIBITI NA UTOAJI WA HUDUMA ZA UCHUKUZI

B.1.1. UDHIBITI WA HUDUMA ZA UCHUKUZI

22. ***Mheshimiwa Spika***, katika kuimarisha huduma za uchukuzi nchini, Wizara kupitia Mamlaka ya Udhibiti Usafiri Ardhini (LATRA), Mamlaka ya Usafiri wa Anga Tanzania (TCAA), Shirika la Uwakala wa Meli Tanzania (TASAC) na Mamlaka ya Hali ya Hewa Tanzania (TMA) imeendelea kusimamia na kudhibiti utoaji wa huduma za uchukuzi kama ifuatavyo:

UDHIBITI WA USAFIRI ARDHINI

23. ***Mheshimiwa Spika***, Serikali kupitia Mamlaka ya Udhibiti Usafiri Ardhini (LATRA) imeendelea kusimamia na kudhibiti usafiri katika sekta ndogo za reli, barabara pamoja na kuanza maandalizi ya awali kwa ajili ya udhibiti usafiri wa waya. Aidha,

LATRA inalo jukumu la kuthibitisha madereva na kusajili wahudumu wa vyombo vinavyodhibitiwa ili kuboresha usalama na ubora wa huduma katika usafiri ardhini.

24. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2024/25, Serikali kupitia Mamlaka ya Udhibiti Usafiri Ardhini (LATRA) imeendelea kudhibiti na kutoa huduma mbalimbali, zikiwemo leseni na vibali ambapo kwa kipindi cha Julai 2024 hadi Machi 2025, LATRA ilitoa jumla ya leseni 250,096 za usafirishaji ikiwa ni sawa na ongezeko la leseni 8,283, ikilinganishwa na leseni 241,813 zilizotolewa katika kipindi kama hicho cha mwaka wa fedha 2023/24. Kati ya leseni hizo, leseni 38,334 ni za mabasi ya abiria, leseni 155,041 ni za magari ya mizigo na leseni 56,721 ni za magari ya kukodi.

Mifumo ya Ufuatiliaji wa Usafiri Ardhini

25. **Mheshimiwa Spika**, LATRA imeendelea kuimarisha usalama kwa kufanya ufuatiliaji wa mwenendo wa mabasi ya masafa marefu na treni za TAZARA na TRC kwa kutumia mfumo wa Ufuatiliaji wa Mwenendo wa Magari (Vehicle Tracking System - VTS). Hadi kufikia Machi, 2025 mabasi yote ya masafa marefu ambayo ni 11,826 yaliyopewa leseni yalikuwa yameunganishwa kwenye mfumo wa VTS. Mfumo unaonesha kuwa, wastani wa mabasi 8,969 yanatuma taarifa kila siku, sawa na asilimia 76 ya mabasi yote. Aidha, mabasi 2,857 yaliyobaki ambayo ni asilimia 24 ni

mabasi yaliyosimama kutoa huduma kwa sababu mbalimbali zikiwemo ajali na matengenezo. Wamiliki wote wa mabasi yaliyounganishwa na mfumo wamepewa akaunti za VTS ili waweze kufuatilia mabasi yao na kuchukua hatua stahiki kulingana na makosa yanayojitokeza. Vilevile, ili kuleta ufanisi zaidi na baada ya LATRA kutumia mfumo wa VTS miaka nane (8), katika mwaka 2024/25, imefanyika tathmini ya kina ya teknolojia zinazotumika katika mfumo huo. Lengo la tathmini hiyo ni kujua uwezo wa mfumo huo na hivyo kuendelea kuongeza wigo wa matumizi yake.

26. **Mheshimiwa Spika**, katika hatua ya kuongeza wigo wa kufuatilia mwenendo wa mabasi, LATRA imewezesha upatikanaji wa taarifa za mabasi kupitia mfumo wa Taarifa kwa Abiria (Passenger Information System - PIS) uliyounganishwa na VTS. Kwa kupitia mfumo huo, abiria anaweza kufuatilia taarifa za mabasi kupitia kiunganishi ***pis.latra.go.tz***. Aidha, mfumo huu unamwezesha mtumiaji kuwasiliana na watoa huduma wa LATRA na kutoa mrejesho/ malalamiko na kupatiwa msaada kupitia namba 0800 110019/20.

27. **Mheshimiwa Spika**, LATRA kwa kushirikiana na Mamlaka ya Serikali Mtandao (eGA) na wadau wengine inaendelea kufanya maboresho ya mfumo wa usimamizi wa usafiri ardhini (Railway and Road Information Management System - RRIMS) ambao unasajili watoa huduma na vyombo vyao,

kuchakata taarifa za maombi ya leseni pamoja na kusajili na kuthibitisha madereva. Maboresho haya yamefanywa kwa kuzingatia mirejesho ya watumiaji wa mfumo na kwa sasa, mfumo huo umewekwa kwenye simu za viganjani (LATRA App) ili kurahisisha matumizi na kuleta ufanisi. Niendeleo kuwasisitiza Watanzania, hususan madereva na kuwataka kuendelea kujisajili katika mfumo huu ili kuimarisha udhibiti nchini.

Utoaji wa Tiketi za Kielektroniki kwa Mabasi ya Abiria na Usafiri wa Treni

28. ***Mheshimiwa Spika***, maendeleo na maboresho makubwa yamefanyika ili kuboresha huduma za usafiri wa umma kwa mabasi yaendayo mikoani na nchi jirani kwa kuanza kutoa Tiketi za Kielektroniki kuanzia mwezi Julai, 2022. LATRA kwa kushirikiana na wadau mbalimbali wakiwemo: Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA), Mamlaka ya Serikali Mtandao (eGA), Jeshi la Polisi Tanzania (TPF), Wakala wa Mabasi Yaendayo Haraka Dar es Salaam (DART), Shirika la Reli Tanzania (TRC), watoa huduma wa tiketi za kielektroniki (e-ticketing vendors) pamoja na Chama cha Wamiliki wa Mabasi Tanzania (TABOA) imekamilisha ujenzi wa Mfumo Mkuu wa Tiketi Mtandao. Mfumo huu unarahisisha utoaji wa huduma za usafiri wa mabasi yaendayo mikoani na nchi jirani na ambao ni mahsusi kwa ajili ya kukusanya takwimu zote muhimu za kisekta pamoja na kudhibiti nauli za mabasi.

29. **Mheshimiwa Spika**, mfumo Mkuu wa Tiketi Mtandao, pia husaidia kutambua abiria walio kwenye chombo cha usafiri (passengers manifest) hasa inapotokea dharura, mfumo huu Mkuu wa Tiketi Mtandao, tayari unawezesha abiria kukata tiketi za mabasi na treni (SGR na MGR) kupitia dirisha moja. Hadi sasa mfumo huu kwa upande wa treni unafanya kazi kwa ukamilifu. Aidha, kwa upande wa mabasi utakamilika mara tu baada ya kukamilika usajili wa mifumo iliyokidhi vigezo vya kuendelea kutoa huduma ya tiketi mtandao ambapo jumla ya mifumo 14 ya watoa huduma (e-Ticketing Vendors) imeunganishwa kwenye Mfumo Mkuu wa Tiketi Mtandao baada ya kukidhi viwango. Kazi hii ya kuunganisha mifumo inatarajiwa kukamilika na kuanza kutumika kuanzia tarehe 1 Julai, 2025. Aidha, taarifa zinazokusanywa na mfumo huu zinawezesha kutambua mchango wa sekta ya usafiri wa umma (mabasi na treni) kwenye mapato ya Serikali.

Udhibiti wa Madereva na Wahudumu wa Vyombo Vinavyodhibitiwa

30. **Mheshimiwa Spika**, ili kuboresha weledi na kudhibiti mwenendo wa madereva barabarani, LATRA imeendelea kusajili, kuthibitisha na kufuatilia mienendo ya madereva wakiwa barabarani kupitia mifumo ya TEHAMA. Katika kipindi cha Julai, 2024 hadi Machi, 2025 jumla ya

madereva 7,232 walisajiliwa kupitia Mfumo wa Usimamizi wa Usafiri Ardhini (RRIMS) na kutahiniwa kupitia Mfumo wa Kutahini Madereva (Drivers Testing System - DTS) ambapo kati ya hao madereva 1,550 walithibitishwa. Serikali imeweka utaratibu wa lazima wa madereva wa safari za usiku kwa mabasi ya abiria kuwa na kitufe cha utambuzi (i-Button). Aidha, Serikali inaendelea kuboresha mfumo huo ili utumike kuthibitisha madereva wa treni. Kwa upande wa usajili wa wahudumu hadi kufikia Machi 2025, LATRA ilisajili wahudumu 560 baada ya kupewa mafunzo ambayo yalitolewa kwa kushirikiana na Chuo cha Taifa cha Usafirishaji (NIT) na Chuo cha Elimu ya Biashara (CBE).

Udhibiti Usafiri wa Waya (Cable Transport)

31. ***Mheshimiwa Spika***, kuhusu usafiri kwa njia ya waya, katika kipindi cha Julai 2024 hadi Machi 2025, LATRA ilishirikiana na wadau mbalimbali wakiwemo Wizara ya Maliasili na Utalii, Wakala wa Misitu (TFS), Wakala wa Wanyamapori (TAWA), Mamlaka ya Hifadhi za Taifa (TANAPA), Baraza la Taifa la Usimamizi wa Mazingira (NEMC), Halmashauri za Mikoa ya Arusha, Kilimanjaro, Iringa, Mbeya, Pwani na Dar es Salaam pamoja na Sekta Binafsi katika kutambua uwepo, fursa, utayari na mahitaji ya udhibiti wa huduma hii nchini. Aidha, wadau mbalimbali kutoka ndani na nje ya nchi

wameonesha utayari wa kuwekeza katika usafiri kwa njia ya waya. Kutokana na fursa hiyo, Wizara ya Uchukuzi inaandaa Kanuni za Udhibiti wa Usafiri wa Waya baada ya kupokea maoni ya wadau mwezi Desemba 2024 pamoja na kufanya maombi ya mabadiliko ya muundo wa LATRA ili kuwe na kitengo mahsusi katika udhibiti wa usafiri huo.

Kufikisha Huduma Karibu na Wananchi

32. **Mheshimiwa Spika**, Serikali imeendelea kupanua wigo wa huduma ili kufikia wananchi kiurahisi zaidi. Pamoja na jitihada za kuboresha huduma za udhibiti kupitia mifumo ya TEHAMA, katika kipindi cha mwaka 2024/25, LATRA imefungua ofisi ndogo 10 katika maeneo mbalimbali ya kimkakati, ambayo ni Stendi za Magufuli, Tegeta na Mbagala za jijini Dar es Salaam; na Halmashauri za Same, Korogwe, Nzega, Masasi, Makambako, Ifakara na Kahama. Hii inafanya jumla ya Ofisi za LATRA kuwa 37 nchi nzima, ambazo zinajumuisha Ofisi 26 za Makao Makuu ya mikoa yote na Ofisi Maalum ya Kituo cha Mikocheni ambayo ni kwa ajili ya kusimamia Mfumo wa VTS.

UDHIBITI WA HUDUMA ZA USAFIRI WA ANGA

33. **Mheshimiwa Spika**, Mamlaka ya Usafiri wa Anga (TCAA) imeendelea kusimamia sekta ya usafiri wa anga kwa kutoa huduma za udhibiti wa

anga, viwanja vya ndege, usalama na masuala ya kiuchumi. Aidha, TCAA inaendelea kutoa huduma za uongozaji ndege katika viwanja vya ndege 15 vya Dar es Salaam, Zanzibar, Mwanza, Bukoba, Arusha, Pemba, Tabora, Kigoma, Dodoma, Iringa, Songwe, Mtwara, Tanga, Songea na Kilimanjaro. Pia, TCAA imeendelea kudhibiti viwanja vya ndege vinavyomilikiwa na Taasisi za Serikali pamoja na Sekta Binafsi. Hatua hii inalenga kuboresha utoaji wa huduma, kuchochea ukuaji wa sekta ya utalii na kuhakikisha utekelezaji wa Sheria na Kanuni za uendeshaji wa viwanja vya ndege nchini. Vilevile, TCAA imeendelea kutoa huduma za uongozaji ndege zinazoruka na kupita katika anga la juu la Burundi kwa urefu wa futi 24,500 kutoka usawa wa bahari, ambalo limekasimiwa kwa Tanzania na Shirika la Kimataifa la Usafiri wa Anga Duniani (ICAO).

34. **Mheshimiwa Spika**, katika kipindi cha Julai 2024 hadi Machi 2025, jumla ya ndege 17 zilizosajiliwa zilifanyiwa ukaguzi na kupewa vyeti vya awali vya ubora wa anga (Certificate of Airworthiness). Ndege hizo ni: Cessna 208 tano (5), ATR mbili (2), Gulfstream moja (1), Helikopta za Airbus AS350B3 tatu (3), Boeing 787 Dreamliner moja (1), Pilatus PC12/47E moja (1), Embraer 120ER moja (1), Microlight moja (1), Cessna 152 moja (1) na Cameroon A450 moja (1). Aidha, ndege mbili (2) ziliondolewa kwenye daftari la usajili kufuatia kufikia ukomo wa mikataba ya

ukodishaji. Vilevile, jumla ya ndege 142 zilifanyiwa ukaguzi ndani ya nchi na kupewa vyeti vya ubora wa kuendelea na shughuli za usafiri wa anga. Hadi kufikia Machi 2025, daftari la usajili wa ndege nchini lina jumla ya ndege 467.

35. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia TCAA, imeendelea kufanya mapitio na kusaini Mikataba ya Usafiri wa Anga (Bilateral Air Services Agreements - BASA) kati yake na nchi nyingine ili kufungua soko la usafiri wa anga. Hatua hii inalenga kuboresha huduma za usafiri wa anga, kuvutia mashirika mapya kutoa huduma nchini na kuimarisha ushindani katika sekta hiyo. Aidha, katika mwaka wa fedha 2024/25, Serikali imefanya majadiliano ya mikataba ya usafiri wa anga na nchi 14 katika Mkutano wa Shirika la Usafiri wa Anga Duniani (ICAN2024) uliofanyika mwezi Desemba, 2024 jijini Kuala Lumpur, Malaysia. Kutokana na mkutano huo, Tanzania iliingia mikataba mipya mitatu (3) na nchi za Uzbekistan, Benin na Latvia ambapo hadi kufikia mwezi Machi 2025, Tanzania ilikuwa imeingia mikataba ya BASA na jumla ya nchi 88, ikilinganishwa na nchi 85 zilizokuwa na mikataba hiyo katika kipindi kama hicho kwa mwaka 2023/24.

36. **Mheshimiwa Spika**, hadi kufikia Machi 2025, jumla ya mashirika 30 ya ndege za kimataifa yameendelea kutoa huduma kwa utaratibu wa

mikataba ya usafiri wa anga baina ya Tanzania na nchi nyingine (BASA) ikilinganishwa na mashirika 25 yaliyotoa huduma katika kipindi kama hicho mwaka 2023/24. Ongezeko la mashirika ya ndege za kimataifa limechangiwa na kuendelea kukua kwa soko la usafiri wa anga nchini kutokana na umahiri wa Mhe. Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ambaye ameendelea kutangaza vivutio vya utalii nchini, hususan kupitia filamu ya Tanzania *The Royal Tour* na kuvutia watalii na hatimaye kuvutia mashirika mapya ya ndege kuanzisha safari zao nchini Tanzania.

37. **Mheshimiwa Spika**, kutokana na mikakati ya kuimarisha Sekta ndogo ya Anga, katika kipindi cha Julai, 2024 hadi Machi 2025, idadi ya abiria waliotumia usafiri wa anga imeongezeka na kufikia abiria 6,037,444, ikilinganishwa na abiria 5,080,920 waliotumia usafiri huo katika kipindi kama hicho cha mwaka wa fedha 2023/24 sawa na ongezeko la asilimia 18.8. Ongezeko hili limetokana na kuendelea kuimarika kwa biashara ya usafiri wa anga nchini, hususan kutokana na uboreshaji mkubwa wa miundombinu ya usafiri wa anga.

38. **Mheshimiwa Spika**, idadi ya abiria waliotumia usafiri wa anga ndani ya nchi imeendelea kuongezeka. Katika kipindi cha kuanzia Julai, 2024 hadi kufikia Machi 2025, idadi ya abiria waliosafiri ndani ya nchi imefikia 3,201,362, ikilinganishwa

na abiria 2,769,192 waliosafiri katika kipindi kama hicho cha mwaka wa fedha 2023/24. Hili ni sawa na ongezeko la asilimia 15.6. Aidha, idadi ya abiria waliosafiri kimataifa imefikia 2,836,082, ikilinganishwa na abiria 2,311,728 waliosafiri katika kipindi kama hicho cha mwaka wa fedha 2023/24, ikiwa ni sawa na ongezeko la asilimia 22.6.

39. **Mheshimiwa Spika**, vilevile, mizigo iliyosafirishwa kwa kutumia usafiri wa anga imeongezeka. Katika kipindi cha Julai 2024 hadi Machi 2025, jumla ya tani 33,112.5 za mizigo zilisafirishwa ikilinganishwa na tani 27,532 za mizigo zilizosafirishwa katika kipindi kama hicho cha mwaka wa fedha 2023/24. Kati ya mizigo hiyo, tani 30,637.2 zilisafirishwa nje ya nchi na tani 2,475.3 zilisafirishwa ndani ya nchi. Ongezeko la mizigo inayosafirishwa linatokana na kuendelea kuimarika kwa usafiri wa anga pamoja na ununuzi wa ndege ya mizigo ya ATCL jambo ambalo limechangia kuongeza kwa usafirishaji wa mizigo ndani na nje ya nchi.

40. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia TCAA imeendelea kuongoza ndege za mashirika ya ndani na kimataifa ambapo hadi kufikia Machi 2025, jumla ya miruko ya safari za ndege ilikuwa 222,307, ikilinganishwa na miruko 205,968 katika kipindi kama hicho kwa mwaka wa fedha 2023/24. Kuongezeka kwa kiwango cha usafirishaji wa abiria, mizigo na miruko ya ndege kunatokana na ukuaji

wa biashara ya usafiri wa anga duniani, kuongezeka kwa mashirika mapya ya usafiri wa anga yanayokuja nchini, pamoja na kurejeshwa kwa baadhi ya njia za ndege (routes) na njia za kupitia (en-routes).

41. **Mheshimiwa Spika**, katika kuimarisha usalama wa usafiri wa anga, Serikali imeendelea kuboresha mawasiliano ya sauti baina ya mwongoza ndege na rubani ambapo ufungaji wa mitambo ya mawasiliano ya sauti umekamilika katika kituo mbadala cha mawasiliano kwa dharura (Back-up Center) pamoja na viwanja vya ndege 12 ambavyo ni Julius Nyerere International Airport (JNIA), Pemba, Abeid Amani Karume International Airport (AAKIA), Kilimanjaro (KIA), Tanga, Dodoma, Arusha, Tabora, Kigoma, Mtwara, Mwanza na Songwe.

42. **Mheshimiwa Spika**, vilevile, ufungaji wa mitambo kwenye vituo 18 (VHF relay stations) kwa ajili ya mawasiliano ya anga la juu umekamilika. Vituo hivyo vilivyofungwa mitambo husika ni Gairo (Morogoro), Matogoro (Songea), Michakaini (Pemba), Nambunga (Newala-Mtwara), Lolkisale (Arusha), Kwenjugo (Handeni - Tanga), Mwaseni (Rufiji - Pwani), Kitulo (Njombe), Kaluwe (Mbeya), Mwisi (Igunga - Tabora), Kasulu (Kigoma), Nyamanyama (Biharamulo - Kagera), Ndisso - Sitalike (Katavi), Muganza (Butiama - Mara), Mugumu (Serengeti), Oldean Malanja (Ngorongoro - Arusha), Lubuli (Dodoma) na Ngoli (Dodoma).

43. **Mheshimiwa Spika**, hadi kufikia Machi, 2025 TCAA ilitekeleza kazi nyingine kama ifuatavyo: -

- i. Kufunga mifumo ya kutoa taarifa za hali ya hewa kwa njia ya sauti ya redio (D-ATIS) katika viwanja vya ndege vya Julius Nyerere (JNIA) na Abeid Amani Karume (AAKIA). Utekelezaji wa mradi huo umefikia asilimia 60, ambapo JNIA kazi ya ufungaji, mafunzo kwa wataalam na upokeaji wa mradi (Site acceptance) yamekamiliika na shehena ya mitambo kwa ajili ya Kiwanja cha AAKIA inatarajiwa kuwasili kabla ya mwishoni mwa mwezi Mei 2025;
- ii. Kupatikana kwa mkandarasi wa mradi wa Mfumo wa Kuruka na Kutua kwa Ndege kwa kutumia msaada wa vifaa vya kielektroniki (ILS) katika kiwanja cha ndege cha JNIA ambapo utekelezaji wake umefikia asilimia 5;
- iii. Kupatikana kwa Mkandarasi wa ujenzi wa Chuo cha Kisasa cha Usafiri wa Anga (CATC) ambapo ujenzi huo utachukua miaka mitatu (3) na unalenga kuboresha miundombinu ya kutoa mafunzo kwa wataalam wa usafiri wa anga ndani na nje ya nchi; na

- iv. Kufanya ukaguzi wa usalama wa usafiri wa anga kwa kuzingatia viwango vya ICAO. Ukaguzi huu umehusisha mashirika ya ndege (AOC Holders), vituo vya matengenezo (AMOs), wahandisi wa ndege (AML Holders), na ndege zilizosajiliwa nchini. Taarifa za ukaguzi zimeingizwa katika mfumo wa ICAO *USOAP Online Framework*. Kupitia taarifa hizo, nchi yetu imeendelea kuaminika kiudhibiti katika masuala ya anga na kufanya mashirika ya ndege kuendelea kufanya safari zake nchini na kuondoa hoja zilizojitokeza wakati wa ukaguzi.

44. **Mheshimiwa Spika**, kama ambavyo nimekuwa nikiahidi kwa Watanzania kuhusu uimarishaji wa usimamizi wa masuala ya usalama wa usafiri wa anga, naomba kulitaarifu Bunge lako Tukufu kuwa, kwa sasa Serikali imeanzisha rasmi Kitengo cha Uchunguzi wa Ajali za Ndege baada ya Muundo wa Wizara kuhuishwa na kupitishwa na Mamlaka zinazohusika mwezi Machi, 2024. Hii ilikuwa ni mwendelezo wa maamuzi ya Serikali ya Mwaka 2009 ya kuhamisha majukumu ya Uchunguzi wa Ajali za Ndege kutoka ndani ya idara iliyokuwa chini ya Mamlaka ya Usafiri wa Anga Tanzania (TCAA). Madhumuni ya kuanzishwa kwa Kitengo cha Uchunguzi wa Ajali za Ndege ni kuzuia ajali au matukio kwa kufanya uchunguzi wa kina wa ajali na matukio ya ndege

kwa wakati bila kuegemea upande wowote, ili kubaini vyanzo na sababu za ajali na matukio ikiwa ni pamoja na kutoa mapendekezo ya usalama yanayokusudiwa kuzuia kujirudia kwa ajali na matukio.

45. **Mheshimiwa Spika**, kuanzishwa kwa Kitengo cha Uchunguzi wa ajali za Ndege ni kukidhi matakwa ya Shirika la Usafiri wa Anga Duniani (ICAO), ikiwa ni utekelezaji wa Ibara ya 26 ya Mkataba wa Chicago (Chicago Convention) wa Mwaka 1944 ukisomwa pamoja na Kiambatisho cha 13 (Annex 13). Mkataba huo unataka shughuli za uchunguzi wa ajali za ndege kuwa chini ya kitengo huru kisichoingiliwa na mamlaka nyingine zinazohusika na usafiri wa anga, ili kuhakikisha kunakuwa na ufanisi katika utendaji kazi na kuepuka mgongano wa maslahi.

UDHIBITI WA USAFIRI MAJINI

46. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia Shirika la Uwakala wa Meli Tanzania (TASAC) imeendelea kusimamia ulinzi na usalama wa vyombo vya usafiri majini katika eneo la Tanzania Bara; udhibiti wa huduma za bandari na watoa huduma za usafiri na usafirishaji; kutoa huduma ya biashara ya meli kwa bidhaa mahsusi; na kudhibiti uchafuzi wa mazingira unaotokana na shughuli za usafiri majini.

Udhibiti wa Watoa Huduma za Usafirishaji Majini

47. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia TASAC imeendelea na usimamizi wa watoa huduma zinazodhibitiwa kwa kutoa leseni/vyeti vya usajili kwa watoa huduma waliokidhi vigezo na kusimamia utekelezaji wa masharti ya leseni hizo. Katika kipindi cha kuanzia Julai, 2024 hadi Machi, 2025 jumla ya watoa huduma 1,556 zinazodhibitiwa walisajiliwa na kupewa leseni. Baada ya usajili huo, TASAC iliendelea kufanya ufuatiliaji, tathmini na kutoa maelekezo kuhusu utekelezaji wa vigezo na viwango vya ubora wa huduma kwa watoa huduma za bandari na usafiri majini.

Usalama wa Vyombo vya Usafiri Majini

48. **Mheshimiwa Spika**, Serikali imeendelea kutekeleza miongozo yake ikiwemo Ilani ya Chama cha Mapinduzi ya mwaka 2020 ambayo katika Ibara 59(c) pamoja na mambo mengine, Serikali iliahidi kuboresha usalama wa usafiri na usafirishaji katika Maziwa Makuu. Napenda kulitaarifu Bunge lako Tukufu kuwa, ununuzi wa boti maalum ya kisasa ya matibabu (Modern Ambulance Boat) yenye vifaa vya uokoaji, huduma za dharura za afya na matibabu ndani ya Ziwa Victoria umekamilika. Boti hiyo imewasili nchini tarehe 31 Machi, 2025 katika Bandari ya Mtwara na taratibu za boti hiyo kuanza kutoa huduma zinaendelea.

49. **Mheshimiwa Spika**, TASAC imeendelea kuratibu shughuli za utafutaji na uokoaji kupitia Vituo vya Utafutaji na Uokoaji Majini vilivyopo Dar es Salaam na Mwanza. Kutokana na uratibu huo, katika kipindi cha Julai, 2024 hadi Machi, 2025, jumla ya matukio 22 ya ajali yaliripotiwa. Serikali kupitia TASAC imeendelea kutekeleza mikakati mbalimbali kwa lengo la kupunguza ajali za vyombo vya usafiri majini ikiwemo kuendelea kutoa elimu, kubaini changamoto na kushirikiana na wadau katika kuzitatua. Aidha, TASAC imeendelea kusambaza taarifa za hali ya hewa kwa wadau wa usafiri majini kwa kutumia njia mbalimbali ikiwemo kutuma ujumbe mfupi kwa njia ya simu.

50. **Mheshimiwa Spika**, katika kipindi hicho, TASAC ilifanya kaguzi za usalama kwa meli kubwa 63 za ndani na za kimataifa zenye ujazo wa tani 50 na kuendelea zinazofanya shughuli katika maeneo ya Tanzania. Kufuatia kaguzi hizo, vyeti vya ubora vilitolewa kwa vyombo vilivyothibitika kukidhi matakwa ya kiusalama. Aidha, vyombo vidogo 14,787 vyenye ujazo wa chini ya tani 50 vilifanyiwa ukaguzi ili kuhakikisha kuwa ni salama na vinaendeshwa na mabaharia wenye sifa ambapo vyombo 10,675 sawa na asilimia 72.19 ya vyombo hivyo vilikidhi matakwa ya kiusalama na kupewa vyeti vya ubora. Kasoro zilizojitokeza mara kwa mara katika kaguzi za vyombo vidogo ni pamoja na kukosekana kwa vifaa vya kujiokoa, vifaa vya zimamoto na vifaa vya kuongoza vyombo na

mawasiliano. Kaguzi hizo zilifanyika katika mikoa ya Dar es Salaam, Mtwara, Tanga, Mwanza, Kigoma, Kagera, Mara, Mbeya, Pwani, Lindi, Rukwa na Geita.

51. **Mheshimiwa Spika**, ili kuboresha usalama wa usafiri na usafirishaji katika Ziwa Victoria, Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Serikali ya Jamhuri ya Uganda chini ya uratibu wa Jumuiya ya Afrika Mashariki kupitia Kamisheni ya Bonde la Ziwa Victoria, zimeendelea kutekeleza Mradi wa Kikanda wa kuboresha Mawasiliano na Uchukuzi katika Ziwa Victoria wenye lengo la kuimarisha huduma za utafutaji na uokoaji pindi inapotokea ajali katika Ziwa hilo. Hadi kufikia Machi, 2025 utekelezaji wa mradi huo ambao pamoja na shughuli nyingine, unahusisha ujenzi wa Kituo Kikuu cha Kikanda cha Uratibu wa Masuala ya Utafutaji na Uokoaji katika Ziwa Victoria kinachojengwa Ilemela Jijini Mwanza ambacho ujenzi wake umefikia asilimia 71. Kukamilika kwa kituo hicho kutaimarisha usalama wa usafiri na usafirishaji katika Ziwa Victoria.

52. **Mheshimiwa Spika**, mradi huo pia unahusisha ujenzi wa vituo vidogo vitatu (3) vya utafutaji na uokoaji katika Ziwa Victoria kwenye maeneo mbalimbali. Ujenzi wa vituo hivyo umefikia hatua mbalimbali kama ifuatavyo: Kanyala - Sengerema umefikia asilimia 68; Nansio

- Ukerewe umefikia asilimia 71; na Musoma Mjini umefikia asilimia 80. Pamoja na ujenzi wa vituo hivyo, ununuzi wa boti mbili (2) za Utafutaji na Uokoaji zitakazotumika katika Ziwa Victoria umefikia asilimia 65 na unatarajiwa kukamilika kabla ya mwisho wa mwaka 2025.

Usimamizi na Udhhibiti wa Utoaji wa Mafunzo ya Usafiri Majini

53. ***Mheshimiwa Spika***, katika kusimamia utekelezaji wa miongozo ya kimataifa, TASAC imeendelea kutekeleza Mkataba wa Kimataifa wa Mafunzo, Utoaji vyeti na Utendaji kazi kwa Mabaharia wa mwaka 1978 pamoja na mabadiliko yake (International Convention on Standards of Training, Certification and Watch-keeping for seafarers – STCW 1978 as amended) ili kuhakikisha kuwa vyombo vya usafiri majini vinaendeshwa na mabaharia wenye sifa, vigezo na uzoefu unaostahili. Hadi kufikia Machi 2025, TASAC ilitoa jumla ya vyeti 10,270. Kati ya vyeti hivyo, vyeti vya ustadi (Certificates of Proficiency - COP) vilikuwa 9,459, vyeti vya kumbukumbu za kazi kwa Mabaharia (Continuous Discharge Certificates – CDC) vilikuwa 729 na vyeti vya umahiri kwa maofisa wa meli (Certificates of Competency - COC) vilikuwa 82. Kutokana na utekelezaji mzuri wa mkataba wa STCW, Jamhuri ya Muungano wa Tanzania imeweza kukidhi viwango vya ukaguzi wa utekelezaji wa Mkataba huo, ambapo jina la Tanzania litaendelea kuwepo

katika nchi safi (Whitelist) miongoni mwa wanachama wa Shirika la Bahari Duniani (IMO) zinazotekeleza Mkataba huo. Hii ni baada ya taarifa ya Ukaguzi huo kupitishwa na wataalam wa IMO Januari 8, 2025 na jina litapitishwa rasmi katika kikao cha 110 cha kamati ya Usalama ya Shirika la Bahari Duniani - Maritime Safety Comitee (MSC 110).

Uwakala wa Forodha kwa Shehena za Kipekee

54. ***Mheshimiwa Spika***, katika kutekeleza jukumu la kipekee la ugomboaji wa shehena, TASAC imeendelea kutoa huduma za Uwakala wa Forodha kwa Shehena za Kipekee (exclusive mandate) kwa mujibu wa kifungu cha 7 cha Sheria ya Uwakala wa Meli Tanzania, Sura 415 na marekebisho ya Sheria ya Fedha Na. 5 ya mwaka 2022. Kutokana na jukumu hilo, hadi kufikia Machi, 2025 TASAC iliwapatia mafunzo mbalimbali watumishi 24 wanaotekeleza majukumu ya ugomboaji na uondoshaji wa shehena zilizoainishwa kisheria; kuhusu maandalizi ya taratibu za utendaji kazi (Internal Operating Procedures-IOPs); na kufanya tathmini ya ufanisi na uwezo wa ugomboaji na *uondoshaji* wa shehena.

Kongamano la Kimataifa na Mkutano Mkuu wa Saba (7) wa Shirikisho la Mamlaka za Udhhibiti wa Usafiri Majini Afrika

55. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia TASAC iliratibu na kupewa heshima ya kuwa mwenyeji wa Kongamano la Kimataifa na Mkutano Mkuu wa saba (7) wa Shirikisho la Mamlaka za Udhhibiti wa Usafiri Majini Afrika (7th Conference of the Association of African Maritime Administrations – AAMA and the General Assembly) lililofanyika kuanzia tarehe 29 Novemba hadi 1 Desemba, 2024 Jijini Dar es Salaam, Tanzania. Kongamano hilo huwakutanisha wadau wa Sekta ya Usafiri Majini kutoka nchi mbalimbali duniani kwa ajili ya kujadili, kubadilishana uzoefu, kuibua fursa na kujifunza mikakati ya kuboresha usimamizi wa usafiri na usafirishaji majini. Mikakati iliyojadiliwa ni pamoja na: ushirikiano baina ya nchi wanachama wa Shirika la Bahari Duniani katika kuimarisha usalama na ulinzi wa usafiri majini; namna ya kujenga uwezo na utoaji wa mafunzo kwa wataalam katika sekta ya usafiri majini; na mikakati endelevu ya kulinda mazingira ya Bahari. Kufanyika kwa Kongamano hilo la Kimataifa pamoja na Mkutano Mkuu wa AAMA katika Taifa letu kumeleta mafanikio ya kiuchumi na kumeipa nchi yetu fursa mbalimbali za kiuchumi hususan katika sekta ya usafiri majini. Kongamano hilo lilihudhuriwa na takribani washiriki 300 kutoka nchi mbalimbali barani Afrika zikiwemo Kenya,

Ghana, Angola, Msumbiji, Nigeria, Afrika ya Kusini na Cape Verde.

56. **Mheshimiwa Spika**, sambamba na utekelezaji huo, TASAC imetekeleza kazi nyingine katika kipindi cha mwaka 2024/25 ambazo ni pamoja na: Kuandaa kanuni saba (7) za kutoa mwongozo kuhusu udhibiti, usalama na ulinzi wa vyombo vya usafiri na usafirishaji majini; na kuwajengea uwezo watumishi kwa kutoa mafunzo katika nyanja mbalimbali ikiwa ni pamoja na udhibiti, uwakala wa forodha, ugomboaji, uondoshaji shehena mahsusi na huduma saidizi ili kuongeza weledi na kuboresha utendaji kazi unaoendana na mabadiliko ya teknolojia. Hadi kufikia Machi, 2025 watumishi zaidi ya 140 walihudhuria mafunzo ya kujengewa uwezo.

UDHIBITI WA HUDUMA ZA HALI YA HEWA

57. **Mheshimiwa Spika**, Mamlaka ya Hali ya Hewa Tanzania (TMA) imeendelea na utoaji wa huduma za hali ya hewa pamoja na kudhibiti na kuratibu shughuli za hali ya hewa nchini. Aidha, majukumu mengine ni pamoja na kupima na kufuatilia mifumo ya hali ya hewa, kufanya tafiti za kisayansi juu ya mabadiliko ya hali ya hewa nchini, kubadilishana taarifa za hali ya hewa katika mtandao wa mawasiliano wa dunia (Global Telecommunication System - GTS) kulingana na makubaliano ya kimataifa pamoja na kuiwakilisha Tanzania katika masuala ya hali ya hewa kikanda

na kimataifa. Aidha, TMA imeendelea kushirikisha wadau mbalimbali katika utekelezaji wa majukumu yake na hivyo kuweza kutoa huduma kwa ufanisi zaidi.

58. **Mheshimiwa Spika**, TMA imeendelea kuhimili katika viwango vyake vya utoaji wa huduma kimataifa, ambapo imetoa huduma za utabiri wa kila siku, siku 10 na ule wa muda mrefu. Aidha, TMA imeendelea kutoa tahadhari ya matukio ya hali mbaya ya hewa ili kuhakikisha usalama wa watu na mali zao, ambapo usahihi wa utabiri nchini umeendelea kuwa katika kiwango cha juu cha asilimia 86 ikilinganishwa na asilimia 70 ya kiwango cha usahihi kinachokubalika na Shirika la Hali ya Hewa Duniani (WMO). Kutokana na ufanisi huu, TMA imeendelea kuaminiwa na WMO na kuifanya nchi yetu itambulike kikanda na kimataifa katika nyanja za hali ya hewa. Kutokana na kuaminiwa huko, Tanzania kupitia TMA imepewa jukumu la kusaidia nchi nyingine katika baadhi ya masuala ya uboreshaji wa Huduma za Hali ya Hewa yakiwemo: kuweka na kuendesha mifumo ya udhibiti wa ubora katika utoaji wa huduma hizo katika maeneo ya usafiri wa Anga, mifumo ya uchakataji, ubadilishanaji na usambazaji wa *data*. Nchi zilizosaidiwa hadi sasa ni pamoja na Namibia na Burundi. Aidha, TMA imepokea maombi ya kuzisaidia nchi za Uganda, Zimbabwe, Sudan ya Kusini, Siera Leoni, Gambia, Zambia na Guinea na majadiliano na nchi hizo yanaendelea.

59. **Mheshimiwa Spika**, katika kutekeleza Ilani ya Uchaguzi ya Chama cha Mapinduzi ya mwaka 2020 Ibara ya 59(j), Serikali iliahidi kuendelea kuimarisha miundombinu na huduma za hali ya hewa ikiwemo ununuzi wa Rada na vifaa vya hali ya hewa. Napenda kulitaarifu Bunge lako Tukufu kuwa, Serikali kupitia TMA imekamilisha uboreshaji (upgrading) wa rada mbili (2) za hali ya hewa zilizokuwepo katika mikoa ya Mwanza na Dar es Salaam ili kuendana na teknolojia ya kisasa ya uendeshaji na kuleta ufanisi zaidi katika utoaji wa huduma.

60. **Mheshimiwa Spika**, katika kuboresha huduma za hali ya hewa kwenye sekta ndogo ya usafiri wa anga, Serikali ilikamilisha ufungaji wa mitambo miwili (2) ya kutoa huduma za hali ya hewa katika viwanja vya ndege vya Iringa na Bukoba. Aidha, TMA ilifanyiwa ukaguzi wa kimataifa wa utekelezaji wa mfumo wa kudhibiti ubora wa huduma za hali ya hewa zinazotolewa katika sekta ya usafiri wa anga kuanzia tarehe 03 hadi 14 Machi, 2025. Kutokana na ufanisi uliobainika, TMA imeendelea kukidhi vigezo vya kumiliki cheti cha ubora (ISO 9001: 2015) katika sekta ya usafiri wa anga.

61. **Mheshimiwa Spika**, Serikali imeendelea kununua na kufunga mitambo na vifaa vya hali ya hewa ikiwemo seti ya mitambo 20 ya kupima hali ya hewa inayojiendesha yenyewe (Automatic

Weather Station – AWS) ambapo ufungaji wa mitambo hiyo unaendelea. Aidha, seti ya mitambo 15 ya kupima hali ya hewa kilimo (Agro – synoptic station) imenunuliwa ambapo seti 10 za mitambo hiyo zimefungwa katika vituo vya Kibaha, Naliendele, Kilwa Masoko, Lyamungo, Mlingano, Hombolo, Matangatuwani, Kizimbani, Uyole na Mbinga.

62. **Mheshimiwa Spika**, katika kuimarisha utoaji wa huduma za hali ya hewa nchini, Serikali kupitia TMA imeendelea kubuni na kutekeleza mikakati mbalimbali ikiwemo ya kuweka mifumo ya kisasa ya uchakataji wa data na uandaaji wa utabiri. Mathalan, TMA iko katika hatua za mwisho za ununuzi wa mtambo wenye mfumo wa kisasa wa kuandaa utabiri ambao utengenezaji wake umekamilika nchini Ufaransa na kwa sasa taratibu za kuusafirisha kuja nchini zinaendelea.

63. **Mheshimiwa Spika**, TMA imeendelea kutoa huduma za hali ya hewa kwa watumiaji wa Bahari ya Hindi na Maziwa Makuu kupitia Ofisi zake tisa (9) zilizopo katika bandari za Malindi - Unguja, Mkoani - Pemba, Dar es Salaam, Tanga, Mtwara, Ziwa Victoria katika Bandari ya Mwanza, Ziwa Tanganyika katika Bandari za Kigoma na Karema na Ziwa Nyasa katika Bandari ya Itungi na hivyo kuongeza mchango wa TMA katika uchumi wa buluu.

64. **Mheshimiwa Spika**, katika kuhabarisha Umma wa Watanzania kuhusu taarifa za hali ya hewa, Serikali imeongeza wigo wa kutoa taarifa za hali ya hewa kwa umma kwa kusaini mikataba ya utangazaji wa taarifa hizo na vituo sita (6) vya redio za jamii ambazo ni Machesha FM (Katavi), Point FM (Dodoma), Kings FM (Njombe), Mum FM (Morogoro), Ileje FM (Mbeya) na City FM (Dar es Salaam) pamoja na vituo viwili (2) vya televisheni vya St Bongo (Dar es Salaam) na Mahaasin TV (Mwanza). Hatua hii imewezesha kuwa na jumla ya vyombo vya habari 116 vinavyohusisha vituo 86 vya redio, vituo 19 vya televisheni, magazeti matatu (3) na Televisheni Mtandao (on-line TV) nane (8).

65. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia TMA imeendelea kufanya tafiti mbalimbali zinazohusiana na masuala ya hali ya hewa na mabadiliko ya tabianchi ambapo kwa kipindi cha mwezi Julai, 2024 hadi Machi, 2025 jumla ya tafiti tano (5) zimefanyika na kuchapishwa katika majarida mbalimbali ya kisayansi ya kimataifa. Tafiti hizo ni pamoja na: tathmini ya matukio ya mvua kubwa na namna ya kukabiliana na hali mbaya ya hewa nyanda za juu kusini mwa Tanzania; tathmini ya halijoto ya Bahari ya Hindi; tathmini ya hali mbaya ya hewa na athari zake kwenye ajali za Baharini; tathmini ya joto nchini katika msimu wa Vuli; na tathmini ya athari za mabadiliko ya tabianchi katika kilimo. Aidha,

matokeo ya tafiti hizi yameendelea kutumika katika kuwezesha sekta za kiuchumi na kijamii kuwa himilivu dhidi ya athari za hali mbaya ya hali ya hewa na mabadiliko ya tabianchi na hivyo kuchochea maendeleo endelevu.

66. ***Mheshimiwa Spika***, kuhusu mazingira ya kufanyia kazi na kujenga uwezo kwa watumishi, Serikali kupitia TMA imeendelea na ujenzi wa jengo la Kanda ya Mashariki na Kituo cha Kufuatilia Matukio ya Tsunami ambapo utekelezaji wake umefikia asilimia 61. Vilevile, watumishi 96 wanaendelea na mafunzo ndani na nje ya nchi, ambapo kati ya watumishi hao, saba (7) ngazi ya shahada ya uzamivu, 47 ngazi ya shahada ya uzamili, 28 ngazi ya shahada na 14 ngazi ya stashahada.

B.1.2. UTOAJI WA HUDUMA ZA UCHUKUZI

HUDUMA ZA BANDARI

67. ***Mheshimiwa Spika***, Wizara kupitia Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari Tanzania (TPA) imeendelea kusimamia Bandari za Mwambao wa Bahari ya Hindi na Maziwa Makuu kwa kuendeleza miundombinu na utoaji wa huduma za kibandari; kuweka taratibu na kanuni kwa watoa huduma za bandari nchini; kusimamia huduma za bandari, kulinda mazingira na usalama wa bandari kwa viwango vinavyokubalika; na kuweka mazingira mazuri yatakayowavutia wawekezaji.

Aidha, TPA imeendelea kupanua wigo wa soko la huduma za kibandari kwa kushirikisha na kusimamia Sekta Binafsi katika uendeshaji wa shughuli za kibandari ili kuongeza ushindani na kuleta tija zaidi.

68. **Mheshimiwa Spika**, katika kipindi cha Julai, 2024 hadi Machi, 2025 TPA ilihudumia tani milioni 23.18 za shehena ikiwa ni ongezeko la asilimia 11.87 ikilinganishwa na tani milioni 20.72 za shehena iliyohudumiwa katika kipindi kama hicho mwaka 2023/24. Aidha, kwa upande wa uhudumiaji wa makasha, katika kipindi cha Julai, 2024 hadi Machi 2025, TPA ilihudumia makasha 831,866 sawa na ongezeko la asilimia 3.32 ikilinganishwa na makasha 805,167 yaliyohudumiwa katika kipindi kama hicho mwaka 2023/24. Ongezeko hilo la shehena na makasha limetokana na mikakati mbalimbali inayoendelea kutekelezwa ikiwa ni pamoja na uboreshaji wa Bandari za Dar es Salaam, Tanga na Mtwara.

69. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia TPA inaendelea kutekeleza Ilani ya Uchaguzi ya Chama cha Mapinduzi ya mwaka 2020 ambayo katika Ibara ya 59b(i-vi) inasisitiza uboreshaji na uimarishaji wa miundombinu na utoaji wa huduma za bandari nchini. Katika kutekeleza ibara hiyo, TPA imeendelea kutekeleza miradi ya maendeleo ikiwemo ujenzi na uboreshaji wa bandari nchini zikiwemo bandari za ukanda wa

mwambao wa Bahari ya Hindi, Maziwa Makuu na Bandari Kavu. Aidha, TPA imeendelea na juhudi mbalimbali za kuboresha huduma zake ikiwa ni pamoja na ununuzi wa vifaa na mitambo ya kisasa kwa ajili ya kuboresha utoaji wa huduma katika bandari nchini.

70. **Mheshimiwa Spika**, kwa upande wa uboreshaji wa Bandari ya Dar es Salaam, hadi kufikia Machi, 2025 Serikali imeendelea na uboreshaji wa Bandari hiyo ikiwemo uboreshaji wa Gati Na. 8 - 11 na Gati Na. 12 - 15 ambapo Upembuzi Yakinifu wa kuboresha Gati hizo umekamilika. Aidha, ujenzi wa miundombinu ya kupokelea mafuta pamoja na matanki 15 ya mafuta (tank farms) yenye uwezo wa kuhifadhi kiasi cha mita za ujazo 378,000 umeendelea na utekelezaji wake umefikia asilimia 25. Halikadhalika, uboreshaji wa Bandari ya Tanga unaendelea ili kuongeza uwezo wa kuhudumia shehena kwenda kanda ya Kaskazini na nchi jirani. Maboresho yaliyofanyika mpaka sasa ni pamoja na kuongeza kina kutoka mita tatu (3) hadi mita 13 na upanuzi wa eneo la kuingia na kutoka bandarini lenye upana wa mita 73 na eneo la kugeuzia meli na kuwa na kipenyo cha mita 800.

71. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia TPA imeendelea na utekelezaji wa mradi wa ujenzi wa Gati jipya na *Conveyer belt* katika Bandari ya Kisiwa Mgao ambayo ni maalum kwa ajili ya

kuhudumia shehena chafu (dirty cargo) kama vile makaa ya mawe na saruji. Katika kuendelea kutekeleza mradi huu, tayari usanifu wa kina (*detailed engineering design*) umekamilika. Kwa sasa Mkandarasi anaendelea na hatua za maandalizi (mobilization stage) kwa ajili ya kuanza ujenzi. Lengo la mradi huu ni kuiwezesha bandari ya Mtwara iendeleo kutoa huduma kwa ufanisi bila kuathiri mazingira. Aidha, Serikali imekamilisha kuhuisha Upembuzi Yakinifu na Usanifu wa Awali wa ujenzi wa bandari mpya ya Mbegani iliyopo Bagamoyo. Ujenzi wa Bandari hiyo ya kimkakati utachoea shughuli za viwanda na biashara katika eneo la Ukanda Maalum wa Kiuchumi (Special Economic Zone) wa Bagamoyo.

72. **Mheshimiwa Spika**, Serikali ya Awamu ya Sita imeendelea na utekelezaji wa ujenzi wa Bandari Kavu ya Kwala ambapo utekelezaji wa ujenzi wa barabara ya zege yenye urefu wa kilomita 15.5 kutoka barabara kuu ya Morogoro hadi Bandari Kavu ya Kwala umekamilika; ujenzi wa uzio wenye mzunguko wa kilomita 2.9 umekamilika; mtandao wa reli ya MGR wenye urefu wa kilomita 1.3 umekamilika; na ujenzi wa yadi ya sakafu ngumu (pavement) yenye ukubwa wa hekta tano (5) kwa ajili ya kuhifadhi shehena unaendelea na utekelezaji wake umefikia asilimia 96.6. Bandari Kavu hii imeanza kutoa huduma kwa kupokea makasha kutoka Bandari ya Dar es Salaam kwa kutumia njia ya reli na barabara.

73. **Mheshimiwa Spika**, katika kutekeleza mkakati wa kuboresha biashara baina ya Tanzania na nchi za kikanda na kulifanya eneo la Kwala kuwa la kimkakati zaidi, Serikali ilitoa maeneo kwa ajili ya kuhudumia shehena ya nchi za Rwanda, DRC, Burundi na Zambia. Aidha, Serikali imetenga maeneo kwa ajili ya nchi za Uganda, Malawi, Sudan Kusini na Zimbabwe. Nchi hizo kwa sasa zimeanza uendelezaji wa maeneo hayo ambapo Burundi imeanza ujenzi wa uzio na DRC inakamilisha Upembuzi Yakiniifu. Kwa upande mwingine, nchi yetu inaendelea kupanua ushirikiano wa kidiplomasia katika masuala ya uchukuzi ambapo baadhi ya nchi zinaendelea kushirikiana katika kuimarisha zaidi biashara. Mathalan, mwezi Aprili, 2025 Tanzania imepokea takribani hekta 15 kwa ajili ya kujenga bandari kavu katika eneo la Kasumbalesa nchini DRC.

74. **Mheshimiwa Spika**, sambamba na uboreshaji wa bandari zilizopo katika Bahari ya Hindi, Serikali pia imeendelea kuongeza wigo wa huduma zake za kibandari kwa kujenga na kuboresha bandari zilizopo katika Maziwa Makuu nchini. Hadi kufikia Machi 2025, Serikali imekamilisha taratibu za kumpata Mkandarasi wa kufanya maboresho ya Bandari ya Kigoma iliyopo katika Ziwa Tanganyika unaohusisha ujenzi wa barabara ya kuingia bandarini na jengo la abiria. Mradi huu wa usanifu na ujenzi unatekelezwa kwa ushirikiano kati ya Serikali ya Jamhuri ya

Muungano wa Tanzania; Serikali ya Jamhuri ya Watu wa Japan kupitia Shirika la JICA; na Serikali Jamhuri ya Watu wa China. Mkataba wa ujenzi wa mradi huo kati ya TPA na M/s SHIMIZU Corporation umesainiwa mwezi Januari, 2025 na taratibu za kuanza ujenzi zinaendelea.

75. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia TPA imeendelea kuboresha bandari zilizopo katika Ziwa Victoria ambapo uboreshaji wa Bandari ya Bukoba umefikia asilimia 94 na kazi zinazoendelea kufanyika ni pamoja na: ujenzi wa gati ya kuhudumia shehena ya magari (RO-RO), kizuia upepo (wind breaker), ujenzi wa eneo la maegesho ya magari pamoja na ujenzi wa jengo la abiria. Vilevile, uboreshaji wa Bandari ya Kemondo umekamilika na kwa sasa upo katika kipindi cha uangalizi (Defect Liability Period). Pia, uboreshaji wa Bandari ya Mwanza North umefikia asilimia 58 na kwa upande wa uboreshaji wa Bandari ya Mwanza South utanza baada ya kukamilika kwa baadhi ya miundombinu ya Bandari ya Mwanza North ili kutoathiri shughuli za kibandari. Maboresho haya yatawezesha kuhudumia meli kubwa kama vile MV. Mwanza inayotarajiwa kutoa huduma katika Ziwa Victoria.

76. **Mheshimiwa Spika**, Serikali pia imeendelea na uboreshaji wa bandari zilizopo katika Ziwa Nyasa ili kuweza kuhudumia wananchi wa maeneo hayo na nchi jirani za

Malawi na Msumbiji. Mradi huo unajumuisha uboreshaji wa Bandari ya Mbamba Bay ulioanza tarehe 27 Januari 2024 unaotarajiwa kukamilika tarehe 26 Januari, 2026 ambapo utekelezaji wake umefikia asilimia 26. Uboreshaji wa Bandari hii utachochea ukuaji wa uchumi katika Ushoroba wa Kusini mwa nchi kwa kuunganisha nchi za Malawi na Msumbiji.

77. **Mheshimiwa Spika**, katika kuongeza wigo wa huduma za bandari nchini, TPA kupitia ofisi zake zilizo nje ya nchi imeendelea kufanya jitihada kubwa za kimasoko katika kujitangaza na kutafuta fursa zaidi za kibiashara kwa nchi jirani zinazotumia Bandari za Tanzania zikiwemo nchi za Rwanda, Burundi, Uganda, Zambia, Malawi, Jamhuri ya Kidemokrasia ya Congo (DRC) na Zimbabwe ambapo kutokana na jitihada hizo shehena iliyosafirishwa kwenda nchi jirani imeongezeka hadi kufikia tani milioni 8.24 katika kipindi cha Julai, 2024 hadi Machi, 2025 kutoka tani milioni 6.91 katika kipindi kama hicho kwa mwaka 2023/24 sawa na ongezeko la asilimia 19.24. Kupitia mikakati hiyo ya kujitangaza, Serikali ya Tanzania na Serikali ya DRC zimesaini makubaliano ya kuimarisha usafirishaji wa shehena kutoka Bandari ya Dar es Salaam kwenda DRC kwa kuendeleza miundombinu ya bandari ambapo DRC imeanza ujenzi wa bandari mpya na ya kisasa ya Kalemie ambapo kukamilika kwake kutaimarisha usafirishaji wa shehena kwenda

DRC kupitia bandari za Karema na Kigoma katika Ziwa Tanganyika. Aidha, hatua hii itachochea zaidi ufanyaji wa biashara kati ya DRC na Tanzania hususan kupitia Bandari ya Dar es Salaam.

78. **Mheshimiwa Spika**, ili kuendelea kuongeza ufanisi wa bandari, Serikali kupitia TPA imeendelea na ununuzi wa vifaa na mitambo kwa ajili ya kuboresha utoaji wa huduma katika Bandari nchini. Hadi kufikia Machi 2025, TPA imefanikiwa kununua na kupokea vifaa na mitambo 18 sawa na asilimia 50 ya lengo la kununua mitambo na vifaa 36. Aidha, katika kuimarisha upatikanaji wa umeme, TPA kwa kushirikiana na TANESCO imejenga kituo kidogo cha umeme (*substation*) cha kv33 na *line* ya umeme wa msongo wa kati kutoka kituo cha Ilala hadi Bandari ya Dar es Salaam yenye urefu wa kilomita 5.

79. **Mheshimiwa Spika**, katika kuimarisha utendaji, TPA imeendelea kuwajengea uwezo watumishi wake ambapo watumishi 2,125 walihudhuria mafunzo kati ya watumishi 2,494 waliopangwa kuhudhuria mafunzo sawa na asilimia 85.20 ya lengo. Kati ya hao, watumishi 1,808 walishiriki mafunzo ya vikundi, watumishi 250 walishiriki mafunzo ya kitaaluma, watumishi watano (5) walishiriki mafunzo ya muda mfupi na watumishi 62 walishiriki mafunzo ya muda mrefu.

Ushirikishwaji wa Sekta Binafsi katika Uendelezaji na Uendeshaji wa Bandari Nchini

80. **Mheshimiwa Spika**, katika kuongeza ufanisi wa bandari, Serikali imeendelea kushirikisha Sekta Binafsi katika uendeshaji wa shughuli za bandari nchini kwa kuingia ubia na Kampuni za DP World na Tanzania East Africa Gateway Terminal Limited (TEAGTL) katika kuendeleza na kuendesha baadhi ya maeneo ya Bandari ya Dar es Salaam. Lengo la kushirikisha Sekta Binafsi ni kuongeza tija katika utendaji wa bandari nchini ili kuziwezesha zichangie zaidi katika ukuaji wa uchumi wa Taifa letu na maendeleo ya wananchi kwa ujumla. Wawekezaji hao wamewezesha upatikanaji wa vifaa na mitambo ya kisasa na mifumo ya TEHAMA inayoendelea kuleta ufanisi katika uendeshaji wa shughuli za kibandari.

81. **Mheshimiwa Spika**, maboresho na ushirikishwaji wa Sekta Binafsi katika Bandari ya Dar es Salaam pamoja na manufaa mengine, umeleta mafanikio yafuatayo: -

- i. Kuongezeka kwa mapato yatokanayo na shughuli za kibandari, ambapo katika kipindi cha kuanzia mwezi Julai, 2024 hadi kufikia mwezi Februari 2025, mapato yatokanayo na Kodi ya Forodha kutoka Bandarini yanayokusanywa kutokana na shughuli za kibandari yamefikia Shilingi trilioni 8.26 ambalo ni ongezeko la Shilingi trillion 1.18

ikilinganishwa na makusanyo ya jumla ya Shilingi trilioni 7.08 yaliyokusanywa katika kipindi kama hicho kwa mwaka 2023/24.

- ii. Kupungua kwa gharama za uendes haji katika Bandari ya Dar es Salaam, ambapo gharama hizo zimepungua hadi kufikia Shilingi bilioni 685.16 sawa na punguzo la asilimia 30 ikilinganishwa na Shilingi bilioni 975.01 zilizotumika katika uendes haji katika kipindi kama hicho kabla ya kushirikishwa kwa waendes haji binafsi katika bandari hiyo;
- iii. Kupungua kwa muda wa kusubiri meli nangani kutoka wastani wa siku 46 hadi wastani wa siku saba (7) kwa meli za mizigo mchanganyiko (General cargo) na kichele (Bulk cargo);
- iv. Kupungua kwa muda wa kuhudumia meli za makasha gatini kutoka wastani wa siku 10 hadi siku tatu (3);
- v. Kuongezeka kwa wastani wa shehena ya makasha inayohudumiwa kwa mwezi kutoka makasha (TEUs) 17,000 hadi makasha (TEUs) 25,000 ambalo ni ongezeko la asilimia 47; na
- vi. Kuongezeka kwa makusanyo ya mapato yasiyo ya kikodi yanayokusanywa na taasisi mbalimbali za umma zinazotoa huduma bandarini.

82. **Mheshimiwa Spika**, kwa ujumla hatua hii ya ushirikishwaji wa Sekta Binafsi katika kuendeleza na kuendesha bandari nchini, pamoja na kuleta faida za moja kwa moja kama zilivyoainishwa hapo, pia imechochea shughuli nyingine za kiuchumi katika sekta mbalimbali na katika maeneo mengi kutokana na kuimarika kwa utoaji huduma na hivyo kuleta ufanisi stahiki. Aidha, hatua hii imeendelea kuiwezesha bandari ya Dar es Salaam kuwa lango la kibiashara kikanda na kimataifa. Vilevile, ushirikishwaji huu umechangia kufikiwa mapema kwa lengo la Mpango Kabambe wa TPA wa miaka 20 (2021/22 – 2044/45) ulioweka shabaha ya bandari zote nchini kuhudumia tani milioni 30 za shehena ifikapo mwaka 2029/30. Hata hivyo, matokeo ya uendeshaji wa bandari hadi kufikia mwezi Machi, 2025 tayari ufanisi wa uhudumiaji wa shehena wa bandari zote nchini umefikia tani milioni 27.55 na matarajio ya Serikali hadi kufikia mwisho wa mwaka wa fedha wa 2024/25, ni kuwa na lengo la tani milioni 30 litafikiwa.

HUDUMA ZA USAFIRI WA RELI

Shirika la Reli Tanzania (TRC)

83. **Mheshimiwa Spika**, katika kuchagiza ukuaji wa uchumi, Serikali kupitia Shirika la Reli Tanzania (TRC) imeendelea kuboresha huduma ya uchukuzi kwa njia ya reli kwa kusimamia na kuendeleza miundombinu ya reli nchini kwa reli

iliyopo ya *Meter Gauge Railway* (MGR) yenye urefu wa kilomita 2,707; kujenga reli mpya ya kiwango cha *Standard Gauge Railway* (SGR); na kutoa huduma ya usafirishaji wa abiria na mizigo. Aidha, ujenzi wa reli ya SGR unatekelezwa kwa awamu ambapo awamu ya kwanza ina jumla ya kilomita 1,219 na awamu ya pili kilomita 1,590 za njia kuu na hivyo kufanya reli hiyo kuwa na mtandao wa jumla ya kilomita 2,809 ambazo ni zaidi ya kilomita 102 ikilinganishwa na reli ya MGR iliyojengwa kabla ya kupata uhuru. Pamoja na hatua hiyo, Serikali itaendelea na ujenzi wa reli ya SGR kwa maeneo mengine yakiwemo ushoroba wa Kusini na Kaskazini kwa kadri ya upatikanaji wa rasilimali fedha.

84. ***Mheshimiwa Spika***, Serikali kupitia TRC imeendelea kutoa huduma ya usafirishaji wa mizigo na abiria kupitia reli ya MGR ambapo hadi kufikia Machi 2025, tani 183,048 za mizigo zimesafirishwa ikilinganishwa na tani 240,439 zilizosafirishwa katika kipindi kama hicho kwa mwaka wa fedha 2023/24 sawa na upungufu wa tani 57,391. Kwa upande wa utoaji wa huduma ya usafiri wa reli ya mjini kutoka Stesheni ya Kamata kwenda Ubungo na Pugu, TRC imesafirisha jumla ya abiria 1,963,734 sawa na upungufu wa abiria 272,689 ikilinganishwa na abiria 2,236,423 waliosafirishwa kwa kipindi kama hicho kwa mwaka wa fedha 2023/24. Upungufu huo umesababishwa na uchache wa vitendea kazi uliotokana na kuchelewa

kuwasili kwa vipuri kutoka nje ya nchi vinavyohitajika kwa ajili ya ukarabati wa vitendea kazi pamoja na ubovu wa njia ambao unapelekea ajali za treni mara kwa mara.

85. **Mheshimiwa Spika**, kwa upande wa abiria wa masafa marefu, hadi kufikia Machi, 2025, abiria 374,997 walisafirishwa sawa na ongezeko la abiria 54,483 ikilinganishwa na abiria 320,514 waliosafirishwa katika kipindi kama hicho kwa mwaka wa fedha 2023/24. Ongezeko hilo limetokana na uboreshaji wa huduma.

86. **Mheshimiwa Spika**, katika kurahisisha usafiri kwa wananchi sambamba na utekelezaji wa maagizo ya Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania wakati akihutubia Taifa mwezi Desemba, 2023 alielekeza kuanza uendeshaji wa treni katika reli ya SGR kipande cha Dar es Salaam hadi Dodoma. Napenda kulitaarifu Bunge lako Tukufu kuwa, Wizara kupitia TRC ilianza rasmi huduma ya uendeshaji wa treni kupitia reli ya SGR tarehe 14 Juni, 2024 kwa safari kati ya Dar es Salaam na Morogoro na tarehe 25 Julai, 2024 kwa safari kati ya Dar es Salaam na Dodoma. Aidha, huduma hii ya uendeshaji wa treni kupitia reli ya SGR ilizinduliwa rasmi tarehe 01 Agosti, 2024 na Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Kutokana na mafanikio haya, nimpongeze kwa dhati

Mheshimiwa Rais kwa kuonesha uthubutu katika kuendelea kufanya uwekezaji mkubwa katika miundombinu ya reli.

87. **Mheshimiwa Spika**, tangu kuanza kwa safari za treni kupitia reli ya SGR hadi kufikia Machi 2025, TRC imesafirisha jumla ya abiria 2,054,828 na kuwezesha kukusanya mapato ya jumla ya Shilingi bilioni 60.25. Aidha, usafiri kwa kutumia reli ya SGR umepunguza muda wa safari kutoka saa tisa (9) hadi saa tatu (3) kwa safari kati ya Dar es Salaam na Dodoma na hivyo kuwezesha muda uliopunguzwa kutumika katika shughuli zingine za uzalishaji mali na kuongeza tija katika biashara na uchumi kwa ujumla.

88. **Mheshimiwa Spika**, kwa upande wa usafirishaji wa mizigo, taratibu za kuanza uendeshaaji kwa reli ya SGR zinaendelea na tayari Serikali inatekeleza mikakati ya kuongeza upatikanaji wa mizigo ndani ya nchi kwa kuhamasisha Shoroba za Kiuchumi kandokando na sehemu zinazofikika na huduma za miundombinu ya Usafirishaji (Transport and Logistics Economic Corridors). Usafirishaji wa mizigo kupitia reli ya SGR unatarajiwa kuanza mwezi Juni, 2025 baada ya Serikali kukamilisha taratibu za kuandaa mazingira ya kuwezesha kufanyika kwa shughuli hiyo. Aidha, Wizara inaendelea kushirikiana na wadau mbalimbali wakiwemo Taasisi ya Ushoroba wa Kati (Central Corridor Transit Transport Facilitation Agency -

CCTTFA), Mfuko wa Chakula Duniani (WFP) na Watumiaji wakubwa wa Bandari za Tanzania wa ndani na nje ya nchi ambao wanatarajia kutumia fursa hiyo pindi itakapoanza kutoa huduma.

89. **Mheshimiwa Spika**, Serikali pia inaendelea kuhamasisha Shoroba kubwa tatu (3) ambazo zitachochea upatikanaji wa mizigo ndani ya nchi. Shoroba hizo ni: Ushoroba wa Baridi (Cold Chain) unaohusisha mizigo ya nyama, samaki, matunda, mbogamboga na maua; Ushoroba wa Njano (Yellow Chain) unaohusisha mizigo ya madini; na Ushoroba wa Kichele (General Cargo Chain) unaohusisha mizigo mingine, hususan mizigo mikubwa (bulk cargo) pamoja na mizigo ya viwandani na kilimo ikiwemo pembejeo. Utekelezaji wa mkakati huu umeanza kuzaa matunda ambapo makampuni makubwa na wateja wa muda mrefu wamejitokeza kwa ajili ya majadiliano.

90. **Mheshimiwa Spika**, katika kutekeleza Mpango wa Tatu wa Maendeleo wa Miaka Mitano (2021/22 - 2025/26), ambao katika kipengele cha 5.7 Serikali iliahidi kuendelea na utekelezaji wa miradi ya kimkakati ikiwemo ujenzi wa reli ya Kati kwa kiwango cha SGR. Halikadhalika, katika Ilani ya Chama cha Mapinduzi ya Mwaka 2020 Ibara ya 58(e)(ii) na Ibara ya 59(d), Serikali iliahidi kuendelea na ujenzi wa reli ya SGR. Hivyo, napenda kulitaarifu Bunge lako Tukufu kuwa, Serikali imeendelea kutekeleza mradi wa ujenzi wa reli ya SGR kwa

awamu ya kwanza na ya pili ambapo hadi kufikia Machi 2025, ujenzi wa reli ya SGR awamu ya kwanza ya kutoka Dar es Salaam – Mwanza yenye urefu kilomita 1,219 za njia kuu pamoja na ujenzi wa vipande viwili vya awamu ya pili vya Tabora - Kigoma (Km 506) na Uvinza - Musongati yenye urefu wa kilomita 240 za njia kuu (Tanzania Km 156 na Burundi km 84) umeendelea kutekelezwa.

91. **Mheshimiwa Spika**, hadi mwezi Machi 2025, utekelezaji wa kipande cha kwanza cha kutoka Dar es Salaam – Morogoro (km 300) umefikia asilimia 99.72 na kazi zinazoendelea ni ujenzi wa njia kuingia bandarini (port link) umefikia asilimia 91.78 na ujenzi wa mifumo ya ishara, mawasiliano na umeme umefikia asilimia 99.98. Aidha, utekelezaji wa kipande cha pili cha kutoka Morogoro – Makutupora (km 422) umefikia asilimia 97.98 na kazi zinazoendelea ziko katika hatua mbalimbali za utekelezaji ambazo ni pamoja na ujenzi wa vivuko vya juu umefikia asilimia 88.52; ujenzi wa stesheni umefikia asilimia 98.52; na ujenzi wa uzio umefikia asilimia 95.12.

92. **Mheshimiwa Spika**, utekelezaji wa kipande cha tatu cha kutoka Makutupora – Tabora (km 368) umefikia asilimia 14.53 na kazi zinazoendelea ni pamoja na usanifu wa kina ambao umefikia asilimia 54.98; ujenzi wa kambi; na ukataji wa miinuko na ujazaji mabonde pamoja na utwaaji wa ardhi. Halikadhalika, utekelezaji wa kipande cha

nne cha kutoka Tabora – Isaka (km 165) umefikia asilimia 6.65 ambapo kazi zinazoendelea ni pamoja na usanifu wa kina; utafiti wa udongo na miamba; ujenzi wa kambi, machimbo ya kokoto pamoja na utwaaji wa ardhi. Vilevile, utekelezaji wa kipande cha tano cha kutoka Mwanza – Isaka (km 341) umefikia asilimia 63.16 na kazi zinazoendelea ni usanifu wa kina; ujenzi wa tuta; majengo ya stesheni; madaraja na vivuko vya binadamu na wanyama; utandikaji wa reli; ujenzi wa mifumo ya mawasiliano na umeme pamoja na utwaaji wa ardhi.

93. **Mheshimiwa Spika**, kwa lengo la kuhakikisha uchumi wa nchi unakua kwa kufungua masoko ya nje ya nchi, Serikali imeendelea na utekelezaji wa mradi wa ujenzi wa reli ya SGR kwa awamu ya pili ambapo ujenzi wa reli ya SGR kutoka Tabora – Kigoma (Km 506) umeanza na utekelezaji wake umefikia asilimia 7.88. Kazi zinazoendelea ni pamoja na utwaaji wa ardhi; ujenzi wa kambi; usanifu pamoja na usafirishaji wa mitambo na vitendea kazi. Aidha, kukamilika kwa ujenzi wa reli hii kutafungua biashara kati ya Tanzania na nchi jirani za ukanda huo zikiwemo Burundi na DRC.

94. **Mheshimiwa Spika**, katika Ilani ya Uchaguzi ya Chama cha Mapinduzi ya Mwaka 2020 Ibara ya 30(a) Serikali iliahidi kuendelea kunufaika na fursa zake za kijiografia kwa kubuni na kukamilisha miradi mikubwa ya kimkakati ili

nchi iweze kunufaika zaidi na fursa hizo. Napenda kulitaarifu Bunge lako Tukufu kuwa, Serikali kupitia TRC imesaini mkataba wa ujenzi wa reli ya SGR kipande cha Uvinza – Musongati (Km 240) mnamo tarehe 29 Januari, 2025. Kusainiwa kwa mkataba huu ni matokeo ya ushirikiano kati Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Serikali ya Burundi. Kukamilika kwa reli hii kutaunganisha nchi ya Burundi na Bandari ya Dar es Salaam sambamba na kufungua nchi ya Tanzania kikanda kwa kuwezesha na kurahisisha ufanyaji biashara kati ya nchi hizo.

95. ***Mheshimiwa Spika***, dhamira ya Serikali ni kujenga reli ya SGR katika maeneo mbalimbali ya nchi. Katika kutekeleza lengo hili, Serikali inaendelea kutafuta fedha kutoka kwa wadau mbalimbali wa maendeleo ikiwa ni pamoja na wawekezaji kwa utaratibu wa ubia baina ya Sekta ya Umma na Binafsi (PPP). Upatikanaji wa rasilimali fedha utawezesha ujenzi wa reli ya SGR kwa maeneo yaliyobaki yanayojumuisha reli ya SGR ya kutoka Kaliua – Mpanda – Karema (km 321); Isaka – Rusumo – Kigali (km 371); Mtwara – Mbamba Bay na matawi (Spurs) ya Liganga na Mchuchuma (km 1,000); Tanga – Arusha – Musoma (km 1,028); Reli ya Jiji la Dar es Salaam (km 166); na Reli ya Jiji la Dodoma (km 107).

96. ***Mheshimiwa Spika***, katika kuimarisha utoaji wa huduma za usafiri na usafirishaji, Serikali kupitia TRC imeendelea kufanya ununuzi

wa vichwa vya treni, mabehewa na mitambo kwa ajili kutoa huduma ya usafiri kwenye reli ya SGR. Hadi kufikia Machi 2025, Serikali imekamilisha ununuzi wa mabehewa ya abiria 89 ambapo mabehewa 71 kati ya hayo yamewasili nchini na mabehewa 18 yaliyosalia yanatarajiwa kuwasili kwa nyakati tofauti ndani ya mwaka 2025. Aidha, ununuzi wa vichwa vya treni vya umeme 17 umekamilika na tayari vimepokelewa na kuanza kutoa huduma. Pia, ununuzi wa seti 10 za treni ya mchongoko (Electric Multiple Unit – EMU) kwa ajili ya abiria umekamilika ambapo seti zote 10 zimewasili nchini na seti tano (5) zimekamilisha majaribio na kuanza kutoa huduma. Halikadhalika, hatua za utengenezaji wa mabehewa 1,430 ya mizigo zinaendelea na tayari awamu ya kwanza ya mabehewa 264 ya mizigo yamewasili nchini tarehe 11 Desemba, 2024 na hatua za majaribio zimekamilika.

97. **Mheshimiwa Spika,** pamoja na uendelezaji wa reli ya SGR, reli ya MGR imeendelea kusafirisha mizigo kutoka Bandari ya Dar es Salaam hadi nchi jirani. Kutokana na umuhimu wake, Serikali imeendelea kukarabati reli hiyo ya MGR katika maeneo mbalimbali kupitia Mfuko wa Reli, ambapo hadi kufikia Machi, 2025 ukarabati wa njia ya reli ya MGR ya Kaliua - Mpanda (Km 210) unaendelea na umefikia asilimia 24.04. Kazi zinazoendelea ni pamoja na usanifu wa njia na madaraja, ufungaji wa mtambo wa kuchakata

kokoto, ufungaji wa mitambo katika kiwanda cha kutengeneza mataruma ya zege na shughuli za kimazingira.

98. **Mheshimiwa Spika**, vilevile, Serikali kupitia TRC imesaini Mikataba ya ununuzi wa malighafi za matengenezo ikiwemo reli, mataruma na vifungashio kwa ajili ya kukarabati njia ya reli ya Tanga - Arusha na Ruvu - Mruazi junction. Sambamba na hayo, TRC inaendelea kutekeleza mradi wa ukarabati wa miundombinu ya njia ya reli kutoka Dar es Salaam hadi Isaka awamu ya pili (Tanzania Intermodal Rail Project - TIRP II) unaohusisha ukarabati wa njia ya reli, ujenzi wa madaraja, makalavati na ujenzi wa vituo vya kuhudumia mizigo vya Ilala na Isaka ambapo kazi ya usanifu imekamilika na uandaaji wa nyaraka za zabuni kwa ajili ya kumpata Mkandarasi kwa ajili ya ukarabati wa njia kwa maeneo korofi katika kipande cha Dar es Salaam - Tabora (Km 257.4) na Tabora - Isaka (Km 135) zinaendelea. Aidha, Upembuzi Yakiniifu kwa ajili ya ukarabati wa miundombinu ya reli ya MGR kipande cha Tanga - Arusha (Km 626) na kipande cha Kilosa – Gulwe - Igandu zinaendelea. Pia, ukarabati wa Vichwa vya treni na Mabehewa ya reli ya MGR ili kuongeza ufanisi wa reli hiyo umeendelea kutekelezwa ambapo jumla ya mabehewa 350 ya mizigo kati ya mabehewa 600 na mabehewa 33 ya abiria kati ya mabehewa 37 yamekarabatiwa na yameanza kutoa huduma.

99. **Mheshimiwa Spika**, kama Watanzania wanavyoelewa reli ya SGR imeanza kutoa huduma kwa ufanisi kwa takribani mwaka mmoja sasa tangu kuanza kwa huduma hiyo. Pamoja na tunu hii ya Taifa iliyofanikiwa kutokana na maono ya viongozi wetu, kumekuwa na uvamizi na uharibifu wa miundombinu ya reli ikiwemo ya SGR, hususan nyaya za shaba, nyaya za mawasiliano (Optic Fibre cable) na uzio wa usalama. Naomba kupitia Bunge hili Tukufu, kuwasihi Wananchi kuacha tabia ya kijinai ambayo inahujumu uchumi na isiyo na nia njema kwa maendeleo yanayoshamiri katika nchi yetu. Ikumbukwe kuwa, ubadhilifu huu unahatarisha usalama wa abiria na kurudisha nyuma uwekezaji mkubwa uliofanywa kwa kutumia fedha nyingi za Watanzania. Hakika hakuna mtu yeyote atakayepona kwa kubainika anafanya uharibifu kwa nchi yetu na Serikali tayari inaendelea kuwachukulia hatua kali wale wote wanaopatikana na makosa hayo na kamwe haitawaonea huruma. Zoezi hili la kupambana na wahalifu hao linaendelea kufanyika kwa kutumia vyombo vyote vya Dola ili kuhakikisha inakomesha tabia hii. Kupitia Bunge hili, naomba kutoa rai kwa yoyote atakayeshiriki uharibifu wa miundombinu ya reli nchini atachukuliwa kama mhujumu uchumi.

100. **Mheshimiwa Spika**, maendeleo ya reli nchini yameendelea kushika kasi kutokana na ongezeko la mahitaji ya usafiri na usafirishaji na hivyo kupelekea usafiri wa reli kuhitajika zaidi katika maeneo yote ya Tanzania ikiwemo mikoa ya

Kaskazini. Serikali inaendelea kuyafanyia kazi mahitaji haya kwa kuchukua mikakati mbalimbali. Pamoja na mikakati mingine, naomba kulitaarifu Bunge lako Tukufu kuwa, sambamba na Ujenzi wa reli ya SGR na maboresho ya reli ya MGR na matawi yake yanayoendelea kufanyika, Serikali kupitia TRC inaendelea na mikakati mahsusi ya uanzishaji na uboreshaji wa huduma za reli ya Kaskazini inayounganisha Bandari ya Tanga na mikoa ya Kilimanjaro na Arusha na baadaye mikoa ya Shinyanga, Simiyu hadi Mara. Mikakati ya uboreshaji wa reli hii ni ya muda mfupi, kati na mrefu.

101. **Mheshimiwa Spika**, katika kutekeleza mkakati wa muda mfupi, Serikali imeendelea kuhakikisha matengenezo ya reli katika maeneo korofi yanafanyika kwa wakati ili kuepuka kufunga njia. Kwa upande wa utekelezaji wa mkakati wa muda wa kati, tayari mikataba ya ununuzi wa vipuri na vifaa vya matengenezo imesainiwa na malipo ya awali yamefanyika. Kazi hii inatarajiwa kuchukua miaka miwili ambapo itahusisha kuondoa reli chakavu na nyepesi kwa kuweka reli nzito za ratili 80 kwa yadi na kuboresha madaraja kwa kuyaongezea uwezo kutoka tani 13.5 kwa ekseli hadi tani 18.5. Sambamba na mikakati hiyo, mkakati wa muda mrefu unahusisha kuunganisha mikoa hiyo na reli ya kisasa ya SGR kadiri ya mahitaji na upatikanaji wa fedha. Hata hivyo, katika hatua za awali, Serikali imekamilisha upembuzi wa awali wa ujenzi wa mtandao wa reli

ya SGR yenye urefu wa kilomita 1,028 inayounganisha Bandari ya Tanga na Musoma ili kuyafikia maeneo yenye uzalishaji ikiwemo migodi ya Nikeli katika eneo la Dutwa, *Phosphate* katika eneo la Minjingu na Magadi soda katika eneo la Engaruka. Vilevile, Serikali kupitia TRC imeanza taratibu za manunuzi ya Mkandarasi wa kufanya Upembuzi Yakinifu ili kuiunganisha Bandari ya Tanga na reli ya kati kwa kiwango cha SGR kwa ajili ya kuiongezea ufanisi wa kuhudumia mizigo kwa haraka kupitia reli ya kati.

102. **Mheshimiwa Spika**, kazi nyingine zinazoendelea kutekelezwa na TRC ni pamoja na:-

- i. Kuboresha mifumo ya ishara, mawasiliano na umeme katika njia ya reli ya MGR ambapo ununuzi wa vipuri kwa ajili ya maboresho ya mfumo wa mawasiliano katika njia ya reli ya MGR umekamilika. Halikadhalika, ununuzi wa vifaa kwa ajili ya kuboresha upatikanaji wa umeme kwenye stesheni za MGR unaendelea;
- ii. Kuunda vichwa vya treni tisa (9) kwa ajili ya kuongeza vitendea kazi na kukarabati vichwa vya njia kuu (2) aina ya 88U na vichwa vya sogeza (7) aina ya 64XX. Kazi ya uundwaji na ukarabati wa vichwa hivyo vya treni imekamilika na vimeanza kutoa huduma katika njia ya reli ya MGR;

- iii. Kuendelea na ujenzi wa njia ya reli yenye urefu wa kilomita 6.2 na daraja katika eneo la Godegode – Gulwe katika njia ya MGR. Hadi kufikia Machi, 2025 kazi hiyo imefikia asilimia 72; na
- iv. Kuboresha mifumo ya TEHAMA ikiwemo ufungaji wa kamera za CCTV kwa ajili ya ulinzi na usalama katika maeneo ya stesheni na mfumo wa kieletroniki wa ukataji tiketi (e-ticketing).

Mamlaka ya Reli ya Tanzania na Zambia (TAZARA)

103. **Mheshimiwa Spika,** Mamlaka ya Reli ya Tanzania na Zambia (TAZARA) inamilikiwa na Serikali za Tanzania na Zambia kwa hisa za asilimia 50 kwa 50. Katika kuendeleza huduma za reli kati ya nchi hizo mbili (2), TAZARA imeendelea kutekeleza jukumu lake la msingi la kutoa huduma za kusafirisha abiria na mizigo kati ya Dar es Salaam, Tanzania na New Kapiri Mposhi, Zambia. Katika utekelezaji wa jukumu hilo, TAZARA inalinda na kuimarisha miundombinu ya reli yenye urefu wa jumla ya kilomita 2,153 ambapo, kilomita 1,860 ni za njia kuu, kilomita 293 ni njia za reli zilizoko stesheni na zile za michepuko, pamoja na maeneo yote yaliyo ndani ya hifadhi ya reli (mita 50 pande zote kutoka katikati ya reli).

104. **Mheshimiwa Spika**, katika kipindi cha Julai, 2024 hadi Machi 2025, TAZARA imesafirisha tani 71,670 za mizigo ikilinganishwa na tani 115,182 za mzigo zilizosafirishwa katika kipindi kama hicho 2023/24 sawa na upungufu wa asilimia 37.77. Aidha, kampuni binafsi zimesafirisha mizigo tani 91,471 ikilinganishwa na mizigo tani 136,082 zilizosafirishwa katika kipindi kama hicho kwa mwaka wa fedha 2023/24 sawa na upungufu wa asilimia 32.78 hivyo kufanya mizigo iliyosafirishwa katika reli ya TAZARA katika kipindi cha Julai 2024 hadi Machi 2025 kufikia jumla ya tani 163,141 ikilinganishwa na tani 251,264 za mzigo zilizosafirishwa katika kipindi kama hicho mwaka 2023/24 sawa na upungufu wa asilimia 35.07.

105. **Mheshimiwa Spika**, kuhusu abiria, katika kipindi cha Julai, 2024 hadi Machi 2025, treni za abiria zinazofanya safari kati ya Dar es Salaam, Tanzania na New Kapiri Mposhi, Zambia, zilisafirisha jumla ya abiria 454,312 sawa na upungufu wa asilimia 12.25 ikilinganishwa na abiria 517,752 waliosafirishwa katika kipindi kama hicho mwaka 2023/24. Aidha, abiria waliosafirishwa kwa treni ya Udzungwa inayofanya safari kati ya stesheni za Kidatu na Makambako walikuwa abiria 179,303 sawa na upungufu wa asilimia 21.99 ikilinganishwa na abiria 229,873 waliosafirishwa katika kipindi kama hicho mwaka wa fedha 2023/24. Pia, treni inayofanya safari

jijini Dar es Salaam ilisafirisha abiria 1,083,976 sawa na upungufu wa asilimia 31.52 ikilinganishwa na abiria 1,582,833 waliosafirishwa katika kipindi kama hicho mwaka wa fedha 2023/24.

106. **Mheshimiwa Spika**, kushuka kwa utendaji wa TAZARA kumetokana na uhaba wa vitendea kazi, ikiwemo vichwa vya treni, mabehewa pamoja na uchakavu na uharibifu wa miundombinu ya reli. Aidha, mnamo Mwezi Aprili 2024, miundombinu ya reli ya TAZARA iliharibiwa na janga la mvua za **El Nino** katika baadhi ya maeneo kati ya Mlimba na Uchindile na kupelekea kufungwa kwa njia kwa takribani miezi miwili (2). Hali hii ilisababisha Waendeshaji Binafsi na TAZARA kusimamisha huduma na kusababisha baadhi ya wateja waliokuwa na makubaliano ya kusafirisha mizigo kwa njia ya TAZARA kuondoka na kwenda kuingia makubaliano na wasafirishaji wengine. Hali hii imeleta changamoto katika kuwarejesha baada ya njia kufunguliwa.

107. **Mheshimiwa Spika**, katika kutekeleza Mpango wa Taifa wa Maendeleo wa Miaka mitano (5) sehemu ya 5.2.3 na Ilani ya Chama cha Mapinduzi Ibara ya 59(f), Serikali iliahidi kuendelea kukarabati miundombinu ya reli na kufanya ununuzi wa vifaa kwa ajili ya kuboresha huduma zinazotolewa na Mamlaka ya Reli ya TAZARA. Hadi kufikia Machi 2025, pamoja na mikakati mingine, Serikali imekamilisha malipo ya ununuzi wa

mashine moja (1) ya kushindilia kokoto na kunyoosha reli (Tamping Machine) ambayo tayari imewasili nchini tarehe 31 Machi, 2025.

108. ***Mheshimiwa Spika***, pamoja na hatua za utekelezaji zinazoendelea ndani ya TAZARA, kwa muda mrefu utendaji wake umekuwa wa kusuasua na umeendelea kudorora kila mwaka. Mathalan, uwezo wa TAZARA kutoa huduma umekuwa ukipungua mwaka hadi mwaka tangu kuanzishwa kwake kutoka tani 1,228,000 za mwaka 1986/87 hadi tani 128,928 katika mwaka 2023/24. Kutokana na hali hii, nchi wanahisa (Tanzania na Zambia) zimeamua kuchukua hatua za makusudi za kuiboresha TAZARA. Katika kuendelea na utekelezaji wa mkakati huo, katika kipindi cha Serikali ya Awamu ya Sita kumesainiwa Hati ya Makubaliano (MoU) ya kuboresha uendeshaji wa TAZARA. Makubaliano hayo yalifanyika tarehe 4 Septemba, 2024 Jijini Beijing - China, mbele ya Marais wa nchi zote tatu (Tanzania, Zambia na China). Mkakati huu pamoja na mambo mengine, umelenga kumpata mwekezaji mahiri ambaye atawekeza katika kuiendeleza na kuiendesha TAZARA kwa kuzingatia maslahi mapana ya nchi yetu. Kwa sasa nchi wanahisa zipo katika hatua za mwisho za kukamilisha taratibu za kusaini mkataba na mwekezaji ili kuanza utekelezaji. Ni matumaini yetu kuwa kupitia mkakati huu, TAZARA sasa itapata suluhu ya kudumu na mwelekeo mpya wa uendeshaji. Pamoja na manufaa mengine,

mkakati huu utaimarisha usafirishaji wa shehena inayosafirishwa kupitia Bandari ya Dar es Salaam kwenda na kutoka nchi jirani zikiwemo nchi ya Zambia na DRC.

109. ***Mheshimiwa Spika***, kupitia Bunge lako Tukufu naomba kutaarifu kuwa hatua hii ya kusainiwa kwa MoU ni ya kihistoria na ya kujivunia katika Taifa letu na Serikali ya Awamu ya Sita. Hii ni kutokana na ukweli kuwa majadiliano haya yalianza muda mrefu (mwaka 2006) ambapo hadi sasa ni takriban miaka 19. Ni wazi kuwa majadiliano haya yatakamilishwa katika kipindi hiki cha Uongozi wa Serikali ya sasa inayoongozwa na Mhe. Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Maboresho yatakayotekelezwa yatazingatia teknolojia ya kisasa na yatajumuisha: ukarabati na uboreshaji wa njia za reli; ununuzi wa mabehewa mapya ya mizigo; ununuzi wa vichwa vya treni vya kisasa; na ufungaji wa mifumo ya uendeshaaji inayoendana na mahitaji ya sasa. Kupitia makubaliano haya, TAZARA itakuwa na ufanisi zaidi na itaendana na mikakati mingine inayochukuliwa na Serikali ukiwemo mkakati wa maboresho ya bandari nchini na ujenzi mkubwa wa miundombinu ikiwemo Reli ya SGR unaofanyika nchini kwa sasa.

HUDUMA KATIKA MAZIWA MAKUU

110. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia Kampuni ya Meli Tanzania (TASHICO) iliyokuwa Kampuni ya Huduma za Meli (MSCL) inayomilikiwa na Serikali kwa asilimia 100, imeendelea kutoa huduma za usafiri na usafirishaji katika Maziwa Makuu ya Victoria, Tanganyika na Nyasa ndani na nje ya nchi zikiwemo nchi jirani za Uganda, Kenya, Rwanda, Burundi, DRC, Zambia, na Malawi.

111. **Mheshimiwa Spika**, katika kipindi cha kuanzia Julai, 2024 hadi Machi, 2025 TASHICO ilisafirisha abiria 210,588 ikilinganishwa na abiria 198,080 waliosafirishwa katika kipindi kama hicho mwaka wa fedha 2023/24 sawa na ongezeko la asilimia 6.31. Kwa upande wa mizigo, TASHICO ilisafirisha tani 58,605.78 ikilinganishwa na tani 33,288.44 zilizosafirishwa katika kipindi kama hicho mwaka wa fedha 2023/24 sawa na ongezeko la asilimia 76.05. Ongezeko hili limetokana na kukamilika kwa ukarabati na kuanza kazi kwa meli ya MV. Umoja ambayo ilianza kutoa huduma mwezi Oktoba, 2023.

112. **Mheshimiwa Spika**, katika kuimarisha utoaji wa huduma za usafiri katika Maziwa Makuu, Serikali kupitia Mpango wa Taifa wa Maendeleo (FYDP III) ukurasa wa 203 kipengele cha 20 na Ilani ya Uchaguzi ya CCM ya mwaka 2020 katika Ibara ya 59(c) iliahidi kuboresha

huduma za usafiri katika Maziwa Makuu kwa kujenga na kukarabati meli. Serikali kupitia TASHICO imeendelea kukarabati meli zilizopo katika Ziwa Victoria na Tanganyika na kukamilisha taratibu za kuanza ujenzi wa meli mpya ili kuimarisha usafiri wa abiria na usafirishaji wa mizigo.

113. **Mheshimiwa Spika**, ujenzi wa meli ya MV. Mwanza itakayotoa huduma katika Ziwa Victoria, hadi kufikia Machi, 2025 umefikia asilimia 96 na tayari meli hiyo imefanyiwa majaribio ya mifumo na mitambo, kwa sasa Mkandarasi anaendelea na ufungaji wa samani za ndani ya meli zikihusisha viti na meza. Kwa upande wa ukarabati wa meli inayotoa huduma za uokozi katika Ziwa Victoria (MV. Ukerewe) ulioanza kutekelezwa tarehe 02 Oktoba, 2024 umefikia asilimia 17. Ukarabati wa meli hii unatarajiwa kukamilika mwezi Julai, 2025 kulingana na mkataba. Vilevile, ukarabati wa meli ya MT. Nyangumi yenye uwezo wa kusafirisha shehena ya mafuta lita 410,000 katika Ziwa Victoria upo katika hatua za maandalizi ikiwa ni pamoja na kufanya malipo ya awali kwa Mkandarasi. Meli hii inatarajiwa kuongeza ufanisi wa kuhudumia nchi jirani za Uganda na Sudan Kusini kwa kusafirisha shehena ya mafuta kupitia Ziwa Victoria.

114. **Mheshimiwa Spika**, uboreshaji wa huduma za usafiri na usafirishaji katika Ziwa Tanganyika umeendelea ambapo ukarabati wa meli ya MT. Sangara umefikia asilimia 98. Meli hii ipo katika hatua za mwisho za kukamilika kwake na inategemewa kurahisisha usafirishaji wa mafuta kwenda maeneo mbalimbali zikiwemo nchi za DRC na Burundi. Pia, Serikali inaendelea na ukarabati wa meli ya MV. Liemba katika Ziwa Tanganyika yenye uwezo wa kusafirisha abiria 600 na tani 200 za mizigo kwa wakati mmoja ambapo utekelezaji wake umefikia asilimia 15 na unatarajiwa kukamilika mwezi Juni, 2026 kwa mujibu wa mkataba. Halikadhalika, Serikali imekamilisha tathmini ya hali ya msawazo (stability) wa meli ya MV. Mwongozo. Tathmini ilipendekeza meli hiyo ikabaratiwe ili iendeleo kutoa huduma katika Ziwa Tanganyika ambapo Mkandarasi kwa ajili ya ukarabati wa meli hiyo amepatikana na mkataba umesainiwa.

115. **Mheshimiwa Spika**, Serikali imeendelea kuhakikisha kuwa usafiri na usafirishaji katika Maziwa Makuu unakuwa salama na wa uhakika kwa kuendelea na ujenzi wa meli mpya. Ili kufanikisha azma hiyo, Serikali inaendelea na ujenzi wa kiwanda cha kujengea meli katika Ziwa hilo chenye uwezo wa kubeba meli yenye uzito wa tani 5,000 na ujenzi wa meli ya kusafirisha mizigo yenye uwezo wa kusafirisha tani 3,500 ambapo utekelezaji wake upo katika hatua za maandalizi

baada ya Serikali kufanya malipo ya awali. Ujenzi wa kiwanda hiki na meli mpya katika Ziwa Tanganyika utachochea biashara ya ujenzi wa meli na kuongeza fursa za ajira kwa Watanzania.

116. **Mheshimiwa Spika**, katika kuongeza ufanisi wa kulihudumia soko la kusafirisha mizigo kwenda nchi jirani za Uganda na Sudan Kusini kutokana na tija itakayotokana na reli ya SGR, Serikali inaendelea na ujenzi wa meli mpya ya kubeba tani 3,000 za mizigo katika Ziwa Victoria ambapo kwa mujibu wa mkataba, ujenzi huo utatekelezwa kwa muda wa miaka miwili (2) na utekelezaji wake upo katika hatua za maandalizi ikiwa ni pamoja na kufanya malipo ya awali kwa Mkandarasi.

HUDUMA ZA VIWANJA VYA NDEGE

117. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Tanzania (TAA) imeendelea kusimamia, kuendesha na kuendeleza Viwanja vya Ndege vya Serikali 61 Tanzania bara kwa kuzingatia Sheria ya Viwanja vya Ndege Tanzania Na.08 ya Mwaka 2024 na Miongozo mbalimbali ya kitaifa na kimataifa inayohusiana na Usafiri wa Anga. Pamoja na majukumu mengine, TAA inalo jukumu la kutoa huduma bora zenye ufanisi na salama, na vifaa wezeshi kwa ajili ya usafirishaji wa abiria na mizigo katika viwanja vya ndege inavyovisimamia; na kutoa ushauri wa kitaalamu kwa Serikali na umma kuhusu masuala

ya kitaifa na kimataifa yanayohusu uanzishwaji, uendelezaji, usimamizi, uendeshaaji na utunzaji wa viwanja vya ndege.

118. **Mheshimiwa Spika**, katika kuhakikisha viwanja vyetu vya ndege vinaendelea kuwa salama wakati wote, TAA imeratibu na kuandaa mazoezi ya kupima utayari wa kukabiliana na majanga viwanjani. Hatua hii ni kwa mujibu wa Sheria ya Viwanja vya Ndege Tanzania, ambapo kwa kipindi cha kuanzia Julai, 2024 hadi Machi, 2025 imefanya mazoezi ya kujipima na dharura ya uokozi (Emergency Drills) katika viwanja vya ndege vya Julius Nyerere (JNIA), Dodoma, Songwe na Geita. Pia, leseni za uendeshaaji kwa viwanja vya ndege vya Same, Chunya, Ifakara, Biharamulo, Ngara na Njombe zimehuishwa ili kuhakikisha viwanja hivyo vinakidhi viwango vya kitaifa vya uendeshaaji.

119. **Mheshimiwa Spika**, kwa kutambua umuhimu wa kuwa na viwanja vya ndege vyenye miundombinu bora, Serikali imeendelea kuboresha na kukarabati viwanja vya ndege nchini. Hadi kufikia Machi, 2025, uboreshaji wa Kiwanja cha Ndege cha Arusha umeendelea kwa mafanikio makubwa ya utoaji wa huduma kwa abiria ambapo ujenzi wa jengo jipya la abiria pamoja na ufungaji wa mifumo ya TEHAMA umekamilika. Aidha, kazi ya ufungaji wa mfumo wa taa za kuongozea ndege (AGL) utakaowezesha kiwanja hiki kutoa huduma kwa masaa 24 inaendelea.

120. **Mheshimiwa Spika**, sambamba na hatua hizo, kazi ya ukamilishaji wa jengo la abiria katika Kiwanja cha Ndege Mwanza imefikia asilimia 13; kazi ya ukarabati na upanuzi wa Kiwanja cha Ndege cha Moshi imefikia asilimia 69; na Upembuzi Yakinifu na Usanifu wa Awali wa kiwanja kipya cha Ndege cha Njombe umekamilika na taratibu za utwaaji wa eneo kwa ajili ya ujenzi zinaendelea. Vilevile, wakandarasi wa mradi wa ukarabati na upanuzi wa Kiwanja cha Ndege cha Lindi na mradi wa ujenzi wa jengo la abiria, jengo la mnara wa kuongozea ndege, kituo cha hali ya hewa na kituo cha zimamoto katika Kiwanja cha Ndege cha Mtwara wamekabidhiwa maeneo ya mradi na taratibu za malipo ya awali zinaendelea.

121. **Mheshimiwa Spika**, katika kuhakikisha TAA inaendana na kasi ya ukuaji wa shughuli za usafiri wa anga nchini unaosababisha mahitaji ya upanuzi na ujenzi wa viwanja vipya, Serikali imeendelea na juhudi za utwaaji, upimaji na upatikanaji wa Hati Miliki katika viwanja vya ndege mbalimbali. Hadi kufikia Machi 2025, Serikali imeanza kulipa fidia kwa awamu kwa wananchi wa Kipunguni waliopisha upanuzi wa Kiwanja cha JNIA ambapo hadi kufikia Machi, 2025 Shilingi bilioni 20 tayari zimelipwa. Pia, TAA kwa kushirikiana na Taasisi nyingine za Serikali imefanikiwa kupata Hati Miliki za Viwanja vya Ndege vya Msalato, Mafia, Liuli, Mbamba Bay, Kondoa na Kongwa na hivyo kupelekea kuwa na

jumla ya Hati Miliki 36. Aidha, zoezi la upimaji wa Viwanja vya Ndege vya Dodoma, Manyoni, Ngara na Masasi liko katika hatua za mwisho za ukamilishwaji.

122. ***Mheshimiwa Spika***, katika kuhakikisha kunakuwa na usalama wa ndege zinazotumia Kiwanja cha Ndege cha Bukoba, Serikali imeona umuhimu wa kujenga mnara wa kuongozea ndege katika Kiwanja hicho ambapo maandalizi ya awali yanaendelea. Aidha, Serikali inaendelea na mpango wa kudumu wa kutatua changamoto za usalama katika usafiri wa anga katika Mkoa wa Kagera. Katika utekelezaji wa Mpango huo, Serikali kupitia Wizara ya Uchukuzi iliunda Timu ya Wataalam kutoka Mamlaka ya Viwanja vya Ndege (TAA), Mamlaka ya Usafiri wa Anga (TCAA), Ofisi ya Mkuu wa Mkoa wa Kagera na Ofisi ya Kamishna Msaidizi wa Ardhi wa Mkoa wa Kagera kwa ajili ya kufanya Tathmini ya Kina. Timu ya Wataalam ilifanya tathmini hiyo mwezi Januari, 2025 na kupendekeza eneo jipya litakalofaa kwa ujenzi wa Kiwanja kipya cha Ndege cha Daraja la 4C ambacho kitakuwa na uwezo wa kuhudumia ndege zinazobeba abiria hadi 220 kwa wakati mmoja. Pendekezo hilo lilionesha eneo la Kyabajwa lililopo Wilaya ya Misenyi kufaa zaidi kwa ajili ya ujenzi wa Kiwanja kipya na kuridhiwa. Kwa sasa taratibu za utwaaji ardhi zinaendelea.

123. **Mheshimiwa Spika**, katika kuendelea na jitihada za kuboresha huduma na kuongeza mapato, Serikali kupitia TAA imeendelea kuboresha na kuimarisha mifumo ya maegesho ya magari (Car Parking System) katika Viwanja vya Ndege vya JNIA, KIA, Songwe, Mwanza, Bukoba, Tabora, Dodoma na Mtwara. Aidha, kwa upande wa mifumo ya usimamizi wa taarifa za viwanja vya ndege (AMIS), Serikali kupitia TAA tayari imefunga mifumo hiyo kwenye viwanja vya JNIA, KIA, Arusha, Bukoba, Dodoma na Songwe. Taratibu za kufunga mifumo hiyo katika viwanja vya ndege vya Mwanza, Iringa, Tabora na Mtwara zinaendelea. Mifumo hiyo husaidia katika kutoa taarifa za miruko, mituo ya ndege na taarifa za abiria na mizigo.

124. **Mheshimiwa Spika**, ili kuendana na kasi ya ukuaji wa sekta ya anga na uimarishaji wa utoaji huduma katika Viwanja vya Ndege, TAA imeendelea kutoa mafunzo ya muda mfupi na ya mara kwa mara ndani na nje ya nchi kwa watumishi wake. Katika kipindi cha Julai, 2024 hadi Machi 2025, jumla ya watumishi 893 kati ya watumishi 1,516 sawa na asilimia 58.91 ya watumishi walio katika mpango wa mafunzo kutoka katika kada mbalimbali ikiwemo zimamoto na uokoaji, uendeshaji, uhandisi, ulinzi na usalama waliweza kupatiwa mafunzo ya kuwajengea uwezo ili kuongeza tija katika utoaji wa huduma katika viwanja vya ndege nchini.

125. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia TAA imeratibu Mkutano mkubwa wa kikanda wa Baraza la Viwanja vya Ndege Afrika (ACI Africa) uliofanyika tarehe 24 – 30 Aprili, 2025 Jijini Arusha na kuwakutanisha wabobezi na wataalam wa masuala ya usafiri wa anga wapatao 350 kutoka nchi 54 za Bara la Afrika. Mkutano huo umeliletea heshima Taifa letu na kutoa fursa kwa wageni kutambua na kujifunza juu ya mafanikio ambayo nchi yetu imeyafikia kwa upande wa sekta za usafiri wa anga. Aidha, mkutano huo umekuwa moja ya mikakati ya kuendelea kuitangaza Tanzania kimataifa na hivyo kuendelea kuchochea utalii nchini.

HUDUMA ZA USAFIRI WA ANGA

126. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia Kampuni ya Ndege Tanzania (ATCL) inatekeleza Mpango wa Taifa wa Maendeleo wa Miaka Mitano (2021/22 - 2025/26), ambapo moja ya kipaumbele ni ufufuaji wa ATCL. Katika mwaka wa fedha 2024/25, Serikali imeendelea kufufua ATCL kwa kununua ndege, kuboresha karakana za matengenezo ya ndege, kuboresha mazingira ya kazi na kutekeleza mikakati ya kuongeza ubora na usalama katika utendaji ili kuiwezesha ATCL kuendelea kutoa huduma ya usafiri wa abiria na usafirishaji wa mizigo kwa ufanisi zaidi.

127. **Mheshimiwa Spika**, Serikali katika Mwaka wa Fedha 2024/25 imekamilisha ununuzi wa ndege aina ya Boeing 787-8 Dreamliner. Ununuzi wa ndege hii umeisaidia ATCL kuongeza miruko katika safari za kwenda nchi za China na India. Ndege hii iliwasili nchini tarehe 20 Agosti, 2024 na kufanya ATCL kuwa na jumla ya ndege 16 zikijumuisha ndege nne (4) za masafa marefu ambazo ni: tatu (3) za abiria aina ya Boeing 787-8 na moja (1) ya mizigo aina ya Boeing 767-300F; ndege sita (6) za masafa ya kati zikijumuisha nne (4) aina ya Airbus A220 – 300, mbili (2) aina ya Boeing 737 Max 9; na ndege sita (6) za masafa mafupi zikiwemo tano (5) aina ya Dash 8 Q400 na moja (1) aina ya Dash 8 Q300.

128. **Mheshimiwa Spika**, uwepo wa ndege 16 umeendelea kuiwezesha ATCL kupanua mtandao wa safari kwa kurejesha safari katika kituo cha Johannesburg nchini Afrika Kusini mwezi Novemba 2024, kituo cha Mtwara na kituo cha Iringa mwezi Februari, 2025 na kuifanya ATCL kuwa na vituo 27 vinavyotoa huduma. Kati ya vituo hivyo: vituo 15 ni vya ndani ya nchi ambavyo ni Arusha, Bukoba, Dar es Salaam, Dodoma, Mtwara, Iringa, Kilimanjaro, Kigoma, Mbeya, Geita, Mpanda, Mwanza, Songea, Tabora na Zanzibar; Vituo tisa (9) ni vya kikanda ambavyo ni Bujumbura, Entebbe, Hahaya, Harare, Lusaka, Ndola, Nairobi, Lubumbashi na Johannesburg; na Vituo vitatu (3) ni vya kimataifa ambavyo ni Dubai, Guangzhou na Mumbai.

129. **Mheshimiwa Spika**, katika kipindi cha Julai, 2024 hadi Machi 2025, ATCL imesafirisha abiria 876,357 sawa na ongezeko la abiria 25,697 ikilinganishwa na abiria 850,660 waliosafirishwa katika kipindi kama hicho mwaka 2023/24. Pia, ATCL ilisafirisha tani 5,869.81 za mizigo sawa na ongezeko la tani 835.61 ikilinganishwa na tani 5,034.2 zilizosafirishwa katika kipindi kama hicho mwaka 2023/24.

130. **Mheshimiwa Spika**, Serikali pia, imeendelea kuiboresha ATCL kwa kuiwezesha kuimarisha miundombinu wezeshi ikijumuisha uboreshaji wa karakana za matengenezo ya ndege zilizoko Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Julius Nyerere (JNIA) na Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Kilimanjaro (KIA). Maboresho hayo yameiwezesha ATCL kuendelea kufanya matengenezo madogo na makubwa ya ndege, kwa kuzingatia miongozo ya matengenezo ya ndege kutoka katika mamlaka husika za ndani na nje ya nchi.

131. **Mheshimiwa Spika**, kutokana na mikakati hiyo inayoendelea kuboresha utendaji wa ATCL, Kampuni hiyo imeendelea kuwa na mchango katika kuchangia pato la Taifa na kuongeza upatikanaji wa fedha za kigeni nchini zinazotokana na utoaji wa huduma zake. Mathalan, katika kipindi cha Julai, 2024 hadi Machi, 2025 jumla ya Dola za Marekani milioni 104.53 zimepatikana ikilinganishwa na Dola za Marekani milioni 60.07 zilizokusanywa

katika kipindi kama hicho kwa mwaka 2023/24, sawa na ongezeko la asilimia 74.01. Sambamba na fedha hizo za kigeni, pia ATCL imeendelea kuchangia katika pato la Taifa ambapo jumla ya Shilingi bilioni 36.06 ikiwa ni Kodi, Ada na Tozo za Kisheria zimekusanywa na Serikali katika kipindi cha Julai, 2024 hadi Machi, 2025. Kwa ujumla, ATCL itaendelea kuongeza fedha za kigeni kadri inavyoongeza vituo vya nje ya nchi ambapo pamoja na vituo ilivyokuwa inafanya safari, mwezi Aprili mwaka huu wa 2025 imeanzisha safari katika kituo cha Kinshasa. Aidha, kabla ya mwisho wa mwaka 2025, ATCL itaanzisha safari katika kituo cha Lagos Nigeria. Kuanzishwa kwa safari hizi kutafungua fursa zaidi kati ya Tanzania na Nchi za Afrika Magharibi.

132. **Mheshimiwa Spika**, ATCL kwa upande mwingine, imeendelea kuboresha miundombinu na mazingira ya kufanyia kazi kwa ajili ya kuongeza ufanisi katika utendaji wake. Katika kipindi cha mwaka 2024/25, Kampuni hiyo imeendelea na ukarabati wa nyumba 38 zilizopo KIA ambapo utekelezaji wake umefikia asilimia 79 hadi kufikia Machi 2025, ikilinganishwa na hatua ya asilimia 47 iliyokuwa imefikwa katika kipindi kama hicho mwaka 2023/24. Kituo cha KIA ni kituo muhimu kwa ajili ya utalii hivyo, ATCL inatarajia kufanya kituo hicho kuwa kitovu kidogo (sub hub). Aidha, ukarabati wa sakafu ya tatu katika Jengo la Ofisi za ATCL Makao Makuu umefikia asilimia 89.

133. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2024/25, Serikali kupitia ATCL imeendelea kuongeza ajira kwa Watanzania ili kuhakikisha inakidhi matakwa ya uendeshaji wa biashara ya usafiri wa anga ambapo, hadi kufikia Machi 2025, ATCL ilikuwa na watumishi 857 ikilinganishwa na watumishi 792 waliokuwepo katika kipindi kama hicho cha mwaka wa fedha 2023/24. Idadi hii inajumuisha marubani 117, wahandisi na mafundi wa ndege 190 na watumishi wengine 550. Pia, ATCL imefanikiwa kuendeleza rasilimaliwatu hususan wa kada adimu za urubani na uhandisi ndege, kwa kuwapatia mafunzo muhimu ambapo katika kipindi cha kuanzia Julai, 2024 hadi Machi 2025, watumishi 316 walipatiwa mafunzo.

HUDUMA ZA USAFIRISHAJI MAJINI

134. **Mheshimiwa Spika**, Serikali ya Tanzania imeendelea kushirikiana na wadau mbalimbali ikiwemo Serikali ya Jamhuri ya Watu wa China katika kuboresha huduma za uchukuzi katika Bahari. Mkakati huo umeendelea kutekelezwa na Kampuni ya Meli ya China na Tanzania (SINOTASHIP) ambayo inamilikiwa kwa uwiano wa asilimia 50:50 kati ya nchi hizo mbili. Aidha, kampuni hii inamiliki meli moja ya mizigo yenye uwezo wa kubeba jumla ya tani 57,000 kwa wakati mmoja. Kwa sasa meli hiyo inaendelea kutoa huduma katika nchi mbalimbali duniani chini ya usimamizi wa SINOTASHIP.

135. **Mheshimiwa Spika**, katika kipindi cha Januari, 2024 hadi Desemba, 2024 SINOTASHIP ilisafirisha jumla ya tani 615,375 ya mizigo sawa na upungufu wa asilimia 0.73 ikilinganishwa na tani 619,870 zilizosafirishwa katika kipindi kama hicho katika mwaka 2023. Upungufu huo wa tani za mizigo zilizohudumiwa ni kutokana na mwenendo wa biashara. Pia, SINOTASHIP iliendelea na biashara ya uwakala ambapo katika kipindi cha Januari, 2024 hadi Desemba, 2024 ilihudumia meli na kuwezesha kuhudumia makasha 81,993 sawa na ongezeko la asilimia 11.41 ikilinganishwa na makasha 73,599 yaliyohudumiwa mwaka 2023. Ongezeko hili linatokana na kutanuka kwa biashara ya uwakala na uwepo wa ongezeko la meli zinazoleta na kuondosha mizigo katika bandari za Dar es Salaam na Mtwara.

136. **Mheshimiwa Spika**, Serikali ya Tanzania imeendelea kuimarisha ushirikiano na Serikali ya China kupitia Kampuni ya Meli ya China na Tanzania (SINOTASHIP) ambapo kampuni hiyo imeendelea kusafirisha mizigo ya masafa marefu nje ya nchi kwa kutumia meli yake moja pamoja na zile za washirika wake. Katika msimu wa korosho ulioishia Desemba, 2024 jumla ya meli nne (4) za washirika wa Kampuni ya SINOTASHIP zilitia nanga katika bandari ya Mtwara na kubeba zaidi ya tani 29,997.50 za korosho.

B.1.3. UTOAJI MAFUNZO KATIKA VYUO VYA MAFUNZO VYA KISEKTA

137. **Mheshimiwa Spika**, Ilani ya Chama cha Mapinduzi ya mwaka 2020 Ibara ya 59(i) iliahidi kuboresha na kuvijengea uwezo vyuo vya mafunzo vya kisekta vinavyosimamiwa na Wizara ya Uchukuzi. Kupitia vyuo hivyo, Serikali imeendelea kutoa mafunzo katika nyanja mbalimbali za usafiri na usafirishaji ikiwemo mafunzo ya usafiri wa anga, usafiri ardhini na usafiri majini kwa lengo la kuwa na wataalam toshelevu wa kutoa huduma katika Sekta ya Uchukuzi. Utendaji wa vyuo vya kisekta kwa mwaka wa fedha 2024/25 unajumuisha Chuo cha Bahari cha Dar es Salaam, Chuo cha Taifa cha Usafirishaji, Chuo cha Usafiri wa Anga, Chuo cha Bandari, Chuo cha Hali ya Hewa na Chuo cha Teknolojia ya Reli Tanzania.

Chuo cha Taifa cha Usafirishaji (NIT)

138. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia Chuo cha Taifa cha Usafirishaji (NIT) imeendelea kutoa mafunzo, kufanya tafiti, kutoa ushauri wa kitaalam pamoja na kuandaa machapisho kwa lengo la kujenga uwezo wa wataalam katika njia kuu za usafiri na usafirishaji ambazo ni barabara, anga, reli, maji na usafirishaji kwa njia ya bomba.

139. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa masomo 2024/25, Chuo cha NIT kimeendelea kutoa mafunzo ya kozi ndefu 48 ili kuzalisha

wataalam mahiri wa kuendeleza miradi mikubwa ya kitaifa inayotekelezwa na Serikali. Kwa sasa, Chuo kina wanafunzi wa kozi ndefu 17,701 ikilinganishwa na wanafunzi 16,131 kwa mwaka wa masomo 2023/24 ikiwa ni sawa na ongezeko la asilimia 9.7. Ongezeko hili limetokana na Chuo kuanzisha kozi za kimkakati zinazoendana na miradi mikubwa ya kitaifa inayotekelezwa na Serikali katika sekta ya usafirishaji. Aidha, jumla ya wanafunzi 4,176 walihitimu mafunzo ya kozi za muda mrefu ikilinganishwa na wanafunzi 3,884 waliohitimu katika mwaka wa masomo 2022/23 ikiwa ni sawa na ongezeko la asilimia 7.51.

140. **Mheshimiwa Spika**, katika kipindi cha mwaka 2024/25, jumla ya washiriki 4,303 walihudhuria mafunzo ya kozi fupi za Menejimenti ya Usafirishaji na Uchukuzi; Ukaguzi wa Magari; na weledi wa madereva ikilinganishwa na washiriki 3,679 waliohudhuria kozi fupi katika kipindi kama hicho katika mwaka wa masomo 2023/24 sawa na ongezeko la asilimia 17. Ongezeko hili linatokana na utekelezaji wa sheria za uendeshaji wa vyombo vya moto ambapo madereva wanatakiwa wawe wamepata mafunzo wakati wa uhuishwaji wa leseni zao za udereva.

141. **Mheshimiwa Spika**, vilevile, Serikali kupitia Chuo cha NIT kwa kushirikiana na *Ethern Aviation Training Organization* ya Ugiriki imepata ithibati kutoka Wakala wa Usalama wa Anga wa

Ulaya (European Aviation Safety Agency - EASA) ya kuwa Kituo cha Mitihani ya Leseni za Kimataifa kwa Wahandisi Matengenezo ya Ndege (EASA part – 66 Aircraft Maintenance License Training) na kuwa Kituo cha Mafunzo ya Uhandisi Matengenezo ya Ndege (EASA Part -147 Maintenance Training Organization). Mafanikio haya ni ya kipekee, ya aina yake kwa nchi yetu na yatawezesha wataalam wetu kuwa na ubora na vigezo stahiki vya ushindani wa soko la ajira kikanda na kimataifa.

142. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia Chuo cha NIT imeendelea kutekeleza mradi wa kuboresha miundombinu na vifaa vya kufundishia ambapo ujenzi wa jengo la Kituo cha Rasilimali Mafunzo lenye Maktaba yenye uwezo wa kuhudumia wanafunzi 450 kwa wakati mmoja, madarasa yenye uwezo wa kuchukua wanafunzi 1,653 na Ofisi za watumishi 190 umefikia asilimia 98; uundwaji wa ndege moja (1) yenye injini mbili (2) kwa ajili ya kufundishia marubani unaendelea kiwandani nchini Marekani na unatarajiwa kukamilika na ndege kuwasili Chuoni mwezi Oktoba 2025. Aidha, Chuo kimekusudia kuongeza ndege mbili (2) zaidi za injini moja (1) kwa ajili ya kutoa mafunzo ya urubani, ambapo taratibu za ununuzi zinaendelea.

143. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia Chuo cha NIT imeendelea na utekelezaji wa mradi wa uanzishwaji wa Kampasi ya NIT Lindi kwa ajili

ya kuzalisha nguvukazi mahiri na kujenga uwezo wa kiteknolojia katika sekta ya usafiri majini, mafuta na gesi ambapo taarifa ya Tathmini ya Athari kwa Mazingira na Kijamii (ESIA) imeandaliwa na kuthibitishwa na Baraza la Taifa la Usimamizi wa Mazingira (NEMC). Aidha, Upembuzi Yakinifu umefanyika na kuwezesha mradi kusajiliwa kwa Namba 4207 na hatua za maandalizi ya utekelezaji wa mradi zinaendelea.

144. **Mheshimiwa Spika**, Chuo cha NIT kinaendelea na utekelezaji wa shughuli za uanzishwaji wa Kituo cha Umahiri cha Mafunzo ya Taaluma za Usafiri wa Anga na Operesheni za Usafirishaji chini ya Mradi wa *East Africa Skills for Transformation and Regional Intergration Project* (EASTRIP) ambapo kazi zifuatazo zimetekelezwa: -

- i. Kuendelea na ujenzi wa majengo matano (5) katika Kampasi ya Mabibo – Dar es Salaam ambapo Mabweni mawili (2) yenye uwezo wa kuchukua wanafunzi 1,504 umekamilika na ujenzi wa majengo matatu (3) yenye madarasa 10, maabara 15, karakana tano (5) na ofisi za watumishi umefikia asilimia 96;
- ii. Ujenzi wa jengo la Karakana ya Matengenezo ya Ndege (Aviation Hangar) katika Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Kilimanjaro (KIA) litakalotumika kuhifadhia ndege za mafunzo ya urubani na matengenezo ya ndege hizo pamoja na mafunzo ya uhandisi

wa matengenezo ya ndege upo kwenye hatua ya kumpata Mkandarasi; na

- iii. Ununuzi wa vifaa vya mafunzo ya urubani na uhandisi wa matengenezo ya ndege ikiwemo *Flight Simulators* mbili (2) na programu za Kompyuta (softwares) kwa ajili ya maabara, madarasa na ofisi katika Kampasi ya NIT Mabibo – Dar es Salaam na KIA unaendelea.

145. **Mheshimiwa Spika**, vilevile, Chuo cha NIT kinaendelea na utekelezaji wa kazi za uanzishwaji wa Kituo cha Kikanda cha Umahiri cha Mafunzo ya Usalama Barabarani kwa ufadhili wa Benki ya Maendeleo ya Afrika (AfDB) ambapo mambo yafuatayo yamefanyika: -

- i. Kutoa mafunzo ya usalama barabarani na ukaguzi wa usalama wa barabara ambapo jumla ya washiriki 14,638 wakiwemo wanafunzi wa shule za msingi, madereva wa pikipiki (bodaboda), bajaji na magari;
- ii. Kuwajengea uwezo wataalam 35 katika masuala ya ukaguzi wa usalama wa barabara (Road Safety Audit); na
- iii. Kufunga vifaa vya kisasa vikiwemo *Teleconferencing System*, *Geographic Information System (GIS)*, *Vehicle Tracking System (VTS)*, *Global Positioning System (GPS)* na *Digital Television* kwa ajili ya kuwezesha utoaji wa mafunzo ya

usalama barabarani kwa njia ya mtandao na kufanya tafiti za masuala ya usalama barabarani.

146. **Mheshimiwa Spika**, katika jitihada za kuboresha utoaji wa mafunzo, kufanya tafiti na kutoa ushauri wa kitaalam, Chuo cha NIT kinaendelea kutekeleza mpango wa mafunzo kwa kuwajengea uwezo wa kitaaluma watumishi katika mafunzo ya muda mrefu. Kwa sasa, jumla ya watumishi 65 wanaendelea na mafunzo hayo ikiwa 44 wanasoma Shahada ya Uzamivu, 17 Shahada ya Uzamili, wawili (2) mafunzo ya Urubani (Integrated Commercial Pilot License Course - ICPL) na wawili (2) mafunzo ya Leseni ya Matengenezo ya Ndege (Basic Aircraft Maintenance Technician License).

Chuo cha Bahari Dar es Salaam (DMI)

147. **Mheshimiwa Spika**, pamoja na vyuo vingine, katika mwaka 2024/25, Wizara imeendelea kusimamia utoaji wa mafunzo katika Chuo cha Bahari Dar es Salaam (DMI). Katika kutekeleza azma hiyo, DMI imeendelea kutoa elimu na mafunzo ya bahari nchini. Mafunzo hayo yanajumuisha kozi za muda mrefu na mfupi pamoja na; tafiti mbalimbali, huduma ya ushauri wa kitaalam na masuala mengine yanayohusu elimu ya bahari. Aidha, Chuo kimeendelea kutoa kozi za umahiri (Certificates of Competency) katika sekta ya bahari nchini.

148. **Mheshimiwa Spika**, katika kutekeleza ahadi ya kuboresha miundombinu na vifaa vya kufundishia katika vyuo vya kisekta, Serikali kupitia Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari (TPA) imenunua mtambo maalum wa mafunzo kwa vitendo (Full Mission Bridge and Engine Room Simulator) utakaotumika kutoa mafunzo ya vitendo ili kuongeza ubora na umahiri katika utoaji wa mafunzo ya uhandisi na unahodha wa meli nchini. Mtambo huu ulikabidhiwa kwa Chuo cha DMI mwezi Februari, 2025 na shughuli ya ufungaji imekamilika. Sambamba na hilo, Chuo kimenunua vifaa vya mafunzo vikiwemo vifaa vya Karakana na Maabara ya mafuta na gesi asilia. Katika hatua nyingine, Chuo cha DMI kimeanza taratibu za upanuzi wa Chuo hicho kwa kujenga Chuo kikubwa na cha kisasa katika eneo jipya lililopo Kimbiji katika wilaya ya Kigamboni Jijini Dar es Salaam lenye ukubwa wa ekari 13. Kwa sasa taratibu za kumpata Mshauri Elekezi atakayefanya zoezi la Upembuzi Yakunifu, Usanifu wa Kina (Detailed Design) na uandaaji wa Mpango Kabambe zinaendelea. Ujenzi wa Chuo hicho unategemea kuanza mwaka wa fedha wa 2025/26.

149. **Mheshimiwa Spika**, Chuo kimeendelea kutekeleza mkakati wa kuongeza udahili wa wanafunzi mwaka hadi mwaka ambapo katika mwaka wa masomo 2024/25, Chuo kimeweza kudahili wanafunzi wa kozi ndefu 5,921 sawa na ongezeko la asilimia 14.37 ikilinganishwa na

wanafunzi 5,177 waliodahiliwa katika mwaka wa masomo 2023/24 katika kozi ndefu 51 zikiwemo kozi 10 za umahiri kwa Maafisa wa vyombo vya majini (Certificate of Competency). Vilevile, kwa mwaka wa masomo 2024/25, Chuo kimeweza kudahili washiriki wa kozi fupi 7,145 sawa na ongezeko la asilimia 6.34 ikilinganishwa na washiriki 6,719 waliodahiliwa mwaka wa masomo 2023/24 katika kozi fupi 49.

150. **Mheshimiwa Spika**, katika kipindi cha Julai, 2024 hadi Machi 2025, Chuo kimetoa machapisho ya tafiti 23 na kutoa huduma ya ushauri wa kitaalam (consultancy) kwa taasisi za Umma na Binafsi zipatazo tisa (9). Vilevile, Chuo kimeratibu Kongamano la Kimataifa la Uchumi wa Buluu lililofanyika Julai, 2024 Jijini Dar es Salaam na kuhudhuriwa na washiriki 1,002 kutoka nchi saba (7) za Ghana, Gambia, Kenya, Liberia, Sierra Leone, Nigeria na mwenyeji Tanzania. Tukio hili lilikuwa fursa kubwa ya kiuchumi na kuitangaza nchi yetu kimataifa katika tasnia ya bahari.

151. **Mheshimiwa Spika**, katika kuimarisha utendaji na utoaji wa mafunzo, Serikali imeendelea kuongeza idadi ya watumishi kutoka 154 kwa mwaka wa fedha 2023/24 hadi kufikia watumishi 166 kwa mwaka wa fedha 2024/25. Kati ya hao watumishi 78 ni wanataaluma na 88 wasio wanataaluma. Aidha, Chuo kimeendelea

kuwajengea uwezo na kuwaendeleza watumishi katika mafunzo ya muda mrefu na mfupi, ambapo watumishi 19 wapo katika mafunzo hayo. Kati ya watumishi hao, wanne (4) wanasoma Shahada ya Uzamivu; saba (7) Shahada ya Uzamili, na watatu (3) wanahudhuria mafunzo ya ukakamavu (Cadetship), watatu (3) wanaohudhuria mafunzo ya muda mfupi ya taaluma na wawili (2) wanahudhuria mafunzo ya vitendo melini.

152. **Mheshimiwa Spika**, sambamba na vyuo vya NIT na DMI vinavyosimamiwa moja kwa moja na Wizara, vipo vyuo vingine vinne (4) ambavyo vinasimamiwa na Taasisi moja kwa moja. Vyuo hivyo vimekuwa chachu katika kuwezesha Taasisi husika kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi zaidi. Vyuo husika na Taasisi zinazovisimamia ni: Chuo cha Usafiri wa Anga (TCAA); Chuo cha Bandari (TPA); Chuo cha Teknolojia ya Reli (TRC); na Chuo cha Hali ya Hewa (TMA). Utekelezaji wa shughuli za vyuo hivyo katika kipindi cha mwaka 2024/25 ni kama ifuatavyo:

Chuo cha Usafiri wa Anga Tanzania

153. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia Chuo cha Usafiri wa Anga Tanzania (CATC) imeendelea kutoa mafunzo katika taaluma mbalimbali za sekta ya usafiri wa anga. Mafunzo haya yanajumuisha uongozaji wa ndege, mafunzo kwa mafundi wa mitambo ya kuongozea ndege na mawasiliano, pamoja na utoaji wa taarifa za anga. Pia, chuo

kimeendesha mafunzo katika kozi za usalama wa usafiri wa anga, usimamizi na uandaaji wa safari za ndege na usafirishaji wa bidhaa hatarishi katika ndege. Aidha, kozi nyingine zilizotolewa ni makosa ya kibinadamu katika usafiri wa anga, urushaji wa ndege zisizokuwa na rubani, usimamizi wa viwanja vya ndege pamoja na mfumo wa usimamizi wa usalama wa anga. Vilevile, Chuo kimeendesha mafunzo ya ufundishaji kwa wakufunzi wa sekta ya usafiri wa anga. Mafunzo yote yameendeshwa kwa mujibu wa taratibu zilizowekwa na Shirika la Kimataifa la Usafiri wa Anga (ICAO) ambalo Tanzania ni mwanachama wake.

154. **Mheshimiwa Spika**, katika kipindi hicho, Chuo cha CATC kimefanikiwa kuendelea kuwa mwanachama kamili wa Shirika la Kimataifa la Usafiri wa Anga (ICAO) kupitia mpango wa TRAINAIR PLUS katika hadhi ya Full Member-GOLD. Mafanikio haya yametokana na ukaguzi uliofanywa na ICAO kati ya tarehe 2 hadi 5 Desemba 2024, ambapo Chuo kilikidhi vigezo vyote stahiki vinavyohitajika kwa hadhi hiyo.

155. **Mheshimiwa Spika**, idadi ya washiriki wanaopata mafunzo katika Chuo cha CATC imeendelea kuongezeka mwaka hadi mwaka, hususan baada ya Chuo hicho kuwa mwanachama kamili wa ICAO na pia baada ya kupata cheti cha kutoa mafunzo ya Usalama wa Usafiri wa Anga (ICAO Aviation Security Training

Centre). Kutokana na utambuzi huo wa chuo katika ngazi ya kimataifa, idadi ya nchi zinazoshiriki mafunzo katika CATC imeongezeka kutoka 16 za awali na kufikia 18 kwa kipindi cha Julai, 2024 hadi Machi, 2025. Miongoni mwa nchi hizo ni, Angola na Umoja wa Falme za Kiarabu.

156. **Mheshimiwa Spika**, katika kipindi cha Julai, 2024 hadi Machi 2025, Chuo cha CATC kiliendesha jumla ya kozi 89 zikiwa na washiriki 1,258. Kati yao, washiriki 121 walitoka nje ya nchi, wakiwemo wanaume 88 na wanawake 33, huku washiriki 1,137 wakitoka Tanzania, wakiwemo wanaume 820 na wanawake 317. Washiriki wa ndani wanaoendelea kupata mafunzo katika CATC wanatoka katika mashirika ya ndege, viwanja vya ndege vya Tanzania Bara na Visiwani, Mamlaka ya Usafiri wa Anga (TCAA), mashirika mbalimbali yanayotoa huduma kwenye viwanja vya ndege, Jeshi la Wananchi wa Tanzania (JWTZ), Jeshi la Polisi, Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA), mabenki pamoja na wananchi kwa ujumla.

157. **Mheshimiwa Spika**, hadi kufikia Machi 2025, Chuo cha CATC kilifanikiwa kutengeneza jumla ya kozi mpya mbili (2) ambazo ni *Aerodrome Wildlife Management na Passengers Boarding Bridge*. Kozi hizi zinalenga kuboresha ufanisi wa usimamizi wa viwanja vya ndege kwa kuhakikisha usalama wa anga dhidi ya wanyamapori na kuongeza ufanisi katika usimamizi wa madaraja ya kupandia abiria.

158. **Mheshimiwa Spika**, Chuo cha CATC ni miongoni mwa vyuo vitatu (3) vya ICAO katika Kanda ya Afrika Mashariki na Kusini vinavyotoa mafunzo ya Usalama wa Usafiri wa Anga. Aidha, ni miongoni mwa vyuo tisa (9) barani Afrika na moja ya vyuo 35 duniani vinavyotoa mafunzo hayo. Kutokana na uanachama wake, ICAO hutoa kozi mbili (2) bure kila mwaka kwa kugharamia walimu wawili (2) wa kimataifa kuja kufundisha kozi hizo nchini. Hadi kufikia Machi 2025, kozi zilizotolewa na ICAO kupitia mpango huu ni *Basic Aviation Security Validation*, iliyoshirikisha Watanzania 16 pamoja na ICAO Risk Management Workshop iliyoshirikisha Watanzania 20 zilizofanyika mwezi Agosti, 2024.

Chuo cha Bandari

159. **Mheshimiwa Spika**, Chuo cha Bandari kinatoa mafunzo, tafiti na ushauri wa kitaalam katika tasnia ya Usafirishaji kwa njia ya Bahari na Maziwa nchini. Chuo hiki kinatoa mafunzo ya muda mrefu katika fani mbalimbali ikiwa ni pamoja na: Usimamizi wa Wakala wa Forodha na Usafirishaji wa Mizigo; Mipango ya Usafiri wa Majini na Nchi Kavuu; Usimamizi wa Operesheni za Meli na Bandari; Usimamizi wa Vifaa vya Bandari na Matengenezo na Usimamizi wa masuala ya Zimamoto na Usalama. Mafunzo ya muda mfupi yanayotolewa na chuo ni pamoja na mafunzo maalum ya kuandaa mizigo kwa kutumia mashine mbalimbali.

160. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2024/25, Chuo hiki kilidahili jumla ya wanafunzi 1,008 wa mafunzo ya muda mrefu. Kwa upande wa mafunzo ya muda mfupi, Chuo kilidahili jumla ya wanafunzi 1,451, kati ya hao, wanafunzi 1,216 walitoka katika Sekta Binafsi, wanafunzi 235 ni kutoka Taasisi mbalimbali za Serikali, ikiwemo TPA ambayo ilitoa washiriki 82. Aidha, Chuo kimehuisha mitaala minne (4) na kutengeneza mtaala mpya mmoja (1) ambayo yote ilipitiwa na wadau wa Sekta ya Uchukuzi na kutoa maoni ya kuwasilishwa Baraza la Taifa la Elimu ya Ufundi na Mafunzo ya Ufundi Stadi (NACTVET) kwa ajili ya kupata ithibati.

Chuo cha Teknolojia ya Reli Tanzania

161. **Mheshimiwa Spika**, Chuo cha Teknolojia ya Reli Tanzania (TIRTEC) kinatoa mafunzo, kufanya tafiti na kutoa ushauri elekezi katika usafiri kwa njia ya reli ili kuleta tija katika Shirika la Reli Tanzania (TRC) na wadau wengine husika katika usafiri kwa njia ya reli. Chuo kina kampasi mbili (2) ya Tabora (Kampasi kuu) na Morogoro ambazo zinatoa mafunzo ya muda mrefu katika fani mbalimbali ikiwa ni pamoja na Usafirishaji kwa njia ya Reli, Matengenezo ya mabehewa, Matengenezo ya miundombinu ya Reli na Fundi Sanifu wa Mifumo ya Umeme kwenye Vichwa vya Treni.

162. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2024/25, Chuo cha TIRTEC kilidahili jumla ya wanafunzi 559 sawa na ongezeko la asilimia 19.66 ikilinganishwa na wanafunzi 466 waliodahiliwa katika mwaka wa fedha 2023/24. Ongezeko hili limetokana na Chuo kupandishwa uwezo na kuanza kutoa stashahada mbalimbali ikiwemo stashahada za Teknolojia ya usanifu wa matengenezo ya reli na mabehewa ambazo awali zilikuwa hazitolewi. Halikadhalika, kwa lengo la kuboresha huduma, Chuo kimepata kibali cha kuanza kutoa kozi mpya ya stashahada ya mawasiliano; usafirishaji na udhibiti wa ajali katika mtandao wa reli; na uchumi katika usafirishaji kwa kampasi ya Tabora na stashahada ya teknolojia ya udereva wa treni na usalama kwenye matengenezo ya miundombinu ya Reli na matengenezo ya mabehewa katika kampasi ya Morogoro. Kuanzishwa kwa kozi hizi kutasaidia kuzalisha wataalam mbalimbali wanaohitajika sokoni hususan katika sekta ndogo ya reli ambayo ndiyo mhimili katika usafirishaji wa mizigo mikubwa.

Chuo cha Taifa cha Hali ya Hewa

163. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia Chuo cha Taifa cha Hali ya Hewa (NMTC) kilichopo Kigoma, kimeendelea kutoa mafunzo ya hali ya hewa katika ngazi ya astashahada na stashahada, ambapo katika mwaka wa fedha 2024/25 jumla ya wanafunzi 60 walidahiliwa. Kati ya wanafunzi hao, Wanafunzi 28 ni ngazi ya stashahada (NTA Level 6

na NTA Level 5) na wanafunzi 32 ni ngazi ya astashahada (NTA Level 4). Aidha, Serikali imeendelea na jitihada za kuboresha miundombinu ya Chuo hicho ili kuimarisha utoaji wa mafunzo na kuongeza wigo wa udahili ikiwemo udahili wa wanafunzi kutoka nje ya nchi.

164. ***Mheshimiwa Spika***, Chuo cha NMTC pia kilifanikiwa kuandaa mafunzo mahsusi ya matumizi ya data na taarifa za Rada za hali ya hewa kwa watalaam wa hali ya hewa kutoka nchi za Afrika Mashariki na Kusini mwa Afrika yaliyofanyika Jijini Mwanza tarehe 26 hadi 30 Agosti, 2024. Mafunzo hayo yalifadhiliwa na Shirika la Hali ya Hewa Duniani (WMO) baada ya kujiridhisha kuwa Serikali ya Tanzania ina uwezo wa kuendesha mafunzo hayo kutokana na uwekezaji mkubwa uliofanywa katika miundombinu ya hali ya hewa ikiwemo ununuzi wa Rada za hali ya hewa.

B.1.4: MASUALA YA KISERA NA MTAMBUKA

Maboresho ya Sera, Sheria na Kanuni za Kisekta

165. ***Mheshimiwa Spika***, katika Hotuba ya Wizara kwa mwaka wa fedha 2024/25, niliwasilisha taarifa ya kuanza maandalizi ya kuhuisha Sera ya Taifa ya Uchukuzi ya mwaka 2003 baada ya Tathmini iliyokamilika mwaka 2023 ambapo nilieleza kuwa Wizara itakamilisha taratibu na kumpata Mshauri Elekezi atakayeshirikiana na Wizara katika kuhuisha Sera husika. Napenda

kuliarifu Bunge lako Tukufu kuwa, Mshauri Elekezi amepatikana na zoezi la kufanya mapitio ya Sera husika lilianza rasmi. Hatua zilizokamilika ni pamoja na kukusanya maoni kutoka kwa Wadau wa Sekta ya Uchukuzi wakiwemo: Kamati ya Maandalizi ya Dira ya Taifa ya mwaka 2050; makundi ya wadau mbalimbali yaliyojumuishwa: Vyama vya Watoa huduma za Uchukuzi (Associations) vya Bandari, Mabasi, Malori, Daladala, Anga, Bajaji na Bodaboda; Wadau wa Maendeleo; Wizara na Taasisi; Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu; na Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Bajeti. Zoezi hilo lilikamilika mwezi Februari, 2025. Aidha, Taarifa ya Kitalaam (Technical Report) imekamilishwa ambayo ndiyo msingi wa kuandaliwa Sera husika. Kwa sasa, Rasimu ya Sera hiyo inaandaliwa kupitia Mshauri Elekezi na baada ya hatua hiyo, rasimu ya Sera hiyo itawasilishwa katika ngazi za maamuzi ili kuridhiwa.

166. **Mheshimiwa Spika**, ili kuendana na mabadiliko yanayotokea katika utendaji wa Sekta ya Uchukuzi, Serikali imeendelea kufanya mapitio ya sheria na kutunga sheria mbalimbali. Kutokana na hali hiyo, Serikali kupitia Wizara iliandaa muswada wa kutungwa kwa Sheria ya Viwanja vya ndege Tanzania ya mwaka 2024 na kuuwasilisha katika Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa majadiliano na hatimaye Muswada huo ulisainiwa na Mhe. Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania

tarehe 2 Oktoba, 2024 na kutangazwa kuwa Sheria kwenye gazeti la Serikali tarehe 11 Oktoba, 2024 na kuanza kutumika. Madhumuni ya kutungwa kwa sheria hiyo ni kuimarisha usimamizi, uendelezaji na uendeshaaji wa viwanja vya ndege vya Serikali nchini. Kutokana na uwepo wa sheria hiyo, mpaka sasa tayari Serikali imeunda Bodi ya Wakurugenzi ya Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Tanzania na pia imeendelea kusimamia, kuendesha na kuendeleza Viwanja vya Ndege vya Serikali na kuhakikisha kunakuwepo na ufanisi na tija katika shughuli za viwanja vya ndege nchini.

167. **Mheshimiwa Spika**, ili kuboresha utendaji wa Sekta ya Uchukuzi, katika kipindi cha kuanzia mwezi Julai, 2024 hadi kufikia Machi, 2025, Wizara kwa kushirikiana na Taasisi zake imekamilisha kuandaa Kanuni mpya na kufanya marekebisho katika kanuni mbalimbali za Sekta ya Uchukuzi. Kanuni Mpya iliyotungwa ni Kanuni za Bandari, 2024 (Ports Regulations, 2024). Aidha, Kanuni zilizofanyiwa marekebisho ni pamoja na: Kanuni za Ugomboaji na Uondoaji wa Shehena Mahsusi, 2025 (Tanzania Shipping Agencies (Clearing and Forwarding of Exclusive Items) (Amendment) Regulations, 2025); Kanuni za Kuzuia Uchafuzi Utokanao na Mafuta, 2025 (Merchant Shipping (Prevention of Oil Pollution (Amendment), Regulations, 2025); Kanuni za Usafiri Majini za Ubebaji wa Shehena ya Yabisi na Fueli, 2025, (Merchant Shipping (Carriage of Solid

Bulk Cargoes and Oil Fuels) (Amendment) Regulations 2025); Kanuni za Utaratibu wa Kushughulikia Malalamiko za Mamlaka ya Udhhibiti Usafiri Ardhini za Mwaka 2024 (The Land Transport Regulatory Authority (Complaint Handling Procedures) (Amendment) Rules, 2024); na Kanuni za Vigezo na Masharti ya Kutoa Huduma zinazodhibitiwa za Mamlaka ya Udhhibiti Usafiri Ardhini za Mwaka 2024 (The Land Transport Regulatory Authority (Terms and Conditions for Provision of Regulated Services) (Amendment) Rules, 2024).

168. **Mheshimiwa Spika**, Serikali imekuwa ikiwasilisha Itifaki na Mikataba mbalimbali ya kikanda na kimataifa inayotoa miongozo katika shughuli za usafiri na usafirishaji yenye lengo la kuimarisha ulinzi, usalama, utunzaji wa mazingira na biashara kwa ajili ya kuridhiwa na Bunge lako Tukufu. Hadi kufikia Machi 2025, mikataba iliyoridhiwa ni: Mkataba wa Usalama wa Maisha Baharini (International Convention for the Safety of Life at Sea -SOLAS 1974); Mkataba wa Kuzuia Uchafuzi kutoka kwenye Meli (International Convention for the Prevention of Pollution from Ships-MARPOL, 1973/78); Mkataba wa Kipimo cha Tani za Meli (International Convention on Tonnage Measurement of Ships (TONNAGE, 1969); na Mkataba wa Viwango vya Mafunzo, Vyeti na Uangalizi kwa Mabaharia (International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers (STCW, 1978).

169. ***Mheshimiwa Spika***, Serikali kupitia TASAC imesaini na kuanza taratibu za kuridhiwa Mkataba Mpya wa Usafiri Majini wa Afrika wa Mwaka 2010 (Revised African Maritime Transport Charter, 2010). Kuridhiwa kwa Mkataba huo kutaleta manufaa kwa Taifa ikiwa ni pamoja na: Kuimarika kwa uhusiano wa kidiplomasia na kiuchumi kati ya Tanzania na nchi za Umoja wa Afrika pamoja na Jumuiya za Kimataifa; Kuongezeka kwa wigo wa Tanzania kushiriki kwenye fursa za uongozi, mafunzo, ajira na tafiti zitakazoratibiwa na Nchi Wanachama wa Umoja wa Afrika (AU); Kuimarika kwa usalama na utunzaji wa mazingira katika masuala ya usafiri majini; Kuendelea kuitangaza Tanzania Kikanda na Kimataifa; Kuongezeka kwa wigo wa ushiriki wa Tanzania katika masuala ya Kikanda na Kimataifa yanayohusu usafiri majini; na Kuendelea kuitangaza lugha ya Kiswahili ambayo imekubaliwa kuwa miongoni mwa lugha rasmi za umoja huo wa Afrika.

Ufuatiliaji na Tathmini

170. ***Mheshimiwa Spika***, Wizara ya Uchukuzi kwa kushirikiana na Wizara ya Ujenzi na Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa (TAMISEMI) imekuwa na utaratibu wa kufanya tathmini ya utendaji wa Sekta ya Uchukuzi kila mwaka kwa kuendesha mkutano mahsusi wa mapitio ya shughuli zote za kissekta (Joint Transport Sector

Review Meeting – JTJR). Mkutano huo hufanyika kila mwaka kwa kuwakutanisha wadau mbalimbali wa Sekta ya Uchukuzi ikijumuisha Sekta Binafsi na Wadau wa Maendeleo. Mkutano uliofanya tathmini ya mwaka wa fedha 2023/24 ambao ulikuwa Mkutano wa 17 ulifanyika Jijini Arusha tarehe 23 - 25 Oktoba, 2024 ambapo tathmini ya utekelezaji wa miradi ya maendeleo pamoja na changamoto zilijadiliwa kwa kina na kutafutiwa ufumbuzi ikiwa ni pamoja na kuainishwa kwa fursa za uwekezaji katika Sekta ya Uchukuzi. Aidha, Mkutano huo huainisha maazimio yanayohitaji kutekelezwa na wadau mbalimbali na kuyawasilisha kwao kwa utekelezaji.

Mifumo ya TEHAMA

171. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka wa fedha 2024/25, Wizara ya Uchukuzi imeendelea na jitihada mbalimbali za kuhakikisha matumizi salama, bora na sahihi ya TEHAMA katika utekelezaji wa majukumu yake. Matumizi ya TEHAMA yanaongeza ufanisi katika ukusanyaji wa mapato, kudhibiti mianya ya upotevu wa mapato, kuongeza uwajibikaji na kuboresha utoaji wa huduma bora na haraka kwa wananchi. Katika kutekeleza hilo na maelekezo ya mamlaka yaliyotolewa katika mikutano mbalimbali kuwa ifikapo tarehe 31 Desemba, 2024 mifumo mbalimbali ya TEHAMA iwe imeunganishwa na

kubadilishana taarifa. Wizara ya Uchukuzi kwa kushirikiana na wadau wengine ikiwemo Mamlaka ya Serikali Mtandao (eGA) ilihakikisha mifumo inayotumiwa na Wizara na Taasisi zake imeunganishwa katika mfumo wa kubadilishana taarifa Serikalini (Government Enterprise Service Bus GovESB) ili kuwezesha kubadilishana taarifa na mifumo ya Taasisi za Umma na Binafsi.

172. ***Mheshimiwa Spika***, sambamba na hilo, tarehe 01 Agosti, 2024 wakati akizindua rasmi huduma ya usafiri wa treni ya kisasa ya abiria kati ya Dar es Salaam na Dodoma Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania alielekeza Wizara ya Uchukuzi kuona namna bora ya kuwezesha upatikanaji wa huduma ya tiketi za abiria kupitia dirisha moja. Katika kutekeleza maelekezo hayo, Wizara ya Uchukuzi kwa kushirikiana na Mamlaka ya Udhibiti Usafiri Ardhini (LATRA), Shirika la Reli Tanzania (TRC) na wadau wengine iliratibu na kusimamia mchakato wa kujenga dirisha moja la utoaji wa huduma za tiketi za abiria kwa wasafiri wa mabasi ya masafa marefu na wasafiri wa treni za reli ya kisasa (SGR) na reli ya kati (MGR). Kazi hii imeendelea kutekelezwa na kwa sasa dirisha hilo lipo katika hatua za mwisho za kuanza kufanya kazi na inatarajiwa kukamilika mwezi Julai, 2025.

Kuongeza Upatikanaji wa Fedha za Kigeni

173. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2024/25, Wizara iliweka lengo la kukusanya **Dola za Marekani milioni 762.41** kutokana na huduma za uchukuzi zinazotolewa kwa fedha za kigeni ikijumuisha tozo mbalimbali kwa nchi jirani zinatokana na kuhudumia shehena kwenda nchi hizo. Katika kipindi cha kuanzia Julai, 2024 hadi kufikia Machi, 2025 jumla ya **Dola za Marekani milioni 435.07** zimekusanywa kutokana na utoaji wa huduma hizo za uchukuzi.

Rasilimaliwatu na Maendeleo ya Watumishi

174. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeendelea kuhakikisha inakuwa na rasilimaliwatu endelevu na wenye weledi kwa ajili ya kutekeleza majukumu yake katika Idara na Vitengo vyake. Ili kufikia lengo hilo, Wizara imeendelea kutekeleza jukumu la kuwajengea uwezo watumishi wake kwa kuwapatia mafunzo mbalimbali ili waweze kuongeza ujuzi na kuleta tija katika Utumishi wa Umma. Katika kipindi cha kuanzia mwezi Julai, 2024 hadi Machi, 2025 watumishi 126 wa Idara na Vitengo vya Wizara walipatiwa mafunzo ndani na nje ya nchi ambapo kati ya Watumishi hao, Watumishi 114 walipata mafunzo ya muda mfupi na watumishi 12 walipata mafunzo ya muda mrefu.

175. **Mheshimiwa Spika**, Wizara pamoja na Taasisi zake imeendelea kutekeleza mwongozo wa kufanya mazoezi mahala pa kazi, unaolenga kuimarisha Afya za Watumishi kwa kuandaa na kushiriki michezo mbalimbali ikiwemo bonanza, mashindano ya maadhimisho ya siku ya Wafanyakazi Duniani (Mei Mosi) na kushiriki michezo ya SHIMIWI. Michezo hiyo imeendelea kuhamasisha watumishi kufanya mazoezi ya viungo na kupelekea kuimarisha afya na kupunguza hatari ya kupata magonjwa yasiyoambukizwa pamoja na kujenga uhusiano mwema na Taasisi nyingine. Vilevile, katika kutekeleza mkakati wa kitaifa wa kuzuia na kudhibiti UKIMWI na magonjwa yanayoambukiza, Wizara imeendelea kutoa huduma ya lishe, vifaa vya kujikinga na maambukizi, semina na mafunzo mbalimbali juu ya magonjwa yanayoambukiza na yasiyoambukiza.

Utekelezaji wa Mkakati wa Kitaifa dhidi ya Rushwa

176. **Mheshimiwa Spika**, katika utekelezaji wa Mkakati wa Taifa Dhidi ya Rushwa na Mpango wa Utekelezaji wa Awamu ya Nne (4), Mkakati huo wenye lengo la kuwa na jamii iliyostawi na yenye mifumo madhubuti ya kukuza uadilifu na isiyovumilia rushwa unatekelezwa kwa kipindi cha Miaka Saba (7) (NASCAP 2023 - 2030). Kupitia Mkakati huo, Wizara imehuisha Kamati ya

Uadilifu pamoja na Kamati za Uadilifu za Taasisi zilizo chini ya usimamizi wa Wizara. Lengo la hatua hii ni kuwajengea uwezo Watumishi juu ya maadili, kudhibiti rushwa na utawala bora ili kuwawezesha Watumishi kushiriki kikamilifu katika kukabiliana na Rushwa mahala pa kazi.

B.1.5:MAFANIKIO YA MIAKA MINNE (4) YA SERIKALI YA AWAMU YA SITA KATIKA SEKTA YA UCHUKUZI

177. ***Mheshimiwa Spika***, Sambamba na maelezo niliyoyatoa kuhusu udhibiti na utoaji wa huduma za uchukuzi pamoja na utoaji wa mafunzo ya kisekta katika kipindi cha mwaka 2024/25 hadi kufikia mwezi Machi 2025, naomba kwa muhtasari niainishe mafanikio yaliyopatikana katika Sekta ya Uchukuzi kwa kipindi cha miaka minne (4) ya Serikali ya Awamu ya Sita inayoongozwa na Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

178. ***Mheshimiwa Spika***, napenda kulitaarifu Bunge lako Tukufu kuwa, Serikali ya Awamu ya Sita imeendelea kutekeleza miradi ya kielelezo na kimkakati inayojumuisha miradi ya reli; viwanja vya ndege; uboreshaji wa Kampuni ya Ndege Tanzania; ujenzi na uboreshaji wa bandari; ujenzi na ukarabati wa meli katika maziwa makuu; ufungaji wa rada za hali ya hewa; na uboreshaji wa vyuo vya mafunzo vya kisekta. Hakika, Serikali ya Awamu ya Sita imepiga hatua kubwa ya kuwaletea

maendeleo Watanzania, kwa kuwa utekelezaji wa miradi katika sekta hii umeendelea kuchagiza ukuaji wa sekta nyingine za kiuchumi na kijamii. Katika kipindi cha Serikali ya Awamu ya Sita tumeshuhudia mafanikio makubwa na ya wazi katika Sekta ya Uchukuzi kama ifuatavyo:-

Kuanza uendeshaji wa reli ya SGR na Kuendelea kwa Ujenzi katika Vipande mbalimbali vya SGR

179. **Mheshimiwa Spika**, kimsingi katika ujenzi wa reli ya SGR nchini, Tanzania imeweka historia nyingine ndani na nje ya Bara la Afrika kwa kujenga na kuanza uendeshaji wa reli ya kisasa ya SGR. Hatua hii ni kubwa na ya kupongezwa kwani imekuwa ya kipekee tangu kupata Uhuru wa nchi yetu. Serikali ya Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania imetekeleza kwa vitendo maono ya nchi yetu ambapo uendeshaji wa reli ya kisasa ya SGR ulianza rasmi tarehe 14 Juni, 2024 kwa safari kati ya Dar es Salaam hadi Morogoro na tarehe 25 Julai, 2024 kwa safari kati ya Dar es Salaam hadi Dodoma. Uendeshaji huo ulizinduliwa rasmi na Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, mnamo tarehe 01 Agosti 2024, ambapo hadi kufikia Machi, 2025 abiria 2,054,828 wamesafirishwa na kukusanya jumla ya Shilingi bilioni 60.25. Pamoja na hatua hiyo, napenda kulitaarifu Bunge lako Tukufu kuwa Serikali kupitia TRC inatarajia

kuanza uendeshaji wa treni ya mizigo kutoka Dar es Salaam hadi Dodoma (Ihumwa na Bahi) ifikapo mwezi Juni, 2025. Usafirishaji wa mizigo kupitia reli hii pamoja na manufaa mengine utaongeza mapato ya Serikali na kurahisisha biashara ndani na nje ya nchi na kukuza uchumi na pato la Taifa.

180. **Mheshimiwa Spika**, pamoja na kuanza uendeshaji wa reli ya kisasa katika kipande cha Dar es Salaam – Morogoro - Dodoma, Serikali ya Awamu ya Sita imeendelea na ujenzi wa reli ya kisasa ambapo kabla ya kuingia madarakani, TRC ilikuwa imeanza ujenzi wa reli ya kisasa kwa vipande viwili tu ambavyo ni Kipande cha kutoka Dar es Salaam hadi Morogoro (km 300) na Morogoro hadi Makutupora (km 422). Aidha, Napenda kulijulisha Bunge lako Tukufu kuwa, Serikali ya Awamu ya Sita inatekeleza kwa vitendo ambapo tangu imeingia madarakani imefanikisha kupatikana kwa fedha za kuendelea na kuanza ujenzi wa reli ya SGR kwa vipande vya: Makutupora hadi Tabora (km 368); Tabora hadi Isaka (km 165); Tabora hadi Kigoma (km 506); Isaka hadi Mwanza (km 341); na Uvinza hadi Musongati (km 240). Kazi ya ujenzi katika vipande hivyo inaendelea na ipo katika hatua mbalimbali za utekelezaji.

181. **Mheshimiwa Spika**, Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania imefungua soko la nje kwa kuhakikisha reli ya SGR inaunganisha nchi jirani

ikiwemo Jamhuri ya Burundi na Jamhuri ya Kidemokrasia ya Congo. Katika kutekeleza hili, Serikali imefanikisha kupata fedha za ujenzi wa reli ya SGR kutoka Tabora – Kigoma (Km 506) ambayo itafungua mipaka ya biashara na nchi ya Demokrasia ya Congo kupitia Ziwa Tanganyika (Kigoma) na ujenzi wa reli ya SGR kutoka Uvinza – Musongati (km 240) ambapo mkataba wa ujenzi wa reli hii umesainiwa tarehe 29 Januari, 2025.

Ununuzi wa Ndege

182. ***Mheshimiwa Spika***, Serikali ya Awamu ya Sita imeendelea na ununuzi wa ndege mpya ikiwa ni utekelezaji wa Mpango wa Ufufuaji wa ATCL. Uwekezaji huu umeifanya ATCL kuweza kutanua mtandao wake kibiashara ambapo tangu Mhe. Rais wa Awamu ya Sita, Dkt. Samia Suluhu Hassan aingie madarakani, ndege saba (7) zimenunuliwa na kuifanya ATCL kuwa na ndege 15 mpya ikiwemo ndege moja (1) ya mizigo zinazohudumia vituo vya ndani, kikanda na kimataifa. Ndege saba (7) zilizonunuliwa katika Awamu hii ya Serikali zinajumuisha ndege moja (1) ya abiria aina ya Dash 8 Q400, ndege mbili (2) za abiria aina ya Boeing 737 Max 9, ndege moja (1) ya mizigo aina ya Boeing 767-300F, ndege moja ya abiria aina ya Boeing 787-8, na ndege mbili (2) aina ya A220-300. Ununuzi huu umeendelea kupanua huduma ya usafiri na usafirishaji wa ndege ndani na nje ya nchi ambapo kwa sasa

ndege zetu kupitia ATCL zinatoa huduma katika vituo 27 ikilinganishwa na vituo 23 ilivyohudumia mwezi Machi, 2021.

Kuendelea Kuboresha Huduma za Usafiri na Usafirishaji katika Maziwa Makuu

183. ***Mheshimiwa Spika***, katika kuimarisha huduma za usafiri na usafirishaji majini, hususan katika Maziwa Makuu, Serikali ya Awamu ya Sita imeweka historia ya kuendelea kujenga na kukarabati meli mbalimbali. Mathalan, katika kuendelea na ujenzi wa meli kwa vitendo, ujenzi wa meli mpya ya MV. Mwanza umeendelea na hadi kufikia Machi, 2025 umefikia asilimia 96 kutoka asilimia 40 iliyofikiwa mwezi Machi, 2021 wakati Serikali ya Awamu ya Sita inaingia Madarakani. Mradi huu unatarajiwa kukamilika mwishoni mwa mwezi Mei, 2025. Aidha, meli ya MV. Umoja yenye uwezo wa kubeba kwa wakati mmoja mizigo yenye tani 1,200 ukarabati wake umekamilika na kuanza kutoa huduma, ambapo kwa sasa inafanya safari kwenda nchi za Uganda na Kenya. Serikali pia imeanza ukarabati wa meli ya kihistoria ya MV. Liemba ambayo hadi kufikia mwezi Machi, 2025 umefikia asilimia 15; ukarabati wa meli ya MT. Sangara umefikia asilimia 98; na ukarabati wa meli ya MT. Ukerewe umefikia asilimia 17.

Uboreshaji wa Huduma za Bandari Nchini

184. **Mheshimiwa Spika**, Serikali ya Awamu ya Sita imeendelea kuchukua mikakati madhubuti katika kuendeleza bandari nchini. Mikakati hiyo ni pamoja na kufanya maboresho makubwa katika bandari zake za Dar es Salaam, Tanga, Mtwara na Bandari za Maziwa Makuu; na kuendelea kushirikisha Sekta Binafsi katika uendelezaji na uendeshaji wa bandari. Kutokana na juhudi hizi mafanikio makubwa yameanza kupatikana. Mathalan, katika kipindi cha kuanzia mwaka wa fedha 2021/22, shehena ya makasha iliyohudumiwa katika bandari za Tanzania imekuwa ikiongezeka kwa wastani wa asilimia 15.23 kwa mwaka kutoka tani milioni 20.78 zilizohudumiwa mwaka 2021/22 hadi kufikia tani milioni 27.55 zilizohudumiwa mwaka 2023/24. Kwa kasi hii, inaonesha kuwa lengo lililowekwa na TPA katika Mpango Kabambe wa Bandari nchini wa mwaka 2021/22 – 2044/45 la kufikia tani milioni 30 mwishoni mwa mwaka 2029/30, litafikiwa kabla ya kipindi hicho kutokana na mikakati madhubuti inayoendelea kutekelezwa chini ya Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Pamoja na mafanikio haya, mikakati ya makusudi inaendelea kuchukuliwa katika kuongeza ufanisi na kuboresha utoaji wa huduma za kibandari nchini ili kuwezesha bandari zetu kuwa za kisasa na kuhimili ushindani.

Miundombinu na Huduma katika Viwanja vya Ndege

185. **Mheshimiwa Spika**, nchi yetu imeendelea kuchukua mikakati mbalimbali ya kusimamia na kuendeleza huduma za viwanja vya ndege nchini. Mikakati hiyo ni pamoja na kuendeleza na kukarabati miundombinu; kununua na kufunga mitambo ya kisasa; na kuandaa miongozo mbalimbali ikiwemo Sheria Na. 8 ya Viwanja vya Ndege iliyopitishwa mwaka 2024. Kutokana na mikakati hiyo, Tanzania imekuwa kinara Afrika na Duniani katika uendes haji na uimarishaji wa usalama wa viwanja vya ndege. Mathalan, mwezi Mei 2023, Serikali kupitia Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Tanzania (TAA), imewezesha nchi kushika nafasi ya nne (4) barani Afrika kwa ubora wa ulinzi katika viwanja vya Ndege kupitia ukaguzi uliofanywa na Shirika la Kimataifa la Usafiri wa Anga Duniani (ICAO) wa masuala ya Ulinzi (ICAO Universal Security Audit Program - Continuous Monitoring Approach) kwa kuwa na ufaulu wa asilimia 86.70. Mafanikio haya yameweza kuendelezwa na Serikali ya Awamu ya Sita na hivyo, hadhi hiyo kutoshushwa tangu itolewe kwa Taifa letu. Hii ni kutokana na ukweli kuwa, wakati wowote nchi husika ikiwa na mapungufu yeyote ya kiusalama katika viwanja vyake vya ndege hadhi yake hushushwa, hali ambayo haikutokea tangu kuanza kwa Serikali ya Awamu ya Sita.

186. **Mheshimiwa Spika**, katika kutekeleza mikakati ya kuongeza masoko ya huduma za viwanja vya ndege, katika kipindi cha Serikali ya Awamu ya Sita kupitia TAA imefanikiwa kuongeza mashirika sita (6) mapya ya ndege ya kimataifa na yaliyoanzisha safari zake nchini. Mashirika hayo ni Air Link, Zambia Airways, Saudia Airline, South African Airways, Air France na Skyward Express. Kwa ujumla, mafanikio haya ya kibiashara pamoja na jitihada zingine yamepelekea idadi ya abiria wanaotumia viwanja vya ndege kuongezeka kutoka abiria milioni 2.4 waliohudumiwa mwaka 2020 hadi kufikia abiria milioni 3.9 waliohudumiwa mwaka 2024 ambayo ni sawa na ongezeko la asilimia 62.50.

187. **Mheshimiwa Spika**, Serikali ya Awamu ya Sita imeendelea kufungamanisha sekta zake ili kuleta ufanisi wa utoaji wa huduma kwa wananchi na wadau wa nje ya nchi. Ni dhahiri kuwa Sekta ya Uchukuzi ni miongoni mwa chachu muhimu katika kufanikisha Sekta ya Utalii nchini. Kupitia utekelezaji wa Mkakati wa Royal Tour, Serikali ya Awamu ya Sita imeanza taratibu za ujenzi wa Kiwanja Kipya cha Ndege cha Kimataifa cha Serengeti ambapo mnamo Mwezi Februari, 2025 imesaini mkataba na kumkabidhi eneo la mradi Mshauri Elekezi anayefanya Upembuzi Yakinifu na Usanifu wa kina (Feasibility Study and Detailed Design) wa Kiwanja hicho. Pamoja na mafaniko mengine, mradi huu utaongeza idadi ya watalii

watakaoweza kutembelea Hifadhi ya Taifa ya Serengeti kwa kuwa na ndege za moja kwa moja kutoka ndani na nje ya nchi kwa saa 24. Aidha, mradi huu utapunguza miruko ya ndege za kibiashara ndani ya hifadhi na hivyo kulinda ikolojia itakayowezesha Hifadhi ya Serengeti kulinda hadhi ya urithi wa Dunia iliyopewa na Shirika la Umoja wa Mataifa la Elimu, Sayansi na Utamaduni (UNESCO). Vilevile, uwepo wa Kiwanja hiki utaleta faida mbalimbali ikiwemo kufungua fursa mpya za kiuchumi kwa kuongeza mapato kupitia tozo mbalimbali zikiwemo za utalii na ongezeko la matumizi ya huduma za kijamii.

188. **Mheshimiwa Spika**, katika kutekeleza vipaumbele vya Mpango wa Tatu wa Maendeleo ya Taifa wa miaka mitano (FYDP III 2021/22 – 2025/26) kuhusu uboreshaji wa miundombinu ya kimbakati na uongezaji wa thamani ya mazao ya kilimo. Katika kutekeleza kwa vitendo maono haya, Serikali ya Awamu ya Sita imeanza taratibu za ujenzi wa Kiwanja kipya cha Ndege katika Mkoa wa Njombe, ambacho pamoja na shughuli nyingine kitakuwa na uwezo wa kuhudumia ndege kubwa za mizigo ikiwemo Boeing 767-300F ya Kampuni ya Ndege Tanzania (ATCL) kutua na kuwezesha usafirishaji wa moja kwa moja wa mazao yanayoharibika ndani ya muda mfupi (Perishables) kama maparachichi kwenda masoko ya kimataifa. Hadi kufikia Machi 2025, Upembuzi Yakinifu na Usanifu wa awali umekamilika na taratibu za

kupata fedha za kuanza ujenzi kwa kushirikisha Sekta Binafsi zinaendelea.

Udhibiti wa Usafiri wa Anga

189. **Mheshimiwa Spika**, Serikali ya Awamu ya Sita imekamilisha ufungaji wa mfumo wa mawasiliano kwa njia ya sauti baina ya waongoza ndege na marubani katika Viwanja vya Ndege 12 na Vituo 18. Mfumo huo umewezesha kuimarisha usalama wakati wa kutua na kuruka ndege. Aidha, Serikali imekiboresha Chuo cha Usafiri wa Anga (CATC) na kuwa miongoni mwa vyuo vitatu (3) vya Shirika la Usafiri wa Anga Duniani (ICAO) katika Kanda ya Afrika Mashariki na Kusini vinavyotoa mafunzo ya Usalama wa Usafiri wa Anga. Pia, Chuo hiki ni miongoni mwa vyuo tisa (9) barani Afrika na ni moja ya vyuo 35 duniani vinavyotoa mafunzo hayo. Uboreshaji wa Chuo hicho unaoendelea kutekelezwa una lengo la kuongeza udahili wa wanafunzi ndani na nje ya nchi.

Uimarishaji wa Utoaji wa Taarifa za Hali ya Hewa Nchini

190. **Mheshimiwa Spika**, Serikali ya Awamu ya Sita imekamilisha ufungaji wa Rada tatu (3) za hali ya hewa katika Mikoa ya Mtwara, Kigoma na Mbeya na kufanya Tanzania kuwa na Rada tano (5). Aidha, Rada nyingine mbili (2) zitakazofungwa katika Mikoa ya Kilimanjaro na Dodoma zipo katika hatua za mwisho za uundaji nchini

Marekani ili kufikia lengo la muda mrefu la kuwa na mtandao wa Rada saba (7) za hali ya hewa. Aidha, Rada hizi zitachangia kuongeza usahihi wa utabiri wa hali ya hewa nchini.

191. ***Mheshimiwa Spika***, Serikali ya Awamu ya Sita kupitia Mamlaka ya Hali ya Hewa Tanzania (TMA) imeendelea kuimarisha shughuli za uangazi na utabiri nchini kwa kununua na kufunga mitambo ya kisasa ya hali ya hewa ikiwa ni pamoja na: Mitambo 10 ya uangazi wa taarifa za hali ya hewa katika usafiri wa anga; Mitambo 20 ya kupima hali ya hewa inayojiendesha yenyewe (Automatic Weather Station - AWS) na mitambo 15 kwa ajili ya vituo vya hali ya hewa kilimo (Agro-synoptic AWS) ambapo seti 10 za mitambo hiyo zimefungwa katika vituo vya Kibaha, Naliendele, Kilwa Masoko, Lyamungo, Mlingano, Hombolo, Matangatuwani, Kizimbani, Uyole na Mbinga; Seti ya mfumo wa kisasa wa kuandaa utabiri wa hali ya hewa (Complete Forecasting System); Mitambo miwili (2) kwa ajili ya uangazi wa hali ya hewa katika anga la juu (Upper Air Station); na Mitambo mitatu (3) ya uangazi wa hali ya hewa katika Bahari ya Hindi.

Kuanza Rasmi kwa Mafunzo ya Urubani Nchini na NIT kupewa Hadhi ya Kimataifa

192. ***Mheshimiwa Spika***, Ilani ya Chama cha Mapinduzi ya mwaka 2020 Ibara ya 59 (i) ilitoa ahadi ya kukiwezesha Chuo cha Taifa cha

Usafirishaji (NIT) kutoa elimu na kuzalisha wataalam mahiri wa kada ya usafiri wa anga. Katika kutekeleza ahadi hiyo, naomba kulitaarifu Bunge lako Tukufu na Watanzania kuwa, Serikali inayoongozwa na jemedari wetu Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania imewezesha Chuo cha NIT kupata ndege mbili (2) za mafunzo na ithibati ya kuanza kutoa mafunzo ya urubani baada ya kukamilisha maandalizi ya utoaji wa mafunzo ya Urubani kutoka Mamlaka ya Usafiri wa Anga nchini (TCAA). Mafunzo hayo yataanza mwezi Juni, 2025. Hakika haya ni mafanikio makubwa katika nchi yetu kwa kuanza kutoa mafunzo hayo nchini tangu kupata uhuru. Kuanza kwa mafunzo haya hapa nchini kutawezesha Watanzania wengi kupata mafunzo hayo kwa gharama nafuu ikilinganishwa na gharama za mafunzo hayo nje ya nchi. Aidha, kuanza kwa mafunzo haya kutapunguza uhaba wa marubani hapa nchini. Kwa hatua hii, Tanzania itakuwa miongoni mwa nchi chache Afrika zilizothubutu kutekeleza jukumu hili.

193. ***Mheshimiwa Spika***, Tasnia ya watalaam wa usafiri wa anga inaendelea kukuzwa nchini kwa kubuni na kutekeleza mikakati mbalimbali ikiwemo ya kuanzisha kozi stahiki kwa ajili ya kuleta ufanisi katika uendeshaji wa masuala ya usafiri wa anga nchini. Jitihada hizo zimeiwzesha Tanzania kuendelea kujulikana kikanda na

kimataifa. Kutokana na juhudi hizo zilizoendelezwa na Serikali ya Awamu ya Sita, naomba kulitaarifu Bunge lako Tukufu kuwa, Chuo cha Taifa cha Usafirishaji (NIT) kutokana na umahiri wake kimepewa hadhi kutoka Wakala wa Usalama wa Anga wa Ulaya (European Aviation Safety Agency - EASA) ya kuwa Kituo cha Mitihani ya Leseni za Kimataifa kwa Wahandisi Matengenezo ya Ndege (EASA part – 66 Aircraft Maintenance License Training) na kuwa Kituo cha Mafunzo ya Uhandisi Matengenezo ya Ndege (EASA Part -147 Approved Training Organizations). Hii ni heshima kubwa kwa Taifa letu linaloongozwa na Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ambaye kwa hakika ameendelea kuwekeza kinkakati katika Sekta ya Uchukuzi.

Maboresho mahsusi katika Chuo cha Bahari Dar es Salaam

194. ***Mheshimiwa Spika***, Serikali ya Awamu ya Sita imewezesha ununuzi na ufungaji mtambo maalum wa kufundishia (Full Mission Crane Simulator) ili kuimarisha miundombinu ya kufundishia ya Chuo cha Bahari Dar es Salaam (DMI). Mtambo huo umesaidia utoaji wa mafunzo yenye ubora wa hali ya juu na kuzalisha wataalam wa sekta ya bahari wenye weledi mkubwa. Pia, Serikali imewezesha Chuo cha DMI kuwa na Mtambo wa kufundishia Manahodha na

Wahandisi wa Meli (Full Mission Bridge and Engine Room Simulator).

Kuanza kwa Mapitio ya Sera ya Taifa ya Uchukuzi ya mwaka 2003

195. **Mheshimiwa Spika**, Serikali ya Awamu ya Sita, kwa namna ya kipekee imeendelea kuboresha miongozo mbalimbali ikiwemo Sera, Sheria na Kanuni ili kuwezesha upatikanaji wa huduma stahiki na ufanisi kwa lengo la kuendana na maendeleo makubwa yanayofanyika ndani ya Sekta ya Uchukuzi yakiwemo: ujenzi wa miundombinu; ushirikishaji wa Sekta Binafsi; na kuimarisha mashirikiano ya kikanda na kimataifa. Katika kutekeleza azma hii ndani ya kipindi hiki, Wizara imeanza kuhuisha Sera ya Taifa ya Uchukuzi ya mwaka 2003 iliyotumika kwa zaidi ya miaka 20 kwa kuhusisha wadau mbalimbali wa Sekta ya Uchukuzi. Zoezi hilo limefanyika kwa kufanya Tathmini ya Sekta nzima na kukusanya maoni ya wadau wote kwa ajili ya kupata michango na kubaini changamoto za kissekta ili kuweka mikakati bayana ya kuzitatua katika Sera itakayotungwa. Katika mapitio hayo, yapo mambo ya msingi yaliyobainishwa na Wadau ambayo ni pamoja na: umuhimu wa njia za uchukuzi kufungamanishwa (Intermodal Transport); Kuzingatiwa kwa masuala ya ulinzi na Usalama, hususan kulinda na kutunza miundombinu ya uchukuzi; msisitizo wa matumizi ya Teknolojia za kisasa

katika utoaji wa huduma za uchukuzi; kuzingatia masuala ya mazingira (green transport); ushirikishwaji zaidi wa Sekta Binafsi katika uendelezaji na utoaji wa huduma za uchukuzi; uendelezaji wa miundombinu ya uchukuzi kwa kuzingatia mahitaji ya makundi yote katika jamii; Kuimarishwa kwa ushirikiano wa Taasisi ndani na nje ya Wizara (coordination); na Kuzingatia haki za watumiaji (Consumer Protection).

196. **Mheshimiwa Spika**, Serikali Wizara kupitia Mshauri Elekezi inaendelea kukamilisha mapitio hayo ambayo kwa sasa Rasimu ya Awali ya Sera hiyo imekamilika. Zoezi la ukamilishaji wa Sera hiyo linatarajiwa kuhitimishwa ndani ya mwaka 2025. Sera hii mpya pamoja na mambo mengine, itawezesha utekelezaji wa majukumu ya uanzishaji, usimamizi, uendeshaji na uendelezaji wa mipango na miradi mbalimbali ya Sekta na hatimaye kuwa msingi wa utoaji wa huduma za uchukuzi kulingana na mahitaji ya sasa na baadaye.

197. **Mheshimiwa Spika**, pamoja na mafanikio hayo ya miaka minne (4), Serikali pia imepata mafanikio katika kipindi cha kuanzia Julai, 2024 hadi Machi, 2025 kama ifuatavyo:-

- i. Kuwasili kwa vitendea kazi vinavyotumika katika uendeshaji wa Reli ya SGR ambavyo ni vichwa vya treni 17, seti za treni ya umeme za EMU 10 (mchongoko) na mabehewa 264 ya mizigo. Ununuzi huo

umewezesha kuendelea kutoa huduma ya kusafirisha abiria kati ya Dar es Salaam na Dodoma;

- ii. Kukamilisha ukarabati wa mabehewa ya mizigo 350 kati ya mabehewa 600 na mabehewa ya abiria 33 kati ya mabehewa 37 ambayo yameanza kutoa huduma katika reli ya MGR, hatua hii itasaidia kuboresha huduma za usafirishaji wa mizigo kwa njia ya reli ya MGR;
- iii. Kuongezeka kwa mizigo iliyosafirishwa kwa kutumia Kampuni ya Ndege Tanzania (ATCL) ambapo hadi kufikia Machi 2025, ATCL imesafirisha tani 5,869.81 ikilinganishwa na tani 3,658.60 za mizigo zilizosafirishwa katika kipindi kama hicho mwaka 2023/24, ikiwa ni sawa na ongezeko la asilimia 60.41;
- iv. Kuongezeka kwa idadi ya abiria waliosafirishwa na ATCL ambapo abiria 876,357 wamesafirishwa sawa na ongezeko la abiria 25,707 ikilinganishwa na abiria 850,650 waliosafirishwa katika kipindi kama hicho mwaka 2023/24;
- v. Kuendelea kuboreshwa kwa Kampuni ya Ndege nchini (ATCL) kulikowezesha pamoja na mambo mengine, kurejesha safari katika kituo cha Johannesburg nchini Afrika Kusini mwezi Novemba,

2024, kituo cha Mtwara na kituo cha Iringa mwezi Machi 2025 na kufanya ATCL kuwa na jumla ya vituo 26. Pamoja na hatua hizo, Serikali imekamilisha taratibu za kuanza safari zake nchini DRC katika kituo cha Kinshasa;

- vi. Kupokelewa kwa ndege moja (1) aina ya Boeing 787-8 Dreamliner iliyowasili nchini tarehe 20 Agosti, 2024 katika Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Abeid Amani Karume Zanzibar;
- vii. Kuendelea kutoa huduma katika Bandari Kavu ya Kwala ambapo hadi kufikia Machi, 2025 ilihudumia makasha 805;
- viii. Kuendelea na ujenzi wa Kituo Kikuu cha Uratibu wa Masuala ya Utafutaji na Uokozi katika Ziwa Victoria (Maritime Rescue Cordination Centre - MRCC, Mwanza) ambapo ujenzi wake umefikia asilimia 71, Kituo hicho kitaimarisha usalama wa usafirishaji na usalama wa watu na vyombo vya usafiri katika Ziwa Victoria;
- ix. Kuendelea na ujenzi wa vituo vidogo vitatu (3) vya utafutaji na uokozi vinavyojengwa kwenye eneo la Kanyara - Geita, Ukerewe na Musoma ambapo utekelezaji wake katika eneo la Kanyara – Geita umefikia

asilimia 68, Ukerewe umefikia asilimia 71 na Musoma umefikia asilimia 80;

- x. Kukamilisha ununuzi wa boti maalum (Ambulance Boat) itakayotoa huduma ya uokozi katika Ziwa Victoria. Boti hiyo tayari imepokelewa nchini tarehe 31 Machi, 2025 kupitia Bandari ya Mtwara na taratibu za kuanza kutoa huduma zinaendelea kukamilishwa;
- xi. Kuendelea kuaminiwa kwa nchi yetu na Shirika la Hali ya Hewa Duniani (WMO) katika utoaji wa mafunzo ya hali ya hewa. Mathalan, mafunzo mahsusi ya matumizi ya data na taarifa za Rada za hali ya hewa kwa watalaam wa hali ya hewa kutoka nchi za Afrika Mashariki na Kusini mwa Afrika yalifanyika Jijini Mwanza tarehe 26 hadi 30 Agosti, 2024;
- xii. Serikali kupitia TMA imefakiniwa kuzisaidia nchi za Namibia na Burundi katika uboreshaji wa huduma za hali ya hewa kutokana na kuendelea kuimarika kwa ushawishi wa Tanzania katika nyanja ya hali ya hewa kikanda na kimataifa;
- xiii. Kuboresha miundombinu ya kufundishia na kujifunzia ya Chuo cha NIT kwa kujenga majengo sita (6) katika Kampasi ya Mabibo jijini Dar es Salaam ikiwemo

maktaba yenye uwezo wa kuhudumia wanafunzi 450 kwa wakati mmoja, madarasa yenye uwezo wa kuchukua wanafunzi 2,528, ofisi za kuhudumia watumishi 215, maabara 15, karakana tano (5) na mabweni mawili (2) yenye uwezo wa kulaza wanafunzi 1,504;

- xiv. Kuanza kwa ujenzi wa majengo ya Chuo cha NIT Kampasi ya Lindi kwa ajili ya kuzalisha Nguvukazi Mahiri na kujenga uwezo wa kiteknolojia katika sekta ya usafiri majini, mafuta na gesi;
- xv. Serikali kupitia Chuo cha DMI imefanikiwa kuboresha na kuendeleza miundombinu ya kufundishia mabaharia na wataalam mahiri wa masuala ya Sekta ya Bahari pamoja na Mafuta na Gesi; na
- xvi. Serikali kupitia TAA imefanikiwa kupata tuzo ya mshindi wa kwanza kutoka Baraza la Viwanja vya Ndege Afrika (Airport Council International) kupitia Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Julius Nyerere kwa kuwa kiwanja chenye huduma bora za usalama kwa mwaka 2024 kwa viwanja vya ndege vya Afrika vyenye miruko zaidi ya 50,000..

B.1.6: CHANGAMOTO NA MIKAKATI YA KUZITATUA

198. ***Mheshimiwa Spika***, Wizara ya Uchukuzi katika utekelezaji wa majukumu yake kwa mwaka 2024/25 imekabiliwa na changamoto mbalimbali. Baadhi ya changamoto hizo na mikakati ya kuzitatua ni: -

i. Mabadiliko ya Tabianchi

Katika kipindi hiki cha utekelezaji, mabadiliko ya tabianchi (Climate Change) yameendelea kutokea na kusababisha hali ya hewa kubadilika mara kwa mara na kusababisha uharibifu wa miundombinu ya uchukuzi, hususan miundombinu ya reli.

Mkakati

Kuendelea kuimarisha huduma za hali ya hewa ikiwemo kufunga Rada za hali ya hewa na kuongeza mtandao wa vituo vya hali ya hewa ili kuimarisha utoaji na matumizi sahihi ya taarifa za hali za hewa na tahadhari ya matukio ya hali mbaya ya hewa; na kufanya tafiti mbalimbali zitakazosaidia kubaini athari za mabadiliko ya hali ya hewa kwa ajili ya usanifu wa miundombinu stahiki.

ii. Mdororo wa Uchumi wa Dunia

Mdororo wa uchumi wa Dunia unaoathiri shughuli za usafiri na usafirishaji nchini, kutokana na uhusiano uliopo kati ya huduma zitolewazo ndani na gharama za huduma hizo katika soko la dunia.

Mkakati

Kuendelea kuchukua tahadhari za athari za mdororo wa uchumi wa dunia kwa kuweka mikakati ya kukabiliana nazo pindi zinapotokea ili kutoleta madhara zaidi katika huduma za usafiri na usafirishaji nchini.

iii. Mahitaji Makubwa ya Fedha za Utekelezaji wa Miradi

Miradi mingi ya uchukuzi kuhitaji fedha nyingi (capital intensive) katika utekelezaji wake. Mathalan, Mradi wa SGR utagharimu takribani Shilingi trilioni 23 hadi kukamilika kwake.

Mkakati

Kuendelea kuhamasisha Sekta Binafsi kutekeleza baadhi ya miradi inayohitaji uwekezaji mkubwa na hivyo kupunguza gharama kwa Serikali. Aidha, Serikali imeendelea kuwahusisha Washirika wa

Maendeleo katika utekelezaji wa baadhi ya miradi. Mathalan, katika mwaka wa fedha 2025/26 washirika waliokubali kutoa fedha za utekelezaji wa baadhi ya miradi ya Sekta ya Uchukuzi ni pamoja na: JICA, Benki ya Dunia, Benki ya Uwekezaji ya Ulaya (European Investment Bank -EIB) na AfDB.

iv. Uchache wa Wataalam wa Kada Adimu, hususan Marubani na Wahandisi Ndege

Sekta ya Uchukuzi inakabiliwa na uchache wa wataalam katika nyanja mbalimbali za usafiri na usafirishaji, zikiwemo usafiri kwa njia ya anga na majini.

Mkakati

Wizara imeendelea kuimarisha vyuo vyake ili viweze kuzalisha wataalam wa kada adimu katika usafiri wa majini na anga wakiwemo mabaharia, marubani na wahandisi matengenezo ya ndege kupitia vyuo vilivyo chini ya Wizara vikiwemo DMI na NIT.

v. Uvamizi na Uharibifu wa Miundombinu ya Uchukuzi

Uvamizi na uharibifu wa miundombinu ya usafiri na usafirishaji ikiwemo reli hususan nyaya za shaba za SGR, mataruma, vifungio na madaraja ya reli.

Mkakati

Kuendelea kushirikiana na vyombo vya dola pamoja na jamii inayozunguka maeneo husika kutoa elimu ya athari za uvamizi, uharibifu na hujuma za miundombinu ya uchukuzi ikiwemo miundombinu ya reli ili kujenga uwezo kwa jamii inayozunguka miundombinu kuwa walinzi wa miundombinu.

C: MPANGO NA MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2025/26

199. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka wa fedha 2025/26, Wizara ya Uchukuzi itaendelea kutekeleza majukumu yake kwa kuzingatia vipaumbele katika mwaka husika ili kuendelea kuimarisha utoaji wa huduma za uchukuzi nchini. Katika utekelezaji huo, Wizara itazingatia vipaumbele vyake ambavyo ni: Kuendelea na ujenzi wa Reli ya Kisasa ya SGR (Standard Gauge Railway) katika Ushoroba wa Kati; Kuendelea kuboresha miundombinu ya reli ya TRC (Metre Gauge Railway - MGR) na reli ya TAZARA – (Cape Gauge Railway - CGR) ikiwemo kipande cha kutoka Kilosa – Kidatu (km 108) kwa ajili ya kuunganishwa na reli ya TAZARA; Kuendelea kuboresha Kampuni ya Ndege Tanzania (ATCL); Kuendelea na ununuzi na ukarabati wa vitendea kazi ikiwa ni pamoja na vichwa vya treni, mabehewa na mitambo ya ukaguzi wa reli; Kuboresha miundombinu na

huduma katika Bandari za Bahari na Maziwa Makuu na kuendelea na ujenzi wa bandari kavu nchini, ikiwemo Bandari Kavu ya Kwana ambapo lengo ni kuifanya kuwa bandari kavu ya kimkakati; Kuimarisha usalama na mawasiliano kwenye usafiri na usafirishaji katika Maziwa Makuu nchini; Uendelezaji na uendeshaji wa viwanja vya ndege; Kuimarisha usalama na udhibiti wa uchafuzi wa mazingira katika usafiri wa anga, ardhini na majini; Kuendelea na ujenzi wa meli mpya na ukarabati wa meli zilizopo za kubeba abiria na mizigo katika Maziwa Makuu; na Kuimarisha huduma za usafiri na usafirishaji majini.

200. ***Mheshimiwa Spika***, vipaumbele vingine vya Wizara kwa mwaka 2025/26 ni: Kuendelea kuboresha miongozo mbalimbali kwa ajili ya kuboresha huduma za uchukuzi; Kuhamasisha Sekta Binafsi kushiriki katika uendelezaji na uendeshaji wa Bandari, Reli na Viwanja vya Ndege nchini; Kujenga uwezo wa Taasisi za usafiri wa anga, majini na ardhini; Kuendelea kuimarisha miundombinu na huduma za hali ya hewa; Kuendelea kutoa mafunzo katika masuala ya reli, hali ya hewa, ujenzi wa meli na usafirishaji kwa njia ya maji na anga; Kutekeleza mikakati ya upatikanaji wa mizigo katika reli ya SGR na kuanza kutoa huduma ya kusafirisha mizigo kwa hatua za awali; Kutekeleza mikakati ya upatikanaji wa fedha za kigeni; Kuendelea kuimarisha miundombinu

na vifaa vya kufundishia na kujifunzia katika vyuo vya mafunzo vya kisekta; Kuendelea kuboresha mifumo ya TEHAMA ili kuongeza ufanisi katika utoaji wa huduma; Kuendelea kuimarisha Ufuatiliaji na Tathmini ya Miradi na Shughuli za Wizara; na Kuendelea kuwajengea uwezo watumishi na kuboresha mazingira ya kazi kwa ajili ya kuimarisha utoaji wa huduma za uchukuzi kwa ufanisi zaidi.

201. ***Mheshimiwa Spika***, katika kutekeleza vipaumbele vyake, Wizara (Fungu 62) na Taasisi zake kwa mwaka wa fedha 2025/26 imetengewa jumla ya **Shilingi 2,746,485,018,000** ambapo kati ya fedha hizo, **Shilingi 125,438,950,000** ni kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na **Shilingi 2,621,046,068,000** ni kwa ajili ya Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo. Aidha, Fedha za Matumizi ya Kawaida zilizotengwa zinajumuisha **Shilingi 96,654,340,000** kwa ajili ya Mishahara ya Watumishi na **Shilingi 28,784,610,000** kwa ajili ya Matumizi Mengineyo. Vilevile, Fedha za Miradi ya Maendeleo zilizotengwa zinajumuisha **Shilingi 2,452,512,444,000** fedha za ndani na **Shilingi 168,533,624,000** fedha za nje. Miradi ya maendeleo na shughuli za Wizara na Taasisi zitakazotekelezwa katika mwaka husika ni kama ifuatavyo:

C:1. MIRADI YA MAENDELEO ITAKAYOTEKELEZWA KWA MWAKA 2025/26

202. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2025/26, Wizara pamoja na Taasisi zilizo chini yake itaendelea kutekeleza miradi ya kielelezo na kimkakati. Miradi ya kielelezo iliyotengewa fedha ni mradi wa Ujenzi wa Reli ya Kisasa (SGR) na uboreshaji wa Kampuni ya Ndege Tanzania (ATCL). Aidha, miradi ya kimkakati iliyotengewa fedha ni pamoja na miradi ya miundombinu ya viwanja vya ndege; ukarabati wa reli; miundombinu ya bandari; ujenzi na ukarabati wa meli; ununuzi wa rada za hali ya hewa; ununuzi wa boti za uokoaji; ununuzi wa mitambo ya kuongozea ndege; pamoja na miundombinu na vifaa vya kufundishia.

Mradi wa Uboreshaji wa Usalama wa Usafiri na Usafirishaji katika Bahari na Maziwa Makuu

203. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2025/26, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi milioni 833.22** fedha za nje kutekeleza kazi zifuatazo:-

- i. Kukamilisha ujenzi wa Kituo Kikuu cha Uratibu wa utafutaji na uokoaji (MRCC) katika Ziwa Victoria;
- ii. Kukamilisha ujenzi wa vituo vitatu (3) vya utafutaji na uokoaji (Nansio – Ukerewe, Musoma Mjini, Kanyala – Sengerema) katika Ziwa Victoria;

- iii. Kukamilisha ununuzi wa boti (Ambulance Boat) itakayotoa huduma katika Ziwa Victoria;
- iv. Kukamilisha ununuzi wa boti mbili (2) za utafutaji na uokoaji katika Ziwa Victoria;
- v. Kufanya Upembuzi Yakinifu wa kuboresha shughuli za utafutaji na uokoaji katika Ziwa Tanganyika na Ziwa Nyasa;
- vi. Kufanya Upembuzi Yakinifu wa Usanifu wa kina ili kuhuisha ramani za urambazaji na ufungaji wa alama kwenye njia za kuongoza meli katika Maziwa Makuu;
- vii. Kuratibu Sensa ya kuhuisha kanzidata ya vyombo vidogo vya usafiri majini; na
- viii. Kuunda mfumo wa TEHAMA wa ufuatiliaji na usimamizi wa vyombo vya usafiri majini.

Mradi wa Uboreshaji wa Bandari ya Dar es Salaam (DMGP)

204. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka wa fedha 2025/26, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi bilioni 24.08** fedha za nje kwa ajili ya usimamizi wa utekelezaji wa mradi wa DMGP; ufungaji wa Mfumo wa Umeme katika Gati Na. 1-7 pamoja na kufanya ukaguzi wa kitaalam wa mradi wa DMGP.

Mradi wa Ujenzi wa Kiwanja cha Ndege cha Mwanza

205. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka wa fedha 2025/26, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi bilioni 13.80** fedha za ndani kwa ajili ya ukamilishaji wa Ujenzi wa Jengo la Abiria na Miundombinu yake; na Upembuzi Yakinifu na Usanifu wa Uboreshaji wa Kiwanja hicho.

Mradi wa Ujenzi wa Kiwanja cha Ndege cha Arusha

206. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka wa fedha 2025/26, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi bilioni 4.57** fedha za ndani kwa ajili ya ujenzi wa Karakana ya Matengenezo ya Ndege ya Kilimo Anga, ujenzi wa tabaka la juu la lami la barabara ya kuruka na kutua ndege na ununuzi wa Mtambo mmoja (1) wa Zimamoto.

Mradi wa ujenzi wa Kiwanja cha Ndege cha Mtwara

207. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka wa fedha 2025/26, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi bilioni 6.57** fedha za ndani kwa ajili ya ujenzi wa Jengo jipya la abiria, Jengo la kuongozea ndege, kituo cha zimamoto na kituo cha hali ya hewa.

Mradi wa Ukarabati wa Kiwanja cha Ndege cha Kilimanjaro – KIA

208. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2025/26, mradi huu ambao utatekelezwa kupitia TAA umetengewa jumla ya **Shilingi bilioni 35** fedha za ndani kwa ajili ya kutekeleza kazi mbalimbali zikiwemo: ukarabati wa barabara ya kuruka na kutua ndege pamoja na mfumo wa taa za kuongozea ndege; ujenzi wa jengo la wageni mashuhuri; ujenzi wa uzio kuzunguka eneo la kiwanja; ujenzi wa Jengo la mizigo; na ujenzi wa jengo la utawala na watoa huduma.

Mradi wa Uendelezaji wa Viwanja vya Ndege vya Mikoa

209. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2025/26, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi bilioni 20.59** fedha za ndani kwa ajili ya: ukarabati na upanuzi wa Kiwanja cha Ndege cha Lindi; ukarabati na upanuzi wa Kiwanja cha Ndege cha Moshi; ujenzi wa jengo la abiria katika Kiwanja cha Ndege cha Musoma; ufungaji wa taa za kuongozea ndege katika Kiwanja cha Ndege cha Mafia; ununuzi wa magari mawili (2) ya zimamoto kwa Viwanja vya Ndege vya Shinyanga na Sumbawanga.

Mradi wa ujenzi wa Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Serengeti

210. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2025/26, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi bilioni 3** fedha za ndani kwa ajili ya kukamilisha Upembuzi Yakinifu na Usanifu wa Kina na kuanza ujenzi wa Kiwanja kipya cha Ndege cha Kimataifa cha Serengeti. Kiwanja hiki kitajengwa kwa kuzingatia mazingira (ecosystem) na kujulikana kama *Green International Airport* na kitafungamanisha Sekta ya Utalii na kuchagiza shughuli za utalii kwa kuwa kiunganishi na viwanja vya ndege vya kimataifa nchini.

Mradi wa ujenzi wa Kiwanja cha Ndege cha Bukoba

211. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2025/26, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi bilioni 1.90** fedha za ndani kwa ajili ya kukamilisha Upembuzi Yakinifu na Usanifu wa Kina pamoja na kuanza ujenzi wa kiwanja kipya cha ndege cha mkoa wa Kagera.

Mradi wa Uboreshaji na Upanuzi wa Jengo la Pili la Abiria JNIA

212. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2025/26, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi bilioni 7.94** fedha za ndani na **Shilingi bilioni 80.12** fedha za nje kutoka Serikali ya

Ufaransa kwa ajili ya uboreshaji na Upanuzi wa Jengo la Pili la Abiria; uboreshaji wa mfumo wa taa za kuongozea ndege; ujenzi wa eneo maalum la usalama kwenye barabara ya kuruka na kutua ndege; Ujenzi wa uzio wa ndani wa usalama pamoja na ujenzi wa Jengo maalum la viongozi (Presidential Pavilion). Kukamilika kwa jengo hili kutawezesha kuunganishwa na Jengo la Tatu la abiria (Terminal III) na hivyo kuongeza uwezo wa kuhudumia abiria nchini pamoja na kuwa kitovu cha kutolea huduma kwa Kampuni ya Ndege Tanzania (ATCL). Kwa ujumla jengo hilo baada ya kukamilika linakadiriwa kuwa na uwezo wa kuhudumia abiria milioni 3.5 ikilinganishwa na abiria milioni 1.5 wanaohudumiwa kwa sasa, sawa na ongezeko la asilimia 133.33.

Mradi wa kuwezesha Taasisi (Institutional Support)

213. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2025/26, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi bilioni 33.4** fedha za ndani na **Shilingi bilioni 4.33** fedha za nje. Kazi zitakazotekelezwa ni:-

- i. Uendeshaji wa Jengo la Tatu la Abiria JNIA;
- ii. Ulipaji fidia kwa maeneo ya viwanja vya ndege;
- iii. Kufanya Tathmini ya Kiteknolojia katika viwanja vya ndege; na

- iv. Ujenzi wa miundombinu ya kufundishia na kujifunzia kwa ajili ya Chuo cha DMI Kampasi ya Kimbiji Dar es Salaam na Kikwetu Lindi.

Mfuko wa Reli (Railway Infrastructure Fund)

214. **Mheshimiwa Spika**, kwa mwaka wa fedha 2025/26, Mfuko wa Reli (*Railway Infrastructure Fund*) unatarajia kutumia jumla ya **Shilingi bilioni 294.80** fedha za ndani kwa ajili ya kutekeleza kazi zifuatazo:-

- i. Kuendelea na ukarabati na matengenezo ya njia ya reli iliyopo ya Meter Gauge Railway (MGR);
- ii. Kuendelea na ununuzi na ukarabati wa vitendea kazi vitakavyotumika kutoa huduma katika njia ya reli ya MGR;
- iii. Kuendelea na uboreshaji wa mifumo ya ishara, mawasiliano na umeme wa majengo ya uendeshaji katika njia ya reli ya MGR;
- iv. Kuendelea na uboreshaji wa mifumo ya TEHAMA;
- v. Kuendelea na uwekaji wa uzio na alama katika maeneo ya reli;
- vi. Ukarabati wa majengo ya uendeshaji na karakana; na

- vii. Kufanya Upembuzi Yakiniifu na Usanifu wa awali kwa ajili ya ujenzi wa njia za reli ikiwemo reli ya kutoka Mbegani-Kidomole na Kilosa – Kidatu (km 108).

Mradi wa Ujenzi wa Reli ya SGR

215. ***Mheshimiwa Spika***, Mradi wa Ujenzi wa Reli ya Kisasa (SGR) wenye lengo la kuimarisha huduma za usafiri na usafirishaji katika ushoroba wa kati na kurahisisha biashara kati ya Bandari ya Dar es Salaam na nchi jirani umetengewa jumla ya **Shilingi trilioni 1.51** fedha za ndani kwa ajili ya kutekeleza kazi zifuatazo:-

- i. Kukamilisha ujenzi wa reli ya SGR kwa kipande cha Morogoro - Makutupora (Km 422);
- ii. Kuendelea na ujenzi wa reli ya SGR kwa kipande cha Makutupora – Tabora (Km 368);
- iii. Kuendelea na ujenzi wa reli ya SGR kwa kipande cha Tabora - Isaka (Km 165);
- iv. Kuendelea na ujenzi wa reli ya SGR kwa kipande cha Isaka - Mwanza (Km 341);
- v. Kuendelea na ujenzi wa reli ya SGR kwa kipande cha Tabora - Kigoma (Km 506);
- vi. Kuendelea na ujenzi wa reli ya SGR kwa kipande cha Uvinza - Musongati (Km 240);

- vii. Kuendelea na ununuzi wa vitendea kazi (Vichwa vya treni, mabehewa, mitambo na mashine za matengenezo ya njia ya reli);
- viii. Kuendelea kuwezesha mafunzo ya wataalam wa usimamizi na uendeshaji wa reli ya SGR;
- ix. Kugharamia matengenezo ya njia ya reli kwa kipande cha kutoka Dar es Salaam - Morogoro;
- x. Kugharamia utekelezaji, ufuatiliaji na usimamizi wa masuala ya mazingira na kijamii kwa mujibu wa mkataba;
- xi. Kugharamia usimamizi na ufuatiliaji wa ujenzi wa reli ya SGR; na
- xii. Kuendelea kubuni na kutekeleza mikakati ya kuzalisha na kutafuta mizigo kwa ajili ya reli ya SGR.

Mradi wa Ukarabati wa Reli ya MGR - Tanzania Intermodal Rail Project – TIRP II

216. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka wa fedha 2025/26, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi bilioni 51.28** fedha za nje kwa ajili ya kutekeleza kazi zifuatazo:-

- i. Kuendelea na ukarabati wa njia ya reli ya MGR kipande cha Dar es Salaam - Tabora (Km 257.4);

- ii. kuendelea na ukarabati wa njia ya reli ya MGR kipande cha Tabora – Isaka (Km 135);
- iii. kufanya Upembuzi Yakinifu na Usanifu wa awali kwa ajili ya ukarabati wa miundombinu ya reli Tanga – Arusha (Km 626);
- iv. kufanya Upembuzi Yakinifu na Usanifu wa awali kwa ajili ya ukarabati wa miundombinu ya reli Kilosa-Gulwe-Igandu; na
- v. Kugharamia huduma za ushauri (Consultancy) na wataalam katika utekelezaji wa mradi.

Mradi wa Uboreshaji wa Reli ya TAZARA

217. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka wa fedha 2025/26, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi bilioni 12.32** fedha za ndani kwa ajili ya utekelezaji wa kazi zifuatazo:-

- i. Kuanza taratibu za ununuzi wa mabehewa 30 ya abiria;
- ii. Ununuzi na ufungaji wa Mfumo wa kukatia tiketi;
- iii. Kufanya matengenezo ya njia ya reli, hususan maeneo yaliyowekewa ukomo wa mwendokasi;

- iv. Ununuzi wa vipuri vya vichwa vya treni vinne (4) vya njia kuu;
- v. Kununua vipuri vya kichwa kimoja (1) cha treni cha sogeza (Shunting Locomotive);
- vi. Kununua mzani wa kupimia mabehewa ya mizigo katika mpaka wa Tunduma;
- vii. Kujenga njia mbili (2) za reli katika stesheni ya Tunduma;
- viii. Kununua mashine ya ukaguzi wa abiria na mizigo; na
- ix. Kununua mashine (Excavator) moja (1) ya kuchimba udongo.

Mradi wa Rada, Vifaa na Miundombinu ya Hali ya Hewa

218. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2025/26, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi bilioni 13.50** fedha za ndani na **Shilingi bilioni 1.99** fedha za nje. Kazi zitakazotekelezwa ni pamoja na:-

- i. Kukamilisha uundaji wa Rada zitakazofungwa Dodoma na Kilimanjaro pamoja na ujenzi wa miundombinu yake;

- ii. Kuendelea na uundaji wa vifaa vya uangazi kwenye Bahari ya Hindi vitakavyofungwa Zanzibar, Dar es Salaam na Bagamoyo;
- iii. Kufunga vifaa vya upimaji wa hali ya hewa ya anga la juu katika mikoa ya Mtwara na Kigoma;
- iv. Ununuzi wa vifaa vya hali ya hewa pamoja na mitambo ya mawasiliano na utabiri wa hali ya hewa;
- v. Kujenga maabara ya uhakiki, uboreshaji na urekebishaji (Calibration Laboratory) wa vifaa vya upimaji hali ya hewa;
- vi. Kukamilisha ujenzi wa jengo la Kituo cha Kanda ya Mashariki pamoja na Kituo cha kufuatilia matukio ya Tsunami;
- vii. Kuanza ujenzi wa Ofisi za Makao Makuu ya TMA Jijini Dodoma;
- viii. Kuanza kazi ya usanifu wa mabweni na majengo ya Utawala katika Chuo cha Taifa cha Hali ya Hewa;
- ix. Kujenga Kituo cha hali ya hewa kilimo kilichopo Hombolo, Jijini Dodoma pamoja na ujenzi wa uzio wa Ofisi za TMA Zanzibar; na
- x. Kuimarisha ustahimilivu wa Jamii za ukanda wa Pwani ya Tanzania katika uvuvi

endelevu na mazingira ya baharini kupitia Mradi wa ECOFISH.

Mradi wa Kuimarisha Upatikanaji na Ubadilishanaji wa Data na Taarifa Muhimu za Hali ya Hewa – SOFF Project

219. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2025/26, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi bilioni 2.17** fedha za nje kwa ajili ya kutekeleza kazi zifuatazo:-

- i. Kujenga vituo vitano (5) vya hali ya hewa vya kupima hali ya hewa ya anga la juu;
- ii. Kununua vifaa na mitambo ya hali ya hewa ya kisasa; na
- iii. Kuwezesha uendeshaji wa vituo vya hali ya hewa.

Mradi wa ununuzi wa Ndege za Kampuni ya Ndege Tanzania (ATCL)

220. **Mheshimiwa Spika**, mradi wa ununuzi wa ndege una lengo la kuboresha utoaji wa huduma za kusafirisha mizigo na abiria zenye kuhimili ushindani katika soko la kikanda na kimataifa na kuchagiza shughuli za utalii, kilimo na biashara ndani ya nchi. Katika mwaka wa fedha 2025/26 mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi bilioni 216.05** fedha za ndani kwa ajili ya

kutekeleza kazi mbalimbali zikiwemo: -

- i. Kukamilisha ununuzi wa ndege nne (4) za masafa mafupi, na moja (1) ya mizigo yenye uwezo wa kubeba hadi tani 23;
- ii. Kukamilisha ununuzi wa injini moja (1) ya ziada ya Ndege aina ya Boeing 737-9;
- iii. Kununua seti ya injini ya ziada ya ndege aina ya Q400;
- iv. Kuwezesha matumizi ya awali ya ndege nne (4) zitakazonunuliwa aina ya Dash 8 Q400 kufika nchi kutoka kwa waundaji pamoja na kuzinunulia vipuri muhimu vya awali kwa kuzingatia matakwa ya waundaji;
- v. Kuendelea na ukarabati wa jengo la ofisi za ATCL Makao Makuu na jengo lililopo Kiwanja cha Ndege cha JNIA Terminal I ili kuwa na mwonekano wenye hadhi;
- vi. Kujenga Ofisi za ATCL katika eneo la Medeli Jijini Dodoma ili kupanua wigo wa utoaji huduma;
- vii. Kukamilisha ukarabati wa nyumba 38 za ATCL zilizoko KIA ili kupunguza gharama za malazi za marubani na wahandisi punde kiwanja cha kilimanjaro kitapoanza kutumika kama sub hub;

- viii. Kuendelea na ulipaji wa madeni ya nyuma yaliyolimbikizwa kabla ya ufufuaji ili kuweka vizuri mizania ya vitabu vya hesabu za Kampuni na kuimarisha imani miongoni mwa wadau wa ATCL; na
- ix. Kuendelea na ukarabati na ununuzi wa vifaa vya karakana (Hangar) za matengenezo ya Ndege kwa Viwanja vya Ndege vya JNIA na KIA.

Mradi wa Uimarishaji wa Uendeshaji wa Kampuni ya Ndege Tanzania (ATCL)

221. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2025/26, mradi huu wa kuboresha utendaji wa ATCL kwa ujumla umetengewa jumla ya **Shilingi bilioni 67.00** fedha za ndani kwa ajili ya kutekeleza kazi mbalimbali zikiwemo: -

- i. Ujenzi wa karakana ya kisasa ya ndege katika kiwanja cha JNIA;
- ii. Ujenzi wa jengo la kuhifadhia vipuri;
- iii. Kufunga mifumo ya TEHAMA kwa ajili ya kuboresha uendeshaji wa Kampuni;
- iv. Kuwezesha mafunzo kwa marubani na wahandisi wa ndege;
- v. Kuendelea na ujenzi wa ghala la kuhifadhia mizigo na bidhaa; na

- vi. Ununuzi wa vipuri vya ndege kwa ajili ya matengenezo ya ndege zote.

Mradi wa Ujenzi na Ukarabati wa Meli katika Maziwa Makuu

222. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2025/26, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi bilioni 171.00** fedha za ndani. Fedha hizi ni kwa ajili ya kutekeleza miradi mbalimbali ambayo inajumuisha:-

- i. Kuendelea na ujenzi wa meli mpya ya mizigo yenye uwezo wa kubeba tani 3,500 katika Ziwa Tanganyika;
- ii. Kuanza ujenzi wa meli mpya yenye uwezo wa kubeba abiria 600 na mizigo tani 400 katika Ziwa Tanganyika;
- iii. Kuendelea na ujenzi wa meli mpya ya mizigo yenye uwezo wa kubeba tani 3,000 katika Ziwa Victoria;
- iv. Kugharamia Upembuzi Yakinifu na kuanza taratibu za ujenzi wa meli ya mizigo kwa ajili ya kuiwezesha Kampuni kufanya biashara katika bahari kuu;
- v. Kuendelea na ujenzi wa kiwanda cha kujengea meli chenye uwezo wa kubeba meli zenye uzito wa tani 5,000 katika Ziwa Tanganyika;

- vi. Kuendelea na ukarabati mkubwa wa meli ya MV. Liemba katika ziwa Tanganyika;
- vii. Kulipa gharama za Wahandisi Washauri kwa ajili ya kusimamia miradi ya ujenzi na ukarabati wa Meli;
- viii. Kuendelea na ukarabati wa meli za MV. Ukerewe, MT. Nyangumi na MV. Clarias katika Ziwa Victoria;
- ix. Ununuzi wa Mabeheba ya kubebea mizigo katika meli ya MV. Umoja kwenye Ziwa Victoria;
- x. Kugharamia ununuzi wa boti za uokozi katika Maziwa Makuu;
- xi. Kuendelea na ufungaji wa mifumo ya TEHAMA kwa ajili ya ukusanyaji wa mapato katika Maziwa Makuu;
- xii. Kuanza ukarabati wa Meli ya MV. Songea katika Ziwa Nyasa;
- xiii. Kununua mtambo wa kushusha na kupakia mizigo (crane) katika meli;
- xiv. Kuanza ukarabati wa meli ya MV. Mwongozo katika Ziwa Tanganyika; na
- xv. Kugharamia mahitaji ya awali (Initial Cost) ya uendeshaji wa meli za MV. Mwanza na MT. Sangara.

Mradi wa Ununuzi wa Mitambo ya Kuongozea Ndege

223. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2025/26, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi bilioni 1.80** fedha za ndani kwa ajili ya kugharamia ununuzi na ufungaji wa mitambo ya kuwezesha ndege kutua kwa usalama (Instrument landing system - ILS); kuondoa mifumo ya zamani na kufunga mifumo mipya pamoja na Mafunzo ya kiufundi kwa wafanyakazi kuhusu utumiaji wa mitambo ya ILS.

Mradi wa Ujenzi wa Chuo cha Usafiri wa Anga

224. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2025/26, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi bilioni 20.88** fedha za ndani kwa ajili ya kazi zifuatazo: -

- i. Kugharamia ujenzi wa jengo la Utawala lenye sakafu tano (5);
- ii. Kugharamia ujenzi wa darasa moja (1) lenye sakafu nne (4) pamoja na ununuzi wa vifaa vya kufundishia;
- iii. Kugharamia ujenzi wa jengo la hosteli lenye sakafu tano (5) na ununuzi wa samani; na
- iv. Kugharamia ujenzi wa ukumbi wa mikutano na mgahawa wa chakula.

Mradi wa Kuimarisha Usalama wa Usafiri wa Anga

225. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2025/26, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi bilioni 3.70** fedha za nje kwa ajili ya kutekeleza kazi zifuatazo: -

- i. Kufanya Utafiti wa Awali wa Tathmini ya IASA pamoja na kupitia nyaraka muhimu;
- ii. Tathmini ya Uzingatiaji wa Viwango vya ICAO (Annex 1, 6, na 8);
- iii. Kuandaa taarifa ya Tathmini ya Awali na kukamilisha Mpango wa Marekebisho;
- iv. Msaada wa kiufundi wa Marekebisho ya Kisheria, Mwongozo wa Ukaguzi, na Mafunzo ya Wakaguzi;
- v. Usimamizi na Uratibu wa Kazi kwa Njia ya Mtandao; na
- vi. Kuandaa vigezo vya kupata *Category One rating* kutoka FAA.

Mradi wa ujenzi wa Miundombinu na Ununuzi wa Vifaa vya Kufundishia - (NIT)

226. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2025/26, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi bilioni 8.37** fedha za ndani kwa ajili ya kutekeleza kazi zifuatazo: -

- i. Ununuzi wa Ndege mbili (2) zenye injini moja – Complex piston single engine (Piper Arrow);
- ii. Kukamilisha ununuzi wa Ndege moja (1) yenye injini mbili (Twin engine aircraft - Beechcraft Baron);
- iii. Ununuzi wa kifaa maalum cha kufundishia namna ya kufunga na kufungua mlango wa Ndege (Door Trainer); na
- iv. Matengenezo ya ndege za mafunzo ya urubani.

Mradi wa Uanzishwaji wa Kampasi ya NIT Lindi katika Sekta ya Usafiri Majini, Mafuta na Gesi

227. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka wa fedha 2025/26, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi bilioni 6.5** fedha za ndani kwa ajili ya ujenzi wa jengo la ghorofa mbili (2) kwa ajili ya Madarasa, Maabara, Ofisi pamoja na Ujenzi wa Jengo la huduma za chakula (Canteen).

Mradi wa *East Africa Skills for Transformation and Regional Integration* (EASTRIP)

228. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka wa fedha 2025/26, mradi huu umetengewa jumla ya **Shilingi bilioni 2.5** fedha za ndani kwa ajili ya kuwezesha ujenzi wa Karakana ya Matengenezo ya Ndege katika Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Kilimanjaro (KIA).

C.2: SHUGHULI NYINGINE ZITAKAZOTEKELEZWA KATIKA MWAKA 2025/26

C.2.1. UDHIBITI WA HUDUMA ZA UCHUKUZI

UDHIBITI WA USAFIRI ARDHINI

229. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia Mamlaka ya Udhibiti Usafiri Ardhini (LATRA) katika mwaka wa fedha 2025/26 inatarajia kukusanya jumla ya **Shilingi bilioni 43.5** kutoka katika vyanzo vyake vya ndani ili kudhibiti na kuboresha usalama, upatikanaji wa huduma endelevu na rafiki kwa mazingira kama ifuatavyo: -

(a) Usafiri wa Barabara

- i. Kuendelea kutoa na kusimamia masharti ya leseni kwa huduma zinazodhibitiwa, kuthibitisha madereva na kusajili wahudumu wa vyombo vya moto vinavyotoa huduma za usafiri kibiashara;
- ii. Kuimarisha upatikanaji na uhakika wa huduma za usafiri mijini na vijijini, kwa kuzingatia watu na maeneo yenye mahitaji maalum, na kusimamia tozo za huduma hizo (nauli elekezi za usafiri wa abiria), na viwango vya ubora wa huduma hizo;

- iii. Kuendelea na usimamizi wa utekelezaji wa matumizi ya mifumo ya tiketi za kielektroniki kwa mabasi yaendayo mikoani na Nchi jirani pamoja na kuunganisha mifumo hiyo kwenye mfumo jumuishi wa tiketi za kielektroniki;
- iv. Kusimamia usalama wa huduma zinazodhibitiwa ikijumuisha kupanua wigo wa mfumo wa ufuatiliaji magari (VTS), kuongeza ufanisi katika kuthibitisha na ufuatiliaji madereva, kuratibu kanzidata ya madereva wa malori na kushirikiana na wadau katika kutatua changamoto za usafiri wa mabasi kwa saa 24;
- v. Kuimarisha matumizi ya mifumo ya TEHAMA katika mawasiliano ya ndani na ubadilishanaji wa taarifa na nyaraka, pia katika utoaji wa huduma kwa wateja ili kuondoa urasimu, kuweka uwazi na kuongeza ufanisi kwenye usimamizi na ukusanyaji wa mapato ya Serikali; na
- vi. Kusogeza huduma za utoaji wa leseni za vyombo vinavyodhibitiwa kwa wananchi wengi zaidi kwa kuongeza kutumia mawakala (authorized agents), hususan kupitia vyama vya ushirika (SACCOS) za wamiliki na waendesha pikipiki (bajaji na bodaboda), Taasisi za Umma na Kampuni.

(b) Usafiri wa Reli

- i. Kufanya kaguzi za usalama na ubora wa miundombinu, mitambo, vifaa na mifumo ya reli za Shirika la Reli Tanzania (TRC), ikiwemo kutoa ithibati ya mitambo ya reli za MGR na SGR kabla ya matumizi;
- ii. Kununua vifaa vya kisasa vya ukaguzi wa miundombinu ya reli ili kuboresha usalama wa usafiri huo na kuongeza ufanisi wa ukaguzi wa reli;
- iii. Kukagua miundombinu, mabehewa na vichwa vya treni za TAZARA kwa niaba ya Serikali ya Tanzania (Mkaguzi wa Reli wa Serikali); na
- iv. Kuendesha mafunzo kwa watumishi wanaohudumia reli za TRC na TAZARA (Safety Critical Workers) ili kuboresha usalama na huduma za reli.

(c) Usafiri wa Waya

- i. Kuanza kutoa vibali na leseni za ufungaji wa miundombinu na utoaji wa huduma za usafiri wa waya Nchini; na
- ii. Kusimamia utekelezaji wa Kanuni za LATRA za Usafiri wa Waya kwenye maeneo yenye vivutio vya utalii kwa kushirikiana na

mamlaka nyingine za Serikali ikiwa ni pamoja na Wizara ya Uchukuzi, Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi, Wizara ya Maliasili na Utalii, Halmashauri za Miji / Manispaa / Wilaya / Majiji (LGAs), Baraza la Taifa la Usimamizi wa Mazingira (NEMC), na Wakala wa Huduma za Misititu (TFS).

(d) Majukumu Mengine

- i. Kusimamia uzingatiaji wa utunzaji mazingira kwa vyombo vinavyotoa huduma ya usafiri ardhini kibiashara pamoja na watumiaji wa huduma zinazodhibitiwa ikiwa ni pamoja na kuandaa na kuanza utekelezaji wa Mkakati wa Utekelezaji wa Malengo ya Maendeleo Endelevu (SDGs);
- ii. Kutoa elimu kwa watumishi kuhusu Masuala Mtambuka ya Kitaifa ikiwemo kukuza maadili, kupambana na rushwa, kuimarisha afya na kudhibiti maambukizi ya UKIMWI na magonjwa yasiyoambukiza na athari zake;
- iii. Kutoa elimu kwa Umma kuhusu huduma na masuala ya udhibiti wa usafiri ardhini, haki na wajibu wa watoa huduma na watumia huduma, pamoja na taratibu za kushughulikia migogoro katika huduma zinazodhibitiwa;

- iv. Kutekeleza sehemu ya miradi ya Benki ya Dunia iliyobuniwa kuboresha Huduma za Usafiri kwenye mikoa ya Dar es Salaam, Dodoma na Arusha;
- v. Kuanza ujenzi wa jengo la Makao Makuu ya LATRA Dodoma, na kukamilisha ujenzi wa majengo ya Ofisi kwenye mikoa mawili (2);
- vi. Kuendelea kuwezesha Baraza la Watumiaji wa Huduma za Mamlaka ya Udhubiti Usafiri Ardhini (LATRA-CCC), Baraza la Ushindani (FCT), Tume ya Ushindani (FCC), na kuchangia asilimia 15 ya mapato ghafi kwenye Mfuko Mkuu wa Serikali;
- vii. Kuendeleza watumishi kwa kuwapa mafunzo ya muda mfupi na muda mrefu ili kuwajengea uwezo, kukuza weledi na ujuzi wa kutekeleza majukumu ya Mamlaka kwa ubora, ufanisi na kwa kuwajali wateja;
- viii. Kupata ithibati na kutekeleza Mfumo wa Usimamizi wa Ubora (Quality Management System) kulingana na Viwango vya Kimataifa (ISO 9001:2015);
- ix. Kuimarisha ukusanyaji wa mapato ya Serikali kwa kutumia TEHAMA ikiwemo Mfumo Jumuishi wa Tiketi Mtandao; na

- x. Kuendelea kutoa na kusimamia masharti ya leseni kwa watoa huduma wanaodhibitiwa.

UDHIBITI WA USAFIRI WA ANGA

230. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka wa fedha 2025/26, Mamlaka ya Usafiri wa Anga (TCAA) inalenga kukusanya jumla ya **Shilingi bilioni 110.76** kutoka vyanzo vyake vya ndani kwa ajili ya kusimamia ubora wa huduma za usafiri wa Anga, kulingana na viwango vya kimataifa vilivyowekwa na Shirika la Usafiri wa Anga Duniani (ICAO). Kazi zitakazotekelezwa ni zifuatazo: -

- i. Kuendelea kutoa na kusimamia leseni kwa Mashirika ya Ndege na Wataalam wa Anga;
- ii. Kusimamia usalama wa usafiri wa anga kwa kuweka viwango vya usalama vya kitaifa na kimataifa;
- iii. Kufanya kaguzi za mara kwa mara kwa Mashirika ya Ndege na huduma zinazotolewa kwa abiria ili kuhakikisha kuwa zinazingatia sheria, taratibu na viwango vya kimataifa vya huduma;
- iv. Kutoa mafunzo kwa wafanyakazi wa Mamlaka ya Usafiri wa Anga ili kuhakikisha kuwa wana ujuzi na maarifa ya kutosha ya kusimamia sekta hiyo kwa ufanisi;

- v. Kuweka mazingira ya ushindani ili kuhakikisha huduma za usafiri wa anga zinapatikana kwa uhakika na kwa bei nafuu;
- vi. Kuendelea kuboresha huduma za uongozaji Ndege kwa kuboresha mitambo ya uongozaji ndege katika viwanja na vituo vyenye mitambo;
- vii. Kuimarisha udhibiti wa sekta ya usafiri wa anga kwa kuendelea kufanya mapitio ya kanuni ili kuhakikisha anga letu linaendelea kuwa salama;
- viii. Kuboresha mifumo ya kielektroniki ili kuimarisha ukusanyaji wa mapato pamoja na kuhakikisha madeni ya zamani yanakusanywa;
- ix. Kuimarisha Chuo cha Usafiri wa Anga kwa kuboresha miundombinu pamoja na vifaa vya kufundishia;
- x. Kufanya tafiti mbalimbali ili kubaini fursa za uwekezaji kwenye sekta ya usafiri wa anga kwa ajili ya kuvutia mashirika ya ndege ya kimataifa ya usafiri wa Anga; na
- xi. Kuendelea kushirikiana na mashirika ya kikanda na kimataifa ili kuwianisha viwango vya usalama na utendaji bora katika Sekta ya Anga.

UDHIBITI WA USAFIRI MAJINI

231. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka wa fedha 2025/26, TASAC imeweka lengo la kukusanya jumla ya **Shilingi bilioni 99.73** kutoka katika vyanzo vya mapato vya ndani. Kazi zitakazotekelezwa ni pamoja na: -

- i. Kutoa leseni kwa watoa huduma zinazodhibitiwa na kusimamia masharti ya leseni;
- ii. Kudhibiti gharama, nauli na tozo mbalimbali za usafiri wa majini kwa kuzingatia Sheria na Kanuni ili kuhakikisha kuwa tozo hizo zinaendana na gharama za uzalishaji na pia zinaleta ushindani katika soko;
- iii. Kufanya ukaguzi wa meli za nje zinazokuja katika bandari za Tanzania Bara na meli zilizosajiliwa nchini ili kuhakikisha vyombo hivyo vinazingatia viwango vya ubora kwa ajili ya usalama na utunzaji wa mazingira;
- iv. Kuratibu kazi za utafutaji na uokoaji sambamba na mazoezi ya utafutaji na uokozi;
- v. Kuimarisha mifumo ya utoaji wa Vyeti vya Mabaharia;
- vi. Kuweka mifumo thabiti ya kukabiliana na uchafuzi wa mazingira majini utokanao na meli;

- vii. Kutoa elimu na uelewa wa masuala yanayohusu usalama, ulinzi na udhibiti wa uchafuzi wa mazingira utokanao na meli;
- viii. Kuendelea kujenga uwezo wa watumishi katika nyanja mbalimbali ikiwa ni pamoja na shughuli za udhibiti ili kuendelea kukidhi haja na kukabiliana na changamoto za kupanuka kwa maeneo ya udhibiti na mabadiliko ya teknolojia;
- ix. Kuendelea kutoa huduma za uwakala wa forodha zinazojumuisha ugomboaji na uondoshaji wa shehena mahsusi, ambazo ni silaha na vilipuzi, makinikia, wanyama hai, nyara za Serikali na kemikali zinazotumiwa na kampuni za madini;
- x. Kuendelea kuimarisha mifumo ya mapato na matumizi kwa kukuza matumizi ya TEHAMA katika kudhibiti huduma za usafiri na biashara ya usafirishaji kwa njia ya maji;
- xi. Kuendelea kutoa huduma na elimu kwa Watumishi kuhusu masuala mtambuka kama vile UKIMWI, rushwa na elimu kwa Umma kuhusu Sekta zinazodhibitiwa na Shirika kwa kupitia njia mbalimbali kama vile Redio, Magazeti, Vipeperushi na Mikutano ya Wadau;

- xii. Kuendelea kuimarisha utoaji wa huduma kwa wadau kwa kukuza matumizi ya TEHAMA na mifumo katika utoaji wa huduma hizo;
- xiii. Kuendelea kuandaa kanuni na nyenzo za utendaji zitoazo mwongozo kuhusu udhibiti huduma za usafiri kwa njia ya maji, usalama na ulinzi kwa vyombo vya usafiri majini na uchafuzi baharini kutoka katika meli; na
- xiv. Kuendelea kusimamia utekelezaji wa Mikataba ya Kimataifa kuhusu Usafirishaji kwa njia ya Maji inayoratibiwa na Shirika la Bahari Duniani (International Maritime Organization - IMO).

HUDUMA ZA HALI YA HEWA

232. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka wa fedha 2025/26, Serikali kupitia Mamlaka ya Hali ya Hewa Tanzania (TMA) imeweka lengo la kukusanya jumla ya **Shilingi bilioni 19.32** kutoka katika vyanzo vya mapato ya ndani ikiwa ni pamoja na mapato yatokanayo na tozo za huduma za hali ya hewa, hususan zitumiwazo katika usafiri wa anga na majini. Kazi zitakazotekelezwa katika mwaka wa fedha 2025/26 ni kama ifuatavyo:-

- i. Kuimarisha utoaji wa huduma za hali ya hewa kwa watumiaji wa Bahari ya Hindi na Maziwa Makuu na hivyo kuongeza usalama na ufanisi kwa shughuli za kiuchumi zinazofanyika kwenye maji;
- ii. Kuongeza vyanzo vya mapato kwa lengo la kuboresha huduma za hali ya hewa;
- iii. Kuboresha mfumo wa kuandaa utabiri pamoja na kuendelea kutoa utabiri wa hali ya hewa wa kila siku, siku kumi, mwezi na msimu pamoja na tahadhari za matukio ya hali mbaya ya hewa;
- iv. Kuendelea kutekeleza mfumo wa udhibiti wa ubora wa huduma za hali ya hewa zinazotolewa kwa sekta ya usafiri wa anga pamoja na kuendelea kumiliki cheti cha ubora (ISO: 9001:2015);
- v. Kununua vifaa vya kisasa vya uangazi wa hali ya hewa kupitia mradi wa SOFF unaofadhiliwa na mpango wa Umoja wa Mataifa wa kuwekeza katika miundombinu ya uangazi wa hali ya hewa;
- vi. Kuboresha utoaji wa huduma za hali ya hewa kwa ajili ya kuongeza ufanisi na usalama kwa Sekta za Nishati, Madini, Rasilimali Maji, Usafiri, Kilimo, Utalii na Ujenzi;

- vii. Kuendelea kutoa mafunzo ya hali ya hewa kupitia Chuo cha Taifa cha Hali ya Hewa kilichopo Kigoma;
- viii. Kufanya tafiti za hali ya hewa na mabadiliko ya Tabianchi na matokeo ya tafiti husika kutumika katika kupunguza athari za mabadiliko ya hali ya hewa kwa sekta za kiuchumi na kijamii;
- ix. Kuboresha matumizi ya TEHAMA kwa lengo la kuongeza ufanisi katika utoaji wa huduma na uendeshaji wa shughuli za hali ya hewa hapa nchini;
- x. Kuendeleza watumishi waliopo pamoja kuajiri wafanyakazi wapya;
- xi. Kuelimisha umma juu ya umuhimu wa kutumia huduma zinazotolewa na Mamlaka;
- xii. Kudhibiti na kuratibu huduma za hali ya hewa zinazotolewa nchini kwa kuhakikisha taratibu na matakwa ya kisheria yanafuatwa katika utoaji wa huduma za hali ya hewa; na
- xiii. Kuendesha na kuimarisha mtandao wa vituo vya hali ya hewa hapa nchini kwa lengo la kuongeza upatikanaji wa data za hali ya hewa.

C.2.2. UTOAJI WA HUDUMA ZA UCHUKUZI

HUDUMA ZA BANDARI

233. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2025/26, Serikali kupitia Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari Tanzania (TPA) imeweka lengo la kukusanya jumla ya **Shilingi trilioni 1.38** kutoka katika vyanzo vya ndani vya mapato vitokanavyo na huduma za kibandari ikiwa ni pamoja na: -

- i. Kuhudumia jumla ya meli 6,366 zenye GRT milioni 46.895. Kati ya meli hizo meli 1,382 ni za Kimataifa (Deep Sea) zenye *Gross Register Tonnage* (GRT) milioni 42.101, meli 1,275 ni za mwambao (coastal) zenye GRT milioni 2.272 na meli 3,708 zenye GRT milioni 2.572 zitahudumiwa katika Bandari za Maziwa Makuu; na
- ii. Kuhudumia Shehena ya tani milioni 32.742 ikijumuisha tani za shehena ya makasha (TEUs) 1,299,949 zitakazohudumiwa na Bandari za Dar es Salaam, Tanga na Mtwara.

234. **Mheshimiwa Spika**, miradi itakayotekelezwa na Serikali kwa kutumia fedha zitokanazo na vyanzo vya mapato ya TPA kwa mwaka wa fedha 2025/26 inajumuisha bandari zilizopo katika Bahari ya Hindi, Maziwa Makuu na Bandari Kavu.

235. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia Wizara ya Uchukuzi inatambua umuhimu mkubwa wa huduma za bandari katika Uchumi wa nchi yetu. Hii ni pamoja na ukweli kwamba sekta ndogo ya bandari inachangia asilimia 98 ya huduma ya usafiri kwa biashara ya nje na asilimia zaidi ya 40 katika mapato yatokanayo na kodi. Aidha, ni ukweli kwamba uimarishaji wa huduma za bandari kwa kuongeza miundombinu kama gati na vifaa vya kisasa ndiyo njia sahihi na ya haraka katika kuchangia ukuaji wa uchumi. Katika kuhakikisha kuwa bandari inatimiza azma hiyo, Serikali imepanga kuongeza zaidi uwezo wa bandari zetu, hususan Bandari ya Dar es Salaam. Hatua zitakazochukuliwa ni pamoja na kuongeza idadi ya magati na vifaa vya kisasa ili kuwezesha uhudumiaji wa meli za makasha kwa saa 24 badala ya siku tatu (3) za sasa.

236. **Mheshimiwa Spika**, Bandari ya Dar es Salaam ndio kitovu cha Ushoroba wa kati unaoundwa na nchi saba (7) zinazotumia bandari ya Dar es Salaam. Lengo kuu la Ushoroba wa kati ni kuongeza na kuimarisha matumizi ya bandari ya Dar es Salaam kama lango (Gateway) la Uchumi na Biashara kwa nchi za DRC, Burundi, Uganda, Rwanda, Malawi, Zambia na Tanzania. Kufuatia maboresho makubwa katika Bandari ya Dar es Salaam pamoja na kuimarisha mifumo ya TEHAMA na usimamizi wa bandari kwa kutumia uzoefu wa kampuni za kimataifa, kiwango cha

shehena inayohudumiwa na TPA kimeongezeka kwa kasi kutoka tani milioni 14 miaka minne (4) iliyopita hadi kufikia takribani tani milioni 23 kilichohudumiwa katika mwaka wa fedha 2023/24 na inakadiriwa kuwa ifikapo mwaka 2030 shehena itakayohudumiwa katika bandari hiyo itafikia tani milioni 30.

237. **Mheshimiwa Spika**, katika kujipanga na ongezeko hilo na fursa hii kubwa kwa ajili ya kuimarisha uchumi wetu, Wizara katika mwaka wa fedha 2025/26 itatekeleza mikakati ifuatayo:-

- i. Kuendelea na utekelezaji wa mradi wa ujenzi wa matanki 15 ya kupokelea shehena ya mafuta (Single Receiving Terminal – SRT) kwa kuifanya Bandari ya Dar es Salaam kuwa ya kisasa na kuiongezea uwezo zaidi katika kuhudumia shehena;
- ii. Kuendelea na ujenzi wa eneo la kuhudumia na kuhifadhia shehena eneo la Kurasini;
- iii. Kuendelea na ujenzi wa Reli ya SGR pamoja na maboresho ya mtandao uliopo wa reli ya MGR na CGR ya reli ya TAZARA ndani ya Bandari ya Dar es Salaam;
- iv. Kuimarisha mifumo ya Reli kuanzia Bandari ya Dar es Salaam kuelekea Bandari za Maziwa Makuu. Baadhi ya hatua ambazo zitatekelezwa ni kufungamanisha bandari

zilizopo katika Maziwa Makuu nchini na bandari za nchi jirani tunazozihudumia;

- v. Kuanza kutekeleza mkakati mahsusi wa kuongeza gati 10 na hivyo kufanya Bandari ya Dar es Salaam kuwa na gati 22 kutoka gati 12 za sasa;
- vi. Kuanzisha utaratibu wa mizigo ya nje (Transit) kupelekwa moja kwa moja katika Bandari ya Kwala. Hivyo, Bandari Kavu ya Kwala itakuwa na huduma zote za kiforodha kwa kushirikiana na TRA na wadau wote muhimu katika kupokea na kusafirisha mizigo na kutoa huduma za moja kwa moja kutokea Kwala; na
- vii. Kuendelea kuboresha bandari nchini ili kurahisisha biashara na nchi jirani ambapo, ujenzi wa Bandari ya Karema kwa upande wa Tanzania katika Ziwa Tanganyika umekamilika na uboreshaji wa Bandari ya Kigoma unaendelea. Vilevile, ujenzi wa meli nne (4) za mizigo zenye uwezo wa kubeba tani 2,000 kwa kila moja kupitia ubia baina ya TPA na Sekta Binafsi umeanza. Kwa upande wa DRC, uboreshaji wa Bandari ya Kalemie unaendelea. Maboresho hayo yatawezesha usafiri na usafirishaji wa shehena mbalimbali zikiwemo za madini kupitia bandari ya Kalemie itakayokuwa inahudumia usafirishaji wa madini kutoka migodi mikubwa ya madini

iliyoko Mashariki mwa nchi ya DRC. Ujenzi wa meli hizi utakamilika ndani ya miaka miwili (2) na itakuwa kichocheo kikubwa cha biashara kati ya DRC na Tanzania kupitia Bandari ya Kigoma katika Ziwa Tanganyika na Bandari ya Dar es Salaam.

238. **Mheshimiwa Spika**, ni wazi kuwa ufanisi wa Bandari ya Dar es Salaam pia utategemea uwepo wa mtandao imara wa reli inayounganisha bandari hii na zile za Maziwa Makuu. Ili kufikia lengo hilo, Serikali katika mwaka wa fedha 2025/26 itatekeleza mradi mkubwa wa takribani Shilingi bilioni 600 katika kuimarisha reli ya MGR pamoja na ujenzi wa kipande cha MGR kutoka Mpanda na kuunganisha Bandari ya Karema. Hatua nyingine ya kimkakati katika kuongeza uwezo wa bandari kuhudumia mizigo zaidi na kuifanya Tanzania kuwa Kitovu cha biashara na masoko ni kuanza utekelezaji wa Ujenzi wa Bandari ya kimkakati ya Bagamoyo. Bandari hii itakuwa mahsusi kwa ajili ya kuhudumia meli kubwa za kisasa (Post Panamax) ambazo kwa ukubwa wake haziwezi kuingia katika Bandari ya Dar es Salaam. Mradi wa ujenzi wa Bandari ya Bagamoyo unalenga pia kuchochea shughuli za viwanda na biashara katika eneo la Ukanda Maalum wa Kiuchumi (Special Economic Zone) wa Bagamoyo. Serikali imekamiliisha Upembuzi Yakinifu kwa ajili ya utekelezaji wa mradi wa ujenzi wa Bandari ya Mbegani – Bagamoyo. Bandari hii

itaunganishwa na Reli ya Kisasa yenye urefu wa kilomita 100 kutoka Bandari Kavu ya Kwala.

239. **Mheshimiwa Spika**, kuhusu mradi wa kuboresha Bandari ya Tanga wenye lengo la kuwezesha Bandari hiyo kuhudumia meli kubwa za makasha na mafuta. Kupitia mradi huu, Serikali itaendelea na shughuli za ujenzi wa Gati Na. 3 kwa ajili ya makasha na miundombinu ya kupokelea na kusafirisha mafuta katika eneo la Raskazone – Tanga. Vilevile, TPA itaendeleza eneo la Mwambani lenye ukubwa wa Hekta 174 ambapo kwa sasa sehemu ya eneo hilo linatumika kuhifadha shehena mbalimbali ikiwemo shehena za magari. Sambamba na hilo, Serikali inaendelea kuhamasisha Sekta Binafsi kuchangamkia fursa za uwekezaji wa maghala na ICDs katika mkoa wa Tanga ili kuongeza ufanisi wa kuhudumia shehena.

240. **Mheshimiwa Spika**, mradi wa uboreshaji wa Bandari ya Mtwara unalenga kuwezesha Bandari hiyo kuhudumia meli mbalimbali zikiwemo za shehena chafu (dirty cargo). Serikali itaendelea na shughuli za: usanifu na ujenzi wa Bandari ya Kisiwa Mgao kwa ajili ya kuhudumia shehena chafu (dirty cargo) unaoweza kuchafua mazingira ikiwa ni pamoja na makaa ya mawe na saruji; ukarabati wa maeneo ya kuhudumia shehena; na ukarabati wa miundombinu ya barabara zinazolingia bandarini.

241. **Mheshimiwa Spika**, katika kuendelea na ujenzi wa Bandari Kavu nchini, Serikali itaendelea na uboreshaji wa Bandari Kavu ya Kwala kwa awamu ya pili ambayo itahusisha ujenzi wa jengo la utawala, barabara za ndani, ghala na karakana. Aidha, Serikali kupitia TPA itahakikisha kuwa huduma zote za kibandari na kiforodha zinatolewa kwenye Bandari Kavu ya Kwala. Mpango huu utawezesha wateja kukamilisha taratibu zote za uhudumiaji wa shehena zao bila kufika Bandari ya Dar es salaam, hali itakayopunguza msongamano katika jiji la Dar es salaam. Vilevile, Serikali inatarajia kuanza ujenzi wa Bandari Kavu ya Ihumwa Dodoma baada ya kukamilika kwa Upembuzi Yakiniifu wa Bandari hiyo unaoendelea kwa sasa ikiwa na lengo la kusogeza huduma kwa wateja na kupunguza msongamano katika barabara zinazoelekea Dar es Salaam na ndani ya Jiji hilo.

242. **Mheshimiwa Spika**, kuhusu Bandari za Maziwa Makuu, Serikali itaendelea na uboreshaji wa bandari zilizopo katika Ziwa Victoria ambapo kazi zitakazotekelezwa ni pamoja na usanifu na ujenzi wa Bandari za Bukoba, Mwanza South na Mwanza North ili kuboresha huduma na kuwezesha meli ya kisasa ya MV. Mwanza inayojengwa na Serikali kutia nanga na kutoa huduma. Aidha, kwa upande wa bandari zilizopo katika Ziwa Tanganyika kazi zitakazotekelezwa ni pamoja na uboreshaji wa Bandari ya Kigoma kwa kujenga barabara za kiungo, *Cargo Shed*, ujenzi wa jengo la abiria (Passenger Wharf and Lounge).

243. **Mheshimiwa Spika**, katika Ziwa Nyasa, Serikali itaendelea na ujenzi wa Bandari ya Mbamba Bay ambapo kazi zitakazotekelezwa ni kuendelea na ujenzi wa Bandari hiyo ili kuwezesha kuhudumia meli na shehena katika Bandari za Ziwa Nyasa pamoja na kwenda nchi jirani za Malawi na Msumbiji. Aidha, ili kuendelea kuboresha huduma za bandari nchini, Serikali itaendelea na uboreshaji wa miundombinu, ununuzi wa mitambo na vifaa mbalimbali vitakavyotumika kwa lengo la kuwezesha kuongoza meli na kuhudumia shehena bandarini.

244. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia TPA itaendelea kushirikisha Sekta Binafsi katika kuendeleza na kuendesha sekta ndogo ya bandari nchini. Lengo ni kuongeza tija katika utendaji wa bandari ili kuifanya ichangie zaidi katika ukuaji wa uchumi na kuipunguzia Serikali gharama za uwekezaji na uendeshaji wa bandari nchini.

HUDUMA ZA USAFIRI KWA NJIA YA RELI

245. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2025/26, Serikali kupitia Shirika la Reli Tanzania (TRC) inatarajia kukusanya **Shilingi bilioni 243.28** kutoka katika vyanzo vyake vya ndani kwa kusafirisha tani 467,200 za mizigo katika reli ya MGR, tani 500,000 za reli ya SGR, abiria 552,038 wa masafa marefu kwa reli ya MGR, abiria 3,067,200 kwa reli ya mjini na abiria 3,046,320 kwa reli ya SGR. Kazi nyingine zitakazotekelezwa ni kama ifuatavyo:-

- i. Kuendelea kukarabati na kuimarisha miundombinu ya reli, majengo ya karakana, stesheni na kambi za wafanyakazi;
- ii. Kuhakikisha usalama wa huduma za usafiri wa treni kwa kufunga mifumo mbalimbali ikiwemo mfumo wa ufuatiliaji mizigo (cargo tracking system);
- iii. Kuhakikisha ulinzi wa mizigo ya wateja kuanzia sehemu ya kupakia hadi kituo cha mwisho;
- iv. Kuendelea kutoa huduma za usafiri kwa njia ya reli jijini Dar es Salaam kwa lengo la kupunguza msongamano;
- v. Kuendelea kuwezesha Chuo cha Reli kutoa mafunzo ya reli katika kampasi zote za Tabora na Morogoro; na
- vi. Kujenga uwezo wa rasilimaliwatu kupitia mafunzo na ajira.

246. **Mheshimiwa Spika**, pamoja na kazi hizo, Serikali imeendelea kutekeleza uendelezaji wa reli nchini katika maeneo mbalimbali na kwa sasa imefanikiwa kupata fedha kwa vipande vyote vya SGR kuanzia kipande cha kwanza (Lot 1) hadi kipande cha saba (Lot 7). Pamoja na kuendelea kwa utekelezaji wa vipande hivyo, katika mwaka 2025/26, Serikali itaendelea na ujenzi wa SGR

kwa kuunganisha mikoa ya Kaskazini. Reli hiyo inaanzia Shinyanga kwenye kipande cha tano (Lot 5) cha Awamu ya Kwanza ya ujenzi wa reli ya kati ambayo inajengwa kutoka Dar es Salaam hadi Mwanza. Reli hiyo itakayojengwa itaunganisha mikoa ya Kaskazini kutokea Shinyanga na kupitia katika mikoa ya Simiyu, Singida, Manyara, Arusha, Kilimanjaro na hadi kufikia bandari ya Mwambani Jijini Tanga. Pia reli hiyo ina kipande cha kutoka Arusha hadi Bandari ya Musoma. Kupitia mradi huu, maeneo mengine yenye utajiri mkubwa wa madini muhimu ya kiuchumi yatakuunganishwa na reli hiyo ni pamoja na: eneo la Dutwa lenye Madini ya Kimkakati yakiwemo Nickel na Cobalt; eneo la Minjingu lenye madini ya Phosphate; eneo la Engaruka lenye malighafi za Viwanda vya kisasa vinavyotumia Sodium Carbonate na Magadi Soda; na eneo la Same na Makanya lenye madini ya Gypsum, Limestone, Ceramics na Bauxites. Kukamilika kwa reli hii kutawezesha kuunganisha Bandari za Tanga na Musoma na nchi ya Uganda. Aidha, reli hii itaunganisha Bandari ya Tanga na Bandari Kavu ya Isaka. Mpango wa Serikali ni kutumia utaratibu wa uwekezaji kwa kushirikisha Sekta ya Umma na Sekta Binafsi (PPP).

247. ***Mheshimiwa Spika***, pamoja na mikakati hiyo ya reli katika Mikoa ya Kaskazini na kufuatia makubaliano ya kuifufua Reli ya TAZARA na ujenzi unaoendelea wa Bandari mpya ya Mtwara na

Mbamba Bay. Serikali pia, itaendelea na utekelezaji wa ujenzi wa Reli kutoka Mtwara hadi Mbamba Bay kwa kiwango cha SGR. Reli hii ina umuhimu katika kuunganisha maeneo ya kiuchumi ya Liganga na Mchuchuma yenye utajiri mkubwa wa chuma na Makaa ya Mawe. Pia, reli hii inapita na kuunganisha maeneo yenye utajiri mkubwa wa mazao ya nafaka.

248. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka wa fedha 2025/26, Serikali kupitia TAZARA inatarajia kukusanya jumla ya **Shilingi bilioni 83.23** kutoka katika vyanzo vya mapato ya ndani. Kazi zitakazotekelezwa ni pamoja na: -

- i. Kusafirisha tani 250,000 za mizigo;
- ii. Kusafirisha abiria 385,000 kwa upande wa safari ndefu na abiria 280,000 kwa treni ya Udzungwa inayosafiri kati ya stesheni za Kidatu na Makambako (km 365) na abiria 2,465,000 wa treni ya jijini Dar es Salaam (Commuter Train);
- iii. Kufanya matengenezo kinga ya injini 12, mabehewa 783 ya mizigo na 54 ya abiria; na
- iv. Kuendelea kukarabati na kuimarisha miundombinu ya reli, hususan maeneo yaliyowekewa ukomo wa mwendokasi ili kuleta ufanisi katika utendaji.

HUDUMA KATIKA MAZIWA MAKUU

249. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2025/26, Serikali kupitia Kampuni ya Meli Tanzania (TASHICO) imelenga kukusanya jumla ya **Shilingi bilioni 17.64** kutokana na utoaji wa huduma ya kusafirisha abiria na mizigo katika Maziwa Makuu. Kazi zitakazotekelezwa ni pamoja na:-

- i. Kusafirisha abiria 349,504 kwa kutumia meli zilizopo katika Maziwa Makuu ya Victoria, Tanganyika na Nyasa;
- ii. Kusafirisha mizigo tani 196,036 kwa kutumia meli ya mizigo ya MV. Umoja na meli nyingine za mizigo na abiria; na
- iii. Kuendelea kuwajengea uwezo watumishi wa Kampuni ili kuongeza ufanisi katika utendaji.

HUDUMA ZA VIWANJA VYA NDEGE

250. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2025/26, Serikali kupitia Mamlaka ya Viwanja vya Ndege (TAA) imeweka lengo la kukusanya mapato ya jumla ya **Shilingi bilioni 220.44** kutoka katika vyanzo vya mapato vya ndani vya TAA. Kazi zitakazotekelezwa katika mwaka wa fedha 2025/26 ni pamoja na: -

- i. Kuendelea kuhudumia viwanja vya ndege vya Serikali nchini kwa kufanya matengenezo ya miundombinu na kusimamia shughuli za uendeshaaji;
- ii. Kuhudumia jumla ya abiria 6,073,213 na tani za mizigo 37,085 kupitia viwanja vya ndege vya Serikali;
- iii. Kuendelea na ununuzi na ufungaji wa mashine za kisasa za ukaguzi wa abiria na mizigo katika viwanja vya ndege vya JNIA, KIA, Tabora, Iringa na Lake Manyara;
- iv. Kukamilisha ufungaji wa Mifumo ya kielektroniki ya kuhudumia abiria katika Viwanja vya Ndege vya Mwanza, Iringa, Mtwara na Tabora;
- v. Kuendelea kutoa mafunzo kwa watumishi ili kuwaongezea ujuzi na weledi katika utendaji wao wa kazi katika viwanja vya ndege;
- vi. Kuboresha matumizi ya TEHAMA kwa lengo la kuongeza ukusanyaji wa mapato; na
- vii. Kuendelea na zoezi la upimaji na upatikanaji wa Hati Miliki za Viwanja vya Ndege vya Serikali.

251. **Mheshimiwa Spika**, Sekta ya Usafiri wa Anga ni miongoni mwa maeneo mahsusi ambayo yataendelea kutekelezwa katika mwaka 2025/26 ikiwa ni pamoja na: kuendelea na kasi ya ujenzi wa Viwanja vya Ndege vya kimkakati ambavyo vitakuwa na mchango wa moja kwa moja katika kuimarisha na kuchochea shughuli za uchumi na maendeleo ikiwemo: ujenzi wa Kiwanja cha kisasa cha Ndege cha Kimataifa cha Serengeti kwa ajili ya kuchochea shughuli za sekta ya Utalii. Eneo hilo lina fursa kubwa ya uwekezaji katika Hoteli za kuanzia Nyota saba (7), kambi za utalii pamoja na njia maarufu ya uhamaji wa Wanyamapori. Pia, Serikali itaanza taratibu za ujenzi wa kiwanja cha kimkakati cha Njombe ambacho ni mahsusi kwa ajili ya mizigo ya bidhaa zinazoharibika haraka kama vile Parachichi, Maua, Nyama, Matunda na Mbogamboga. Vilevile, kiwanja hicho kitavutia Sekta ya Utalii katika Mkoa wa Njombe kutokana na uwepo wa hifadhi ya Kitulo. Kiwanja kingine kinachotarajiwa kujengwa ni Kiwanja cha ndege kipya mkoani Kagera, katika eneo la Kyabajwa wilayani Misenyi. Kiwanja hicho cha kisasa kimelengwa kutatua changamoto iliyopo ya kiwanja cha ndege cha Bukoba. Kiwanja hiki, kitasaidia katika kutumia fursa ya Mkoa huo kuwa kiunganishi kwa nchi za Uganda, Rwanda, DRC, Burundi na Sudan ya Kusini. Pia, Mkoa huo una fursa kubwa ya shughuli za kiuchumi na utalii ikiwemo uzalishaji wa mazao yanayoharibika ndani ya muda mfupi ikiwemo Samaki, Nyama na Senene.

HUDUMA ZA USAFIRI WA ANGA

252. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2025/26, Serikali kupitia ATCL imeweka lengo la kukusanya jumla ya mapato ya **Shilingi trilioni 1.08** kutoka katika vyanzo vya mapato vya ndani vya ATCL. Mapato hayo yanatokana na huduma za kusafirisha abiria na mizigo ndani na nje ya nchi. Kazi zitakazotekelezwa katika mwaka wa fedha 2025/26 ni pamoja na:-

- i. Kusafirisha abiria 1,738,380 katika vituo 31 ndani na nje ya Tanzania, vikijumuisha vituo 16 vya ndani ya nchi, ambavyo ni Arusha, Bukoba, Dar es salaam, Dodoma, Geita, Mtwara, Kigoma, Kilimanjaro, Mbeya, Mwanza, Mpanda, Iringa, Songea, Tabora, Seronera na Zanzibar; vituo 12 vya kikanda vikiwemo Bujumbura, Entebbe, Hahaya, Harare, Johannesburg, Lubumbashi, Lusaka, Nairobi, Kinshasa, Lagos, Goma na Ndola; na vituo vitatu (3) vya kimataifa ambavyo ni Dubai, Guangzhou, na Mumbai;
- ii. Kusafirisha tani 14,940 za mizigo kwa ratiba maalum kwa kutumia ndege ya mizigo aina ya Boeing 767-300F katika vituo vya Sharjah (Umoja wa Nchi za Falme za Kiarabu), Guangzhou (China) Mumbai (India), na Nairobi (Kenya). Pia, ATCL itaendelea kusafirisha mizigo kwa safari zisizo na ratiba maalum kwa kuzingatia mahitaji ya soko;

- iii. Kutoa mafunzo kwa marubani na wahandisi ndege pamoja na kuajiri na kuwapandisha madaraja marubani ambao wako kwenye hatua mbalimbali za mafunzo maalum (type rating and initial training) kwa aina mbalimbali za ndege;
- iv. Kufanya matengenezo ya ndege ya ratiba maalum pamoja na matengenezo mengine yatakayohitajika;
- v. Kuendelea kuboresha viwango vya ubora na usalama katika safari zake zote; na
- vi. Kugharamia matangazo, mifumo ya mauzo na uendeshaji, mshahara na michango mbalimbali ya kisheria.

HUDUMA ZA USAFIRISHAJI MAJINI

253. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2025/26, Serikali kupitia Kampuni inayomilikiwa kwa Ubia kati ya Tanzania na China (SINOTASHIP), imeweka lengo la kukusanya jumla ya **Shilingi bilioni 20.60** kutokana na vyanzo vya mapato vya ndani ikiwa ni pamoja na huduma ya usafirishaji wa mizigo katika masafa marefu kwa njia ya bahari na huduma ya uwakala wa meli. Kazi zitakazotekelezwa ni pamoja na:-

- i. Kuendelea kutoa huduma ya usafirishaji wa mizigo kutoka tani 615,375 mwaka 2024 hadi kufikia tani 620,000 ifikapo Juni 2025;
- ii. Kuendelea kuongeza makasha kutoka makasha 81,993 mwaka 2024 hadi kufikia makasha 85,000 mwaka 2025; na
- iii. Kushirikiana na taasisi za fedha za ndani na nje ya nchi ili kufanikisha kupata fedha kwa ajili ya kununua meli ya kubeba mizigo (general cargo vessel) itakayokuwa na uwezo wa kubeba tani 34,000 kwa wakati mmoja na itafanya safari kati ya China na Tanzania.

C.2.3. VYUO VYA MAFUNZO VYA KISEKTA

254. ***Mheshimiwa Spika***, ili kuwa na rasilimali yenye ujuzi wa kutosha na kupunguza gharama za kusomesha wataalam nje ya nchi, Serikali kupitia Wizara itaendelea kutekeleza maelekezo ya Ilani ya Chama cha Mapinduzi ya mwaka 2020 kama ilivyobainishwa katika Ibara ya 59(i) kwa kuboresha na kuvijengea uwezo vyuo vya mafunzo vya kisekta. Vyuo hivyo vya kisekta vinajumuisha Chuo cha Taifa cha Usafirishaji, Chuo cha Bahari cha Dar es Salaam, Chuo cha Usafiri wa Anga, Chuo cha Bandari, Chuo cha Teknolojia ya Reli na Chuo cha Taifa cha Hali ya Hewa.

Chuo cha Taifa cha Usafirishaji (NIT)

255. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2025/26, Serikali kupitia NIT imeweka lengo la kukusanya jumla ya **Shilingi bilioni 33.9** kutoka katika vyanzo vya mapato ya ndani yatokanayo na utoaji wa mafunzo, tafiti na ushauri wa kitaalam. Kazi zitakazotekelezwa ni pamoja na: -

- i. Kuongeza udahili wa wanafunzi wa kozi ndefu kutoka wanafunzi 16,131 hadi wanafunzi 18,320;
- ii. Kuendelea na ujenzi wa majengo ya NIT Kampasi ya Lindi kwa ajili ya kuzalisha Nguvukazi Mahiri na kujenga uwezo wa kiteknolojia katika sekta ya usafiri majini, mafuta na gesi;
- iii. Ujenzi wa *Aircraft Maintenance Practice Shade, Live Engine Installation Room, Staff Canteen, Civil Laboratory (Phase III)*, ukarabati wa majengo ya Chuo na barabara za ndani kwa kiwango cha lami katika Kampasi ya Mabibo – Dar es Salaam pamoja na ujenzi wa Karakana ya Matengenezo ya Ndege katika Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa Kilimanjaro (KIA);

- iv. Ununuzi wa vifaa vya mafunzo, mafuta ya ndege na vilainishi kwa ajili ya ndege za mafunzo ya urubani pamoja na kukamilisha ununuzi wa samani na vifaa vya kuzimia moto kwa ajili ya majengo mapya yanayojengwa na Chuo;
- v. Kuimarisha mafunzo na huduma katika Sekta ya Uchukuzi na nyanja shirikishi ikiwa ni pamoja na uandaaji wa mitaala mipya na uhuishwaji wa mitaala iliyopo ya kozi ndefu na fupi pamoja na miongozo ya kufundishia (training manuals);
- vi. Ununuzi wa ardhi katika Jiji la Dodoma kwa ajili ya upanuzi wa huduma zinazotolewa na Chuo kwa wananchi; na
- vii. Kuendelea kuwajengea uwezo watumishi kupitia, mafunzo ya muda mrefu na mfupi, mafunzo ya vitendo, ziara za kitaaluma na kubadilishana wakufunzi na vyuo vya nje ya nchi kupitia mikataba ya makubaliano (MoUs).

Chuo cha Bahari Dar es Salaam (DMI)

256. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka wa fedha 2025/26, Chuo cha Bahari Dar es Salaam kitakusanya **Shilingi bilioni 18.46** kutoka katika vyanzo vyake vya mapato ya ndani. Kazi zitakazotekelezwa ni pamoja na:-

- i. Kuendelea na utekelezaji wa mradi wa ujenzi wa miundombinu ya Chuo katika maeneo ya Kigamboni – Kimbiji, Lindi – Kikwetu, Kiparang’anda - Mkuranga na upatikanaji wa vifaa vya Mafunzo;
- ii. Kuongeza udahili kufikia wanafunzi 14,821 ambapo kati yao wanafunzi 6,821 ni wa kozi ndefu na wanafunzi 8,000 ni wa kozi fupi;
- iii. Kufanya kongamano moja (1) la kitaaluma la Kimataifa kuhusu Uchumi wa Buluu;
- iv. Kuboresha shughuli za kitafiti na utoaji wa huduma za ushauri wa kitaalam;
- v. Kuimarisha vyanzo vya mapato ili kutekeleza shughuli za chuo ikiwemo miradi ya maendeleo; na
- vi. Kuboresha mifumo ya TEHAMA ili kuongeza ufanisi wa utendaji wa Chuo ikiwemo uanzishwaji wa mafunzo kwa njia ya Mtandao (e - Learning).

257. ***Mheshimiwa Spika***, Chuo cha DMI kitakuwa mwenyeji wa Kongamano kubwa la Kimataifa la Uchumi wa Buluu litakalofanyika mwaka wa fedha 2025/26. Kongamano hili litajadili mchango wa Sekta za Uchumi wa Buluu ikiwemo Sekta ya Uchukuzi katika ukuaji wa uchumi wa nchi na kuchochea uwekezaji.

Chuo cha Usafiri wa Anga

258. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia TCAA katika mwaka wa fedha 2025/26 itaendelea kutoa mafunzo katika kozi mbalimbali zinazohusiana na masuala ya usafiri wa anga kupitia Chuo cha Usafiri wa Anga (CATC). Chuo hiki kinatarajia kudahili wanafunzi 2,500 na kuandaa kozi mpya nne (4).

Chuo cha Bandari

259. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia TPA katika mwaka wa fedha 2025/26 itaendelea kutoa mafunzo katika kozi mbalimbali zinazohusiana na kuhudumia mizigo katika bandari nchini kupitia Chuo cha Bandari. Aidha, Chuo hiki kinatarajia kudahili wanafunzi 1,175.

Chuo cha Teknolojia ya Reli

260. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2025/26, Chuo cha Teknolojia ya Reli kitaendelea kutoa mafunzo ya reli katika kampasi zake za Tabora na Morogoro. Aidha, Chuo kinatarajia kudahili wanafunzi 760.

Chuo cha Taifa cha Hali ya Hewa

261. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2025/26, Serikali kupitia Chuo cha Hali ya Hewa itaendelea kutoa mafunzo ya hali ya hewa na

TEHAMA katika ngazi ya awali na Diploma kwa wanafunzi wa kutoka ndani na nje ya nchi. Aidha, Chuo kitaendelea kuboresha mazingira ya ufundishaji ikiwa ni pamoja na kukamilisha ununuzi wa vifaa vya kisasa vya kufundishia na kuendelea na kazi ya usanifu wa mabweni na jengo la utawala katika Chuo hicho.

C.2.4: MASUALA YA KISERA NA MTAMBUKA

Sera, Sheria na Kanuni za Kisekta

262. **Mheshimiwa Spika**, ili kuendelea kuboresha zaidi utoaji wa huduma za uchukuzi, katika mwaka wa fedha 2025/26, hadi kufikia Desemba 2025 Wizara itakamilisha mapitio ya Sera ya Taifa ya Uchukuzi pamoja na Mkakati wa Utekelezaji wake. Sera hii inalenga kuzingatia mahitaji ya sasa, maendeleo ya sayansi na teknolojia na kuiwezesha Sekta ya Uchukuzi kuchochea maendeleo ya sekta nyingine muhimu ikiwemo Kilimo, Madini, Viwanda na Utalii.

263. **Mheshimiwa Spika**, kutokana na upungufu uliopo katika Usimamizi wa bandari na udhibiti wa usafiri ardhini, katika mwaka wa fedha 2025/26, Serikali itaendelea na taratibu za kufanya marekebisho ya Sheria ya Bandari Sura ya 166 na Sheria ya Mamlaka ya Udhibiti wa Usafiri Ardhini Sura ya 413 ambazo zote zipo kwenye maandalizi ya kuletwa katika Bunge lako Tukufu kwa hatua zaidi. Aidha, Wizara itaendelea

kukamilisha taratibu za utungwaji wa Kanuni za Udhibiti Usafiri wa Waya (Cable Transport Regulations) ili kuwezesha Mamlaka ya Udhibiti wa Usafiri Ardhini (LATRA) kuanza kutekeleza shughuli za udhibiti wa usafiri huo ambao unakusudiwa kuchochea na kukuza shughuli za utalii nchini. Aidha, Serikali itaendelea kuridhia Itifaki na Mikataba ya Kikanda na Kimataifa inayolenga kuimarisha utoaji wa huduma za Uchukuzi ndani na nje ya nchi.

Ufuatiliaji na Tathmini

264. **Mheshimiwa Spika**, Wizara ya Uchukuzi ni miongoni mwa Wizara ndani ya Serikali zinazotekeleza miradi ya kielelezo na kimkakati. Katika mwaka wa fedha 2025/26, Wizara itaendelea kuimarisha utaratibu na mifumo ya ufuatiliaji na tathmini kwa ajili ya kuhakikisha kuwa miradi hiyo inatekelezwa ipasavyo na kwa wakati. Pamoja na miradi hiyo, Wizara itafuatilia kwa karibu utendaji wa Taasisi zilizo chini yake kupitia Mikataba ya Utendaji iliyosainiwa kwa mwaka 2025/26 ili ziwe na ufanisi katika kutoa huduma stahiki kwa Watanzania.

Mifumo ya TEHAMA

265. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2025/26, katika kuunga mkono kauli mbiu ya Serikali ya kidigitali, Wizara ya Uchukuzi itaendelea kusimamia na kuratibu matumizi

salama, bora na sahihi ya TEHAMA ili kuongeza uwajibikaji na kuboresha utoaji wa huduma bora na haraka kwa wananchi. Aidha, Wizara ya Uchukuzi itahakikisha mifumo ya TEHAMA inayotarajiwa kujengwa na Taasisi zilizo chini yake inaunganishwa na inabadilishana taarifa na mifumo ya Taasisi zingine za Umma na Binafsi.

Kuongeza Upatikanaji wa Fedha za Kigeni

266. **Mheshimiwa Spika**, katika utekelezaji wa bajeti ya mwaka 2025/26, Wizara ya Uchukuzi na Taasisi zake itaendelea kutekeleza mikakati mbalimbali inayolenga kuongeza upatikanaji wa fedha za kigeni nchini na kupunguza matumizi ya fedha hizo. Kupitia mikakati hiyo, katika kipindi hicho Wizara inatarajia kukusanya fedha za kigeni jumla ya **Dola za Marekani milioni 792.24** sawa na ongezeko la **asilimia 3.91** ikilinganishwa na **Dola za Marekani milioni 762.41** zilizopangwa kukusanywa kwa mwaka wa fedha 2024/25. Mikakati itakayotekelezwa ya kuongeza fedha za kigeni ni pamoja na: -

- i. Kuendelea kushirikisha Sekta Binafsi katika uendeshaji na uendelezaji wa shughuli za Uchukuzi nchini zikiwemo za bandari;
- ii. Kuimarisha uunganishaji wa njia ya reli na barabara katika maeneo mbalimbali ikiwemo bandari ya Kwala ili kuwezesha nchi jirani

zilizopewa maeneo kuwekeza na kuanza kutumia bandari kavu ya Kwala;

- iii. Kujenga miundombinu wezeshi kwa ajili ya kupokelea na kuhifadhi mafuta (Single receiving terminal) yanayoagizwa na nchi jirani;
- iv. Kuendelea kutekeleza mikakati ya kukuza soko la usafirishaji wa mizigo nje ya nchi kupitia ATCL kwa kujitangaza ndani na nje ya nchi;
- v. Kuboresha viwanja vya ndege ili viweze kuhudumia ndege kwa saa 24 kwa kuweka miundombinu mbalimbali ikiwemo kuweka taa za kuongozea ndege katika viwanja husika;
- vi. Kuboresha miundombinu ya reli iliyopo na kukamilisha ujenzi wa reli ya kisasa ya SGR;
- vii. Kukarabati na kujenga meli katika Maziwa Makuu na kuwezesha kuhudumia nchi jirani zinazozunguka Maziwa Makuu hayo;
- viii. Kukamilisha ukarabati wa karakana za ndege katika viwanja vya ndege vya Kimataifa vya Kilimanjaro - KIA (KIMAFa) na JNIA ili matengenezo madogo ya ndege yafanyike ndani ya nchi na kupunguza matumizi ya fedha za kigeni;

- ix. Kuanza mafunzo ya urubani ndani ya nchi ambapo kupitia Chuo cha NIT, Serikali inaendelea na taratibu za kuanza mafunzo hayo ambapo mikataba ya wakufunzi wawili (2) wa Urubani wenye uzoefu wa kutosha tayari imesainiwa; na
- x. Kuendelea kuboresha miundombinu na vifaa vya kufundishia katika vyuo vya mafunzo vya kisekta ili kuwavutia wanafunzi wa kigeni kuja nchini kwa wingi zaidi.

Rasilimaliwatu na Maendeleo ya Watumishi

267. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2025/26, Wizara na Taasisi zake itaendelea kutekeleza Mkakati wa Taifa Dhidi ya Rushwa na Mpango wa Utekelezaji awamu ya Nne (4) unatekelezwa kwa kipindi cha miaka saba (7) kuanzia mwaka wa Fedha 2023/24 hadi 2029/30. Mkakati huo una lengo la kuwa na jamii iliyostawi na yenye mifumo madhubuti ya kukuza uadilifu na isiyovumilia rushwa. Kupitia mkakati huu, Wizara itaendelea kutoa mafunzo yanayohusu maadili, uadilifu na kuzuia vitendo vya rushwa kupitia semina na vikao mbalimbali vya wafanyakazi. Hivyo, natoa rai kwa Watumishi na Wananchi kwa ujumla kuendelea kutoa taarifa katika vyombo husika pale wanapohisi vitendo vya rushwa.

268. **Mheshimiwa Spika**, halikadhalika katika mwaka wa fedha 2025/26, Wizara itaendelea kutoa elimu kwa Watumishi ili kujikinga na maambukizi mapya ya VVU ikiwemo kuhimiza upimaji wa hiari wa VVU na magonjwa mengine yasiyoambukiza; na ushiriki wa watumishi kwenye mazoezi ya viungo kupitia bonanza, michezo ya Mei Mosi na SHIMIWI kama njia mojawapo ya kuimarisha afya na uhusiano baina ya watumishi katika mahala pa kazi.

Utekelezaji wa Mkakati wa Kitaifa dhidi ya Rushwa

269. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2025/26, Serikali itaendelea kuwajengea uwezo Watumishi wake kwa kuwapatia mafunzo ya muda mrefu na mfupi kwa lengo la kuwaongezea ujuzi na weledi katika kutekeleza majukumu yao ya kila siku. Vilevile, Wizara inatarajia kuwajengea uwezo Watumishi katika kutumia Mfumo wa Usimamizi na ufuatiliaji wa masuala ya Kiutumishi na Ajira (Human Resource Management and Audit System) katika miradi ya maendeleo inayotekelezwa na Wizara. Lengo la hatua hii ni kuhakikisha kuwa taarifa za kiutumishi na ajira katika miradi ya maendeleo zinapatikana ili kuwezesha Wizara kutambua mchango wa miradi hiyo katika kukuza ajira nchini.

D: SHUKRANI

270. **Mheshimiwa Spika**, katika utekelezaji wa Mpango na Bajeti ya Mwaka 2024/25, Wizara imefanikiwa kwa kiasi kikubwa kutekeleza majukumu yake na kufikia malengo yaliyokusudiwa katika Kipindi husika. Matokeo hayo yamepatikana kutokana na ushirikiano wa wadau wa Sekta ya Uchukuzi wa ndani na nje ya Wizara, wakiwemo Washirika wa Maendeleo, Sekta Binafsi na Wananchi kwa ujumla. Naomba nitumie fursa hii kuwashukuru wadau wote waliotoa michango mbalimbali ya hali na mali na wale walioshiriki moja kwa moja katika utekelezaji wa shughuli mbalimbali za Wizara. Shukrani za kipekee ninaziwasilisha kwa Waheshimiwa Wabunge wenzangu kwa ushauri na michango yao ambayo imewezesha Wizara kuimarisha utendaji katika kutoa huduma za uchukuzi kwa Umma.

271. **Mheshimiwa Spika**, Wizara inatambua juhudi za Waheshimiwa Wabunge zilizowezesha Sekta ya Uchukuzi kuongeza mchango wake wa kuchochea ukuaji wa uchumi ikiwemo kuanza kwa uendeshaaji wa reli ya SGR. Niwaombe Waheshimiwa Wabunge muendeleo kuishauri Serikali katika utekelezaji wa masuala mbalimbali, hususan yanayogusa maendeleo ya wananchi moja kwa moja. Aidha, niwaombe wananchi na wadau wengine kuendelea kutoa michango yao ya hali na mali katika utekelezaji wa miradi ya maendeleo pamoja na kuendelea kushirikiana na

Serikali katika kulinda miundombinu ya usafiri na usafirishaji ambayo Serikali imekuwa ikitumia kiasi kikubwa cha fedha za Umma kuijenga, kuitunza na katika uendeshaji wake.

272. **Mheshimiwa Spika**, naomba pia nitumie nafasi hii kuwapongeza na kutambua michango inayotolewa na viongozi wanaonisaidia katika utekelezaji wa majukumu ya Wizara, kwa kuanza na Naibu Waziri, Mheshimiwa **David Mwakiposa Kihenzile** (Mb.); Katibu Mkuu, **Prof. Godius Walter Kahyarara** na Naibu Katibu Mkuu **Bw. Ludovick James Nduhiye**. Halikadhalika, napenda kuishukuru Menejimenti ya Wizara, Wakuu wa Taasisi zilizo chini ya Wizara na Watumishi wote wa Wizara na Taasisi kwa jitihada zao katika utekelezaji wa Majukumu ya Wizara na Taifa kwa ujumla.

273. **Mheshimiwa Spika**, ninaomba nitumie fursa hii adhimu, kwa niaba ya Wizara kutoa shukrani na kuwatambua wadau wote wa Wizara ikiwa ni pamoja na Washirika wa Maendeleo ambao wamechangia rasilimali fedha katika utekelezaji wa Programu, Miradi na Mipango mbalimbali ya Wizara. Kwa namna ya kipekee niruhusu niwatambue wafuatao: Shirika la Kimataifa la Usafiri Majini (IMO); Shirika la Kimataifa la Usafiri wa Anga (ICAO); Shirika la Hali ya Hewa Duniani (WMO); Benki ya Maendeleo ya Afrika (AfDB); Benki ya Dunia (WB); Shirika la Kimataifa la

Maendeleo la Japan (JICA); Shirika la Kimataifa la Maendeleo la Korea Kusini (KOICA); Ujerumani (KfW); Foreign Commonwealth and Development Office (FCDO); Shirika la Maendeleo la Ufaransa (AFD); Jumuiya ya Umoja wa Ulaya (EU); Benki ya Uwekezaji ya Ulaya (EIB); Shirika la Chakula Duniani (WFP); Shirika la Maendeleo la Marekani (USAID); Trade Mark Africa; Sekretarieti ya Jumuiya ya Afrika Mashariki (EAC); Sekretarieti ya Jumuiya ya Nchi za Kusini mwa Afrika - SADC; Nchi za Urusi; Umoja wa Falme za Kiarabu (UAE); Uingereza; Marekani; Uholanzi; Japan; India; China; Denmark; Korea Kusini; Ufaransa; Ubelgiji; Ujerumani na Uturuki; Mifuko ya Hifadhi ya Jamii ya NSSF na PSSSF; Taasisi za fedha za CRDB, NMB, AZANIA BANK, NBC na TCB na Asasi mbalimbali za kiraia; Sekta Binafsi pamoja na wadau wengine wengi ambao sikuwataja hapa si kwa sababu ya umuhimu wao bali ni kutokana na wingi wao.

274. **Mheshimiwa Spika**, kipekee kabisa naomba uniruhusu nitoe shukrani zangu za dhiti kwako wewe binafsi Mhe. Spika, Mhe. Naibu Spika, Waheshimiwa Wabunge na Watanzania wote kwa kunisikiliza.

**E: MUHTASARI WA MAOMBI YA FEDHA YA
WIZARA YA UCHUKUZI KATIKA MWAKA
WA FEDHA 2025/26**

275. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka wa fedha 2025/26, Wizara ya Uchukuzi inaomba kuidhinishiwa jumla ya **Shilingi 2,746,485,018,000** kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 125,438,950,000** ni kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na **Shilingi 2,621,046,068,000** ni kwa ajili ya utekelezaji wa miradi ya maendeleo.

276. ***Mheshimiwa Spika***, pamoja na Hotuba hii, nimeambatisha majedwali mbalimbali yenye taarifa na takwimu kwa ajili ya kutoa uelewa zaidi kwa Waheshimiwa Wabunge na Watanzania kwa ujumla kuhusu utendaji wa Sekta ya Uchukuzi. Naomba majedwali hayo yachukuliwe kama sehemu ya hotuba yangu. Hotuba hii pia inapatikana katika tovuti ya Wizara (www.uchukuzi.go.tz).

277. ***Mheshimiwa Spika***, naomba kutoa hoja.

F: MAJEDWALI YENYE TAARIFA NA TAKWIMU MBALIMBALI ZA WIZARA

Jedwali Na. 1: Orodha ya miradi ya maendeleo na kiasi cha fedha kilichotengwa kwa mwaka wa fedha 2025/26

MRADI NA.	JINA LA MRADI	BAJETI YA MAENDELEO KWA MWAKA 2025/26			CHANZO
		FEDHA ZA NDANI	FEDHA ZA NJE	JUMLA	
1	2	3	4	5 (3+4)	
KIFUNGU 1003: SERA NA MIPANGO					
4201	Multinational Lake Victoria Maritime Communications and Transport Project	-	833,215,000	833,215,000	AfDB
4227	Dar es Salaam Maritime Gateway Project (DMGP)	-	24,081,834,000	24,081,834,000	WB
4209	Construction of Mwanza Airport	13,800,000,000	-	13,800,000,000	GoT
4210	Construction of Arusha Airport	4,575,289,122	-	4,575,289,122	GoT
4220	Construction of Mtwara Airport	6,570,000,000	-	6,570,000,000	GoT
4224	Rehabilitation of Kilimanjaro International Airport (KIA)	35,000,000,000	-	35,000,000,000	GoT

MRADI NA.	JINA LA MRADI	BAJETI YA MAENDELEO KWA MWAKA 2025/26			CHANZO
		FEDHA ZA NDANI	FEDHA ZA NJE	JUMLA	
1	2	3	4	5 (3+4)	
4226	Development of Regional Airports (Moshi, Lindi, Njombe, Musoma, Shinyanga, Sumbawanga na Singida)	20,596,800,000	-	20,596,800,000	GoT
4237	Construction of Serengeti Airport	3,000,000,000	-	3,000,000,000	GoT
4287	Construction of Bukoba Airport	1,900,000,000	-	1,900,000,000	GoT
4299	Modernization and Expansion of Julius Nyerere International Airport Terminal Building II	5,947,200,000	80,128,165,600	86,075,365,600	GoT & AFD
	Construction of Presidential Pavilion	2,000,000,000	-	2,000,000,000	GoT
6267	Institutional Support				
	Operationalization of TB III JNIA	15,300,000,000	-	15,300,000,000	GoT

MRADI NA.	JINA LA MRADI	BAJETI YA MAENDELEO KWA MWAKA 2025/26			CHANZO
		FEDHA ZA NDANI	FEDHA ZA NJE	JUMLA	
1	2	3	4	5 (3+4)	
	TAA - Compensation of PAPs at Airports	15,000,000,000		15,000,000,000	GoT
	TAA -Technology Assesment for TAA'S Airports	-	4,332,720,000	4,332,720,000	USTDA
	Operationalaziti on of Msalato Inter. Airport	2,000,000,000		2,000,000,000	GoT
	Dar Es Salaam Maritime Institute	1,097,670,878	-	1,097,670,878	GoT
JUMLA NDOGO 1003		126,786,960,000	109,375,934,600	236,162,894,600	
KIFUNGU 2005: MIUNDOBINU YA UCHUKUZI					
4213	Railway Infrastructure Funds	294,801,622,000	-	294,801,622,000	GoT
4216	Tanzania Intermodal Railway Project – TIRP II	-	51,281,048,000	51,281,048,000	WB
4281	Construction of New Standard Gauge Railway SGR	1,511,000,000,000	-	1,511,000,000,000	GoT

MRADI NA.	JINA LA MRADI	BAJETI YA MAENDELEO KWA MWAKA 2025/26			CHANZO
		FEDHA ZA NDANI	FEDHA ZA NJE	JUMLA	
1	2	3	4	5 (3+4)	
JUMLA NDOGO 2005		1,805,801,622,000	51,281,048,000	1,857,082,670,000	
KIFUNGU 2006: HUDUMA ZA UCHUKUZI					
4211	Rail Rehabilitation and SBU Improvement for TAZARA	12,323,862,000	-	12,323,862,000	GoT
4290	TMA Radar, Equipment and Infrastructure	13,500,000,000	-	13,500,000,000	GoT
	TMA – Enhancing Resilience of Coastal Communities Towards Sustainable Fisheries and Healthy Marine Environment (ECOFISH)	-	1,995,115,000	1,995,115,000	DENMARK
4238	Enhancing Meteorological Observation and Data Exchange	-	2,177,688,000	2,177,688,000	WMO

MRADI NA.	JINA LA MRADI	BAJETI YA MAENDELEO KWA MWAKA 2025/26			CHANZO
		FEDHA ZA NDANI	FEDHA ZA NJE	JUMLA	
1	2	3	4	5 (3+4)	
	in Tanzania through Systematic Observation Financing Facility - SOFF				
4294	Acquisition of New Aircrafts - ATCL	216,050,000,000	-	216,050,000,000	GoT
4236	ATCL Operational and Infrastructure Improvement	67,000,000,000	-	67,000,000,000	GoT
4295	Procurement and Rehabilitation of Marine Vessels - TASHICO	171,000,000,000	-	171,000,000,000	GoT
4298	VHF (Navigation Aids)	1,800,000,000	-	1,800,000,000	GoT
4202	Development of Civil Aviation Centre	20,880,000,000	-	20,880,000,000	GoT
4235	Aviation Safety Technical Assistance	-	3,703,838,400	3,703,838,400	USTDA

MRADI NA.	JINA LA MRADI	BAJETI YA MAENDELEO KWA MWAKA 2025/26			CHANZO
		FEDHA ZA NDANI	FEDHA ZA NJE	JUMLA	
1	2	3	4	5 (3+4)	
6377	Infrastructure Development and Training Equipment (NIT)	8,370,000,000	-	8,370,000,000	GoT
4309	East Africa Skills for Transformation and Regional Integration Project (EASTRIP) - NIT	2,500,000,000	-	2,500,000,000	GoT
4207	Establishment of NIT Lindi Campus for Development of Skilled Workforce and Technology for Maritime, Oil and Gas Sectors at Kikwetu Lindi Municipality	6,500,000,000	-	6,500,000,000	GoT
JUMLA NDOGO 2006		519,923,862,000	7,876,641,400	527,800,503,400	
JUMLA KUU YA MAENDELEO (WIZARA- FUNGU 62)		2,452,512,444,000	168,533,624,000	2,621,046,068,000	

Jedwali Na. 2: Orodha ya Viwanja vya Ndege vya Serikali Tanzania Bara

Na.	Jina la Kiwanja	Mahali Kilipo	Vipimo vya “Runway” (m)	Aina ya “Runway”	Hali ya Uendeshaji
1.	Julius Nyerere	Dar es Salaam	3000 x 60 1000 x 30	Lami Lami	Kinatoa huduma
2.	Kilimanjaro	Kilimanjaro/Hai	3600 x 45	Lami	Kinatoa huduma
3.	Mwanza	Mwanza	3300 x 45	Lami	Kinatoa huduma
4.	Songwe	Mbeya	3340 x 45	Lami	Kinatoa huduma
5.	Arusha	Arusha	1860 x 30	Lami	Kinatoa huduma
6.	Mtwara	Mtwara	2800 x 45 1158 x 30	Lami	Kinatoa huduma
7.	Kigoma	Kigoma	1800 x 45	Lami	Kinatoa huduma
8.	Dodoma	Dodoma	2750 x 30	Lami	Kinatoa huduma
9.	Tabora	Tabora	1900 x 30 1260 x 23	Lami	Kinatoa huduma
10.	Tanga	Tanga	1268 x 30 1385 x 30	Lami	Kinatoa huduma
11.	Mpanda	Mpanda	2000 x 30	Lami	Kinatoa

Na.	Jina la Kiwanja	Mahali Kilipo	Vipimo vya “Runway” (m)	Aina ya “Runway”	Hali ya Uendeshaji
					huduma
12.	Shinyanga	Shinyanga/ Ibadakuli	2200 x 30	Changarawe	Kinatoa huduma
13.	Mafia	Kisiwa cha Mafia	1500 x 30	Lami	Kinatoa huduma
14.	Bukoba	Bukoba	1500 x 30	Lami	Kinatoa huduma
15.	Ziwa Manyara	Ziwa Manyara	1220 x 23	Changarawe	Kinatoa huduma
16.	Lindi	Lindi/Kikwetu	1609 x 46	Nyasi	Kinatoa huduma
			1847 x 46	Nyasi/Zege	
			1383 x 46	Nyasi	
17.	Musoma	Musoma	1600 x 30	Changarawe	Kinatoa huduma
18.	Songea	Songea	1740 x 30	Lami	Kinatoa huduma
19.	Mbeya	Mbeya	1500 x 30	Changarawe	Kimefungwa
20.	Iringa	Iringa/Nduli	2100x 30	Lami	Kinatoa huduma
21.	Sumbawanga	Sumbawanga	1600 x 33	Nyasi	Kinatoa huduma
22.	Ngara	Ngara	1500 x 19	Changarawe	Kinatoa huduma

Na.	Jina la Kiwanja	Mahali Kilipo	Vipimo vya “Runway” (m)	Aina ya “Runway”	Hali ya Uendeshaji
23.	Moshi	Moshi	1268 x 30 1480 x 30	Lami Nyasi	Kinatoa huduma
24.	Nachingwea	Nachingwea	1793 x 40	Changarawe	Kinatoa huduma
25.	Kilwa Masoko	Kilwa	1950 x 30	Nyasi/ Changarawe	Kinatoa huduma
26.	Kahama	Kahama, Shinyanga	1530 x 30	Changarawe	Kinatoa huduma
27.	Ukerewe	Nansio, Ukerewe	914 x 30	Nyasi	Kinatoa huduma
28.	Morogoro	Morogoro	1068 x 30	Nyasi	Kinatoa huduma
29.	Manyoni	Manyoni, Singida	1000 x 30	Nyasi	Kinatoa huduma
30.	Loliondo	Loliondo, Arusha	1760 x 28	Nyasi	Kinatoa huduma
31.	Kibondo	Kibondo, Kigoma	1189 x 40	Changarawe	Kinatoa huduma
32.	Kasulu	Kasulu, Kigoma	1400 x 23	Nyasi	Kinatoa huduma
33.	Uvinza	Uvinza, Kigoma	9 14 x 46	Nyasi	Kinatoa huduma
34.	Urambo	Urambo, Tabora	1524 x 46	Nyasi	Kinatoa

Na.	Jina la Kiwanja	Mahali Kilipo	Vipimo vya “Runway” (m)	Aina ya “Runway”	Hali ya Uendeshaji
					huduma
35.	Maswa	Maswa, Simiyu	882 x 30	Nyasi	Kimefungwa
36.	Mombo	Mombo, Tanga	1285 x 46	Nyasi	Kinatoa huduma
37.	Mkwaja	Mkwaja, Tanga	1100 x40	Nyasi	Kinatoa huduma
38.	Utete	Utete, Pwani	640 x 60	Nyasi	Kinatoa huduma
39.	Kilosa	Kilosa, Morogoro	1154 x 46	Nyasi	Kinatoa huduma
40.	Ifakara	Ifakara, Morogoro	1400 x 30	Nyasi	Kinatoa huduma
41.	Tunduru	Tunduru, Ruvuma	1021 x 23	Nyasi	Kimefungwa
42.	Liuli	Liuli, Ruvuma	914 x 30	Nyasi	Kinatoa huduma
43.	Mbamba Bay	Mbamba Bay, Ruvuma	640 x 30	Nyasi	Kinatoa huduma
44.	Chunya	Chunya, Mbeya	1332 x 30	Nyasi	Kinatoa huduma
45.	Mafinga	Mafinga, Iringa	1328 x 30	Nyasi	Kinatoa huduma
46.	Njombe	Njombe	1890 x 30	Nyasi	Kinatoa

Na.	Jina la Kiwanja	Mahali Kilipo	Vipimo vya “Runway” (m)	Aina ya “Runway”	Hali ya Uendeshaji
					huduma
47.	Mufindi/Sao Hill	Mufindi, Iringa	1000 x 40	Nyasi	Kinatoa huduma
48.	Mpwapwa	Mpwapwa, Dodoma	674 x 30	Nyasi	Kinatoa huduma
49.	Mvumi	Mvumi, Dodoma	914 x 20	Nyasi	Kinatoa huduma
50.	Kongwa	Kongwa, Dodoma	1368 x 30	Changarawe	Kinatoa huduma
51.	Kirondatal	Kirondatal, Singida	1097 x 20	Nyasi	Kinatoa huduma
52.	Biharamulo	Biharamulo, Kagera	935 x 18	Nyasi	Kinatoa huduma
53.	Inyonga	Inyonga, Katavi	914 x 40	Nyasi	Kinatoa huduma
54.	West Kilimanjaro	Ngarenairobi, Kilimanjaro	1237 x 37	Nyasi	Kinatoa huduma
55.	Same	Same, Kilimanjaro	1143 x 46	Nyasi	Kinatoa huduma
56.	Kondoa	Kondoa, Dodoma	732 x 50	Nyasi	Kinatoa huduma
57.	Singida	Singida	1070 x 30	Changarawe	Kinatoa huduma

Na.	Jina la Kiwanja	Mahali Kilipo	Vipimo vya “Runway” (m)	Aina ya “Runway”	Hali ya Uendeshaji
58.	Masasi	Masasi, Mtwara	1273 x 40	Nyasi	Kinatoa huduma
59.	Geita	Nyabilezi, Chato,	3000 x 45	Lami	Kinatoa huduma
60.	Liwale	Liwale, Mtwara		Nyasi	Kimefungwa
61.	Newala	Newala, Mtwara		Nyasi	Kimefungwa

Jedwali Na. 3: Mashirika ya Ndege yanayofanya Safari za Kimataifa katika Viwanja vya Ndege vya Kimataifa Nchini

Jedwali Na. 3.1: Orodha ya Mashirika ya Ndege yanayofanya safari katika Kiwanja cha Ndege cha JNIA

Na .	SHIRIKA LA NDEGE	AINA YA NDEGE	KITUO	IDADI YA SAFARI KWA WIKI
1.	Emirates (EK)	B773	DXB	7
2.	Air Mozambique™	B737/E145	POL APL MPM	3
3.	Kenya Airways (KQ)	E190/B738	NAIROBI	28
4.	South African Airline (SA)	A320/A319	JNB	7
5.	Saudia Airline (SV)	A320	JED	0
6.	Royal Dutch Air (KL)	B773/B781	AMS	7
7.	Ethiopian Airline (ET)	B738/B737/B787	ADD	21
8.	Qatar Airways (QR)	B787	DOH	10
9.	Air Tanzania Ltd (ATCL) (D)	DH8Q400/B738/A220	TKQ MBI ZNZ MWZ/BKZ JRO DOD IRI TBO MYW NPY SGX ARK	73
	Air Tanzania Ltd (ATCL) (I)		JNB/HAH/EBB/BJM /LUN-HRE, BOM/CAN/NBO/NLA /DXB	50

Na .	SHIRIKA LA NDEGE	AINA YA NDEGE	KITUO	IDADI YA SAFARI KWA WIKI
10.	Precision Air (PW)DOM.	AT5/AT7	MYW MWZ TBOTKQ JRO ARK ZNZ MUZ SEU KBH DOD	40
	Precision Air (PW) INTERN.		NBO/EBB/HAH/AJN	24
11.	EGYPT AIR (MS)	B738	CAI	3
12.	Rwanda Air (WB)	DH8	KGL	6
13.	Oman Air (WY)	B738	ZNZ MCT	4
14.	Turkish Air (TK)	B738/A330	IST	9
15.	Malawian (3W)	DH8	BLZ/LLW	7
16.	Fly Dubai (FZ)	B738	DXB	7
17.	AIR UGANDA (UR)	CRJ	EBB	7
18.	AIR ZIMBABWE(UM)	A320	HRE	3
19.	ZAMBIA AIRWAYS(ZN)	B737	LUN	4
20.	AIR LINK (4Z035)	E190	JNB	8
21.	SKYWARD EXPRESS(OW)	F100	NBO	5

Jedwali Na. 3.2: Orodha ya Mashirika ya Ndege yanayofanya safari katika Kiwanja cha KIA

Na.	SHIRIKA LA NDEGE	AINA YA NDEGE	KITUO	IDADI YA SAFARI KWA WIKI
1.	Air Tanzania (ATCL)	DH8Q400/B738/A220	EBB, DAR, MWZ, ZNZ	31
2.	Precision Air	ATR72, ATR72	NBO, DAR, MWZ	21
3.	Kenya Airways	E190	NBO	7
4.	Ethiopian Airline	A350/B787	ADD	11
5.	Qatar Airways	A330/B787	DOH	10
6.	Turkish Air	B737	IST	4
7.	RwandAir	CRJ 9	KGL	3
8.	Ugandan Airlines	CRJ 9	EBB	3
9.	Royal Dutch Air (KLM)	B787	AMS	6
10.	Air France	A350	PARIS	3
11.	Safari link	C208	NBO	7
12.	Euro wing Discover	A330	ZRH	2
13.	Edelweiss Air	A343	ZRH	2

Jedwali Na. 3.3: Orodha ya Viwanja vya Ndege vya Serikali vyenye Ratiba Maalum za Safari za Mashirika ya Ndege

Na.	JINA LA KIWANJA	IDADI	MASHIRIKA YA NDEGE
1.	JNIA	23	ATCL, Emirates, Air Mozambique, Kenya Airways, Saudia Airline, KLM, Ethiopian Airlines, Qatar airways, Precision air, Egyptair, RwandAir, Oman air, Turkish Airlines, Malawian Airlines, Fly Dubai, Ugandan Airlines, Air France, Air Zimbabwe, Ewa, Flightlink, Coastal Travels, Auric Air na Airlink
2.	KIA	13	Kenya Airways, KLM, Ethiopian Airlines, Qatar airways, RwandAir, Turkish Airlines, Ugandan Airlines, Air Kenya Express, Safari link, Euro wing Discover, Edelweiss Air, ATCL na Precision air
3.	Mwanza	3	ATCL, Precision Air na Auric Air
4.	Arusha	3	Precision Air, ATCL na Flightlink
5.	Lake Manyara	4	Coastal Travels, Regional Air, Air Excel na Auric Air
6.	Mtwara	2	Precision Air na ATCL
7.	Kigoma	1	ATCL
8.	Tabora	2	ATCL na Precision Air
9.	Mafia	2	Coastal Travels na Auric Air
10.	Tanga	1	Auric Air
11.	Songwe	2	ATCL na Precision Air
12.	Bukoba	2	ATCL na Precision Air
13.	Songea	1	ATCL
14.	Iringa	2	Auric Air

Na.	JINA LA KIWANJA	IDADI	MASHIRIKA YA NDEGE
15.	Dodoma	3	ATCL, Precision Air na Flight link
16.	Kahama	1	Precision Air
17.	Mpanda	1	ATCL
18.	Geita	1	ATCL

Jedwali Na. 4: Orodha ya Bandari rasmi zilizo katika Bahari ya Hindi

Na.	JINA LA BANDARI	MAHALI/MKOA
A. Bandari Kubwa		
1.	Dar es Salaam	Dar es Salaam
2.	Tanga	Tanga
3.	Mtwara	Mtwara
B. Bandari Ndogo		
4.	Mbweni	Dar es Salaam
5.	Kunduchi	Dar es Salaam
6.	Bagamoyo	Pwani
7.	Mafia	Pwani
8.	Nyamisati	Pwani
9.	Kisiju	Pwani
10.	Kirongwe	Pwani
11.	Tumbuju	Pwani
12.	Kipumbwi	Tanga
13.	Pangani	Tanga
14.	Mkwaja	Tanga
15.	Sahare	Tanga
16.	Korogwe	Tanga
17.	Lindi	Lindi
18.	Kilwa Masoko	Lindi
19.	Songosongo	Lindi
20.	Somanga	Lindi
21.	Mikindani	Mtwara

Na.	JINA LA BANDARI	MAHALI/MKOA
22.	Kilambo	Mtwara
23.	Kilongwe	Mafia - Pwani
24.	Kisiju	Pwani
25.	Nyamisati	Pwani
26.	Tumbuju	Pwani
27.	Kilambo	Mtwara
28.	Sahare	Tanga
29.	Mkwaja	Tanga
30.	Kipumbwi	Tanga
31.	Buyuni Kigamboni	Dar es Salaam
32.	Bushungi	Lindi
33.	Msimbati	Mtwara
34.	Kisiwa Mgao	Mtwara
35.	Hoima - Mradi wa mafuta Chongoleani	Tanga
36.	Changwahela	Bagamoyo - Pwani
37.	Bweni	Mafia - Pwani
38.	Banja	Mafia - Pwani
JUMLA YA BANDARI ZILIZO KATIKA BAHARI YA HINDI		38

Jedwali Na. 5: Orodha ya Bandari rasmi zilizo katika Maziwa Makuu

Na.	JINA LA BANDARI	MAHALI/MKOA
A. Bandari Kubwa		
1.	Mwanza South	Mwanza
2.	Mwanza North	Mwanza
3.	Kemondo	Kagera
4.	Bukoba	Kagera
5.	Kasanga	Rukwa
6.	Kigoma – Cargo Terminal	Kigoma
7.	Kiwira	Mbeya
8.	Itungi	Mbeya
9.	Ndumbi	Ruvuma
10.	Mbamba Bay	Ruvuma
B. Bandari Ndogo		
11.	Kyamkwikwi	Kagera
12.	Magarini	Kagera
13.	Ntama	Kagera
14.	Lushamba	Mwanza
15.	Nyamirembe	Geita
16.	Bukoba Mwaloni	Kagera
17.	Nansio	Mwanza
18.	Musoma	Mara
19.	Mwigobelo	Mara
20.	Kirando	Rukwa
21.	Ilagala	Kigoma

Na.	JINA LA BANDARI	MAHALI/MKOA
22.	Ujiji	Kigoma
23.	Ikola	Katavi
24.	Karema	Katavi
25.	Wampembe	Rukwa
26.	Lukoma	Kigoma
27.	Korongwe	Rukwa
28.	Sunuka	Kigoma
29.	Sigunga	Kigoma
30.	Kagunga	Kigoma
31.	Kibirizi	Kigoma
32.	Kipili	Rukwa
33.	Kabwe	Rukwa
34.	Sibwesa	Kigoma
35.	Rukome	Katavi
36.	Matema	Mbeya
37.	Manda	Njombe
38.	Liuli	Ruvuma
39.	Ng'ombo	Ruvuma
40.	Lumbila	Nyasa
41.	Lagosa	Kigoma
42.	Njambe	Ruvuma
43.	Makonde	Ruvuma
44.	Nsisi	Njombe
45.	Lupingu	Njombe

Na.	JINA LA BANDARI	MAHALI/MKOA
46.	Lundu	Ruvuma
47.	Ifungu	Ruvuma
48.	Nyakalilo	Mwanza
49.	Ninde	Rukwa
50.	Kapalamsenga	Katavi
51.	Msamba	Mbeya
52.	Kalya	Kigoma
53.	Bukondo	Geita
54.	Kinesi	Mara
55.	Shirati	Mara
56.	Kira	Rukwa
57.	Kirumo	Mara
58.	Kahunda	Mwanza
59.	Kayenze	Ziwa Victoria
60.	Kirumba Mwaloni	Ziwa Victoria
61.	Kijiweni Chinfufu	Ziwa Victoria
62.	Nkome Kichangani	Ziwa Victoria
63.	Kasenda	Ziwa Victoria
64.	Mnazi Ziwani	Mtwara
65.	Nyamkazi	Bukoba
66.	Katunguru	Muleba - Kagera
67.	Korongwe	Nkasi - Rukwa
68.	Mpasa	Nkasi - Rukwa
69.	Nungwe	Geita

Na.	JINA LA BANDARI	MAHALI/MKOA
70.	Bunyorwa	Busega - Simiyu
71.	Ihale	Busega - Simiyu
72.	Nyamikoma	Busega - Simiyu
73.	Tamau	Bunda - Mara
74.	Kibara	Bunda - Mara
75.	Nansimo	Bunda - Mara
76.	Kisorya	Bunda - Mara
77.	Guta	Bunda - Mara
78.	Nyarusurya	Musoma - Mara
79.	Makoko	Musoma - Mara
80.	Bukima	Butiama - Mara
81.	Busekela	Butiama - Mara
82.	Kulwela	Butiama - Mara
83.	Bwai	Butiama - Mara
84.	Kulemela	Rorya - Mara
85.	Kibuhi	Rorya - Mara
86.	Msasani	Rorya - Mara
87.	Sonjo	Rorya - Mara
88.	Busulwa	Rorya - Mara
89.	Kakukuru	Ukerewe - Mwanza
90.	Mswahili	Nyamagana - Mwanza
91.	Kishimba	Ilemela - Mwanza
92.	Makatani	Geita
93.	Chato Beach	Chato - Geita

Na.	JINA LA BANDARI	MAHALI/MKOA
94.	Kibindi	Misenyi - Kagera
95.	Kikum baitare	Chato - Geita
C. Bandari zenye Waendeshaaji Binafsi		
96.	Kamanga Ferry	Mwanza
97.	Mkombozi South	Mwanza
98.	Mkombozi North	Mwanza
99.	Nyehunge	Mwanza
100	BigiliManoj	Mwanza
JUMLA YA BANDARI ZILIZO KATIKA MAZIWA MAKUU		100

Jedwali Na. 6: Leseni zilizotolewa na LATRA katika usafiri na usafirishaji kwa njia ya barabara kwa mwaka 2021/22 – 2023/24

Na.	AINA YA LESENI	2021/22	2022/23	2023/24
1	Magari ya Abiria	47,547	50,221	48,349
2	Magari ya Mizigo	143,011	169,942	192,996
3	Pikipiki za Magurudumu mawili	23,151	31,937	46,146
4	Pikipiki za Magurudumu Matatu	20,577	25,512	22,408
5	Taxi za Kawaida	2,654	2,305	2,345
6	Taxi za Mtandao	3,013	3,523	13,402
7	Magari ya kukodi		718	930
	JUMLA	239,953	284,158	326,576

Jedwali Na. 7: Mizigo iliyosafirishwa kupitia Reli ya TAZARA kwa mwaka 2018/19 – 2023/24

Na.	JINA LA MSAFIRISHAJI	Tani za Mizigo iliyosafirishwa					
		2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24
1	TAZARA (Serikali)	175,599	182,792	217,661	210,161	173,673	128,928
2	CALABASH – Zambia 2019 (Sekta Binafsi)	187,113	196,676	263,772	112,249	119,883	162,827
3	AFICD – Tanzania 2021 (Sekta Binafsi)	-	-	-	-	16,898	6,259
	JUMLA	362,712	379,468	481,433	322,410	310,454	298,014

Jedwali Na. 8: Idadi ya wanafunzi waliodahiliwa katika Chuo cha Taifa cha Usafirishaji (NIT) kwa mwaka 2020/21 – 2024/25

Na.	Udahili wa Wanafunzi/Mwaka wa Masomo	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
1.	Idadi ya Wanafunzi (Kozi Ndefu)	10,988	12,942	14,920	16,131	17,701
2.	Idadi ya Wanafunzi (Kozi fupi)	3,700	3,341	2,439	5,461	4,303
Jumla		14,688	16,283	17,359	21,592	22,004

Jedwali Na. 9: Kozi za muda mrefu zinazotolewa katika Chuo cha Taifa cha Usafirishaji (NIT)

Na.	JINA LA KOZI	AINA YA CHETI
1	Logistics and Transport Management	Ordinary Diploma
2	Aircraft Maintenance Engineering	Ordinary Diploma
3	Auto -Electrical and Electronics Engineering	Ordinary Diploma
4	Automobile Engineering	Ordinary Diploma
5	Automobile Engineering and Locomotive Technology	Ordinary Diploma
6	Civil and Transportation Engineering	Ordinary Diploma
7	Computing and Communication Technology	Ordinary Diploma
8	Electrical and Railway Electrification Engineering	Ordinary Diploma
9	Electrical Engineering	Ordinary Diploma
10	Electronics and Telecommunication Engineering	Ordinary Diploma
11	Freight, Clearing and Forwarding	Ordinary Diploma
12	Human Resource Management	Ordinary Diploma
13	Library and information Studies	Ordinary Diploma
14	Accounting and Transport Finance	Ordinary Diploma
15	Marketing and Public Relations	Ordinary Diploma
16	Mechanical Engineering	Ordinary Diploma
17	Business Administration	Ordinary Diploma
18	Mechanical Engineering and Railway Vehicle Technology	Ordinary Diploma
19	Pipe work, Oil and Gas Engineering	Ordinary Diploma
20	Procurement and Logistics Management	Ordinary Diploma
21	Records, Archives and information Studies	Ordinary Diploma
22	Road and Railway Transport Logistics Operations	Ordinary Diploma
23	Shipbuilding and Repair Operations	Ordinary Diploma
24	Shipping and Port Logistics Operations	Ordinary Diploma

Na.	JINA LA KOZI	AINA YA CHETI
25	Telecommunication and Railway Signaling Engineering	Ordinary Diploma
26	Accounting and Transport Finance	Bachelor Degree
27	Aircraft Maintenance Engineering	Bachelor Degree
28	Automobile Engineering	Bachelor Degree
29	Business Administration	Bachelor Degree
30	Civil and Railway Engineering	Bachelor Degree
31	Computer Science	Bachelor Degree
32	Education with Mathematics and Information Technology	Bachelor Degree
33	Education with Economics and Mathematics	Bachelor Degree
34	Human Resource Management	Bachelor Degree
35	Information Technology	Bachelor Degree
36	Logistics and Transport Management	Bachelor Degree
37	Marketing and Public Relations	Bachelor Degree
38	Mechanical Engineering	Bachelor Degree
39	Naval Architecture and Marine Engineering	Bachelor Degree
40	Procurement and Logistics Management	Bachelor Degree
41	Road and Railway Transport Logistics Management	Bachelor Degree
42	Shipping and Port Logistics Management	Bachelor Degree
43	Telecommunication and Railway Signaling Engineering	Bachelor Degree
44	Electrical and Railway Electrification Engineering	Bachelor Degree
45	Logistics and Transport Management	Master's Degree
46	Mechanical and Transportation Machinery Engineering	Master's Degree
47	Procurement, Logistics and Supply Chain Management	Master's Degree
48	Shipping and Port Logistics Management	Master's Degree
Jumla ya Kozi Ndefu		48

Jedwali Na. 10: Kozi za Muda Mfupi zinazotolewa katika Chuo cha Taifa cha Usafirishaji (NIT)

Na.	JINA LA KOZI	AINA YA CHETI
A. PROFESSIONAL DRIVER COURSES		
1	Passenger Service Vehicle Course (PSV)	Professional Certificate
2	Heavy Goods Vehicle (HGV)	Professional Certificate
3	Advanced Driver's Grade II (for Industrial Vehicle Drivers) (ADCG II-IND)	Professional Certificate
4	Advanced Drivers' Grade II (VIP II)	Professional Certificate
5	Advanced Drivers Grade I (ADG II)	Professional Certificate
6	Senior Drivers' Course (SDC)	Professional Certificate
7	Transport Officers' Course (TOC)	Professional Certificate
8	Driver Instructor Course (DIC)	Professional Certificate
9	Driving Examiners Course (DEC)	Professional Certificate
10	Defensive Driving Training (DDT)	Professional Certificate
11	Forklift Operator Training (FOT)	Professional Certificate
12	Bus Rapid Transport Driving Course (BRT)	Professional Certificate
13	Airport Vehicle Driving and Operation Courses (AVD)	Professional Certificate
14	Cabin Crew Course (Ab-Initio) (ABCC)	Professional Certificate
15	Cabin Crew Qualification Course – Category I (CCQC)	Professional Certificate
16	Vehicle Inspection (VI)	Professional Certificate
17	Cargo Tallying for International Shipping Course (CTIS)	Professional Certificate
18	International Shipping and Practices Course (ISP)	Professional Certificate
B. OTHER SHORT COURSES		
1	Tyre Care and Maintenance (TCM)	Professional Certificate
2	Vehicle Safety Management and Control (VSMC)	Professional Certificate

Na.	JINA LA KOZI	AINA YA CHETI
3	Bus Passengers Customers Services (BPCS)	Professional Certificate
4	Engine Overhaul (Petrol and Diesel) (EO)	Professional Certificate
5	Electronic Fuel Injection (EFI)	Professional Certificate
6	Fuel Control and Safety Tools Usage (FCSTU)	Professional Certificate
7	Language Proficiency Course (LPC)	Professional Certificate
8	Vehicle Fleet Management and Maintenance	Professional Certificate
9	Airline Marketing	Professional Certificate
10	Airline Customer Services	Professional Certificate
11	Airport Operations Fundamentals	Professional Certificate
12	Global Distribution System Fares and Ticketing - Amedeus	Professional Certificate
13	Fleet Management in Road Transport Operations	Professional Certificate
14	Fleet Operations and Maintenance Course	Professional Certificate
15	Transport Costing and Transport Statistics Analysis	Professional Certificate
16	Dangerous Cargo Handling Skills	Professional Certificate
17	Airport /Aviation Security Handling Skills	Professional Certificate
18	Travel and Tourism Handling Skills	Professional Certificate
19	Airline/Airport Customer Care Handling Skills	Professional Certificate
20	Road Safety Awareness	Professional Certificate
21	Perishable Shipments Handling Skills	Professional Certificate
22	Introductory Computing Programmes	Professional Certificate

Jedwali Na. 11: Idadi ya wanafunzi waliodahiliwa katika Chuo cha Bahari Dar es Salaam DMI) kwa mwaka 2019/20 – 2024/25

Na.	Maelezo/Mwaka wa Masomo	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
1.	Idadi ya Wanafunzi (Kozu Ndefu)	937	1,590	2,299	3,505	5,177	5,921
2.	Idadi ya Wanafunzi (Kozu Fupi)	2,544	3,859	3,764	6,692	6,719	7,145
	Jumla	3,481	5,449	6,063	10,197	11,896	13,066

Jedwalii Na. 12: Kozi ndefu zinazotolewa katika Chuo cha Bahari Dar es Salaam (DMI)

Na.	JINA LA KOZI	AINA YA CHETI
1.	(NTA Level 9) in International Trade and Maritime Law	Master Degree
2.	(NTA Level 9) in Marine Engineering Management	Master Degree
3.	(NTA Level 9) in Maritime Transport and Nautical Science	Master Degree
4.	(NTA Level 9) in Shipping Economics and Logistics	Master Degree
5.	(NTA Level 9) in Transport and Supply Chain Management	Master Degree
6.	(NTA Level 7/8 in Mechanical and Marine Engineering	Bachelor Degree
7.	(NTA Level 7/8 in Mechatronics Engineering	Bachelor Degree
8.	(NTA Level 7/8 in Oil and Gas Engineering	Bachelor Degree
9.	(NTA Level 7/8) in Marine Engineering Technology	Bachelor Degree
10.	(NTA Level 7/8) in Maritime Transport and Nautical Science	Bachelor Degree
11.	(NTA Level 7/8) in Naval Architecture and Offshore Engineering	Bachelor Degree
12.	(NTA Level 7/8) in Procurement, Logistics and Supply Chain Management	Bachelor Degree
13.	(NTA Level 7/8) in Shipping and Logistics Management	Bachelor Degree
14.	(NTA Level 7/8) in Transport and Supply Chain Management	Bachelor Degree
15.	(NTA Level 6) in Marine Engineering	Ordinary Diploma
16.	(NTA Level 6) in Marine Welding and Fabrication	Ordinary Diploma
17.	(NTA Level 6) in Maritime Transport and Nautical Science	Ordinary Diploma
18.	(NTA Level 6) in Mechanical and Marine Engineering	Ordinary Diploma
19.	(NTA Level 6) in Naval Architecture and Offshore Engineering	Ordinary Diploma
20.	(NTA Level 6) in Oil and Gas Engineering	Ordinary Diploma
21.	(NTA Level 6) in Procurement, Logistics and Supply Chain Management	Ordinary Diploma

Na.	JINA LA KOZI	AINA YA CHETI
22.	(NTA Level 6) in Shipping and Logistics Management	Ordinary Diploma
23.	(NTA Level 6) in Transport and Supply Chain Management (ODTSM)	Ordinary Diploma
24.	(NTA Level 4) in Cargo Tallying and Supply Chain Management (BTCCTSM)	Basic Technician Certificate
25.	(NTA Level 4) in Marine and Mechanical Engineering (BTCMME)	Basic Technician Certificate
26.	(NTA Level 4) in Marine Operations (BTCMO)	Basic Technician Certificate
27.	(NTA Level 4) in Marine Welding and Fabrication (BTCMWF)	Basic Technician Certificate
28.	(NTA Level 4) in Naval Architecture and Offshore Engineering (BTCNAOE)	Basic Technician Certificate
29.	(NTA Level 4) in Oil and Gas Engineering (BTCOGE)	Basic Technician Certificate
30.	(NTA Level 4) in Procurement, Logistics and Supply Chain Management (BTCPLSM)	Basic Technician Certificate
31.	(NTA Level 4) in Shipping and Logistics Management (BTCSLM)	Basic Technician Certificate
32.	(NTA Level 4) in Transport and Supply Chain Management (BTCTSM)	Basic Technician Certificate
33.	(NTA Level 5) in Naval Architecture and Offshore Engineering (TCNAOE)	Technician Certificate
34.	(NTA Level 5) in Marine Engineering (TCME)	Technician Certificate

Na.	JINA LA KOZI	AINA YA CHETI
35.	(NTA Level 5) in Marine Welding and Fabrication Engineering (TCMWF)	Technician Certificate
36.	(NTA Level 5) in Maritime Transport and Nautical Science (TCMTNS)	Technician Certificate
37.	(NTA Level 5) in Mechanical and Marine Engineering (TCMME)	Technician Certificate
38.	(NTA Level 5) in Oil and Gas Engineering (TCOGE)	Technician Certificate
39.	(NTA Level 5) in Procurement, Logistics and Supply Chain Management (TCPLSM)	Technician Certificate
40.	(NTA Level 5) in Shipping and Logistics Management (TCSLM)	Technician Certificate
41.	(NTA Level 5) in Transport and Supply Chain Management (TCTSM)	Technician Certificate
42.	Chief and Second Engineer Officer	Certificate
43.	Chief and Second Engineer Officer on Ships between 750kW and 3000kW	Certificate
44.	Electro-Technical Officer	Certificate
45.	Master and Chief Mate	Certificate
46.	Master and Chief Mate on Ships between 500GT and 3000GT	Certificate
47.	Master on Ships less than 500GT (Near Coastal)	Certificate
48.	Officer in Charge of a Navigational Watch on Ships less than 500GT	Certificate
49.	Officer in Charge of a Navigational Watch	Certificate
50.	Officer in Charge of an Engineering Watch	Certificate
51.	Officer in Charge of an Engineering Watch on Ships less than 750kW	Certificate

Na.	JINA LA KOZI	AINA YA CHETI
	JUMLA YA KOZI	51

Jedwali Na. 13: Kozi fupi zinazotolewa katika Chuo cha Bahari Dar es Salaam (DMI)

Na.	JINA LA KOZI	AINA YA CHETI
1.	Able Seafarer Deck	Certificate
2.	Able Seafarer Engine	Certificate
3.	Advanced Fire Fighting	Certificate
4.	Advanced Training for Oil Tanker Cargo Operations	Certificate
5.	Basic Training for Oil and Chemical Tanker Cargo Operations	Certificate
6.	Bridge Resource Management	Certificate
7.	Crisis Management and Human Behaviour	Certificate
8.	Crowd Management	Certificate
9.	Dangerous, Hazardous and Harmful Cargoes	Certificate
10.	Electronic Charts Display and Information System (ECDIS) and Automation	Certificate
11.	Electro Technical Rating	Certificate
12.	Elementary First Aid	Certificate
13.	Engine-Room Resource Management	Certificate
14.	Fire Prevention and Fire Fighting	Certificate
15.	GMDSS General Operator (GO)	Certificate
16.	GMDSS Restricted Operator (RO)	Certificate
17.	High Voltage Management Level	Certificate
18.	High Voltage Operational V	Certificate
19.	Leadership and Managerial Skills	Certificate

Na.	JINA LA KOZI	AINA YA CHETI
20.	Leadership and Team Working Skills	Certificate
21.	Automatic Radar Plotting Aid (ARPA)	Certificate
22.	Medical Care	Certificate
23.	Medical First Aid	Certificate
24.	Passenger Safety, Cargo Safety and Hull Integrity	Certificate
25.	Passenger Ship Safety Training	Certificate
26.	Personal Safety and Social Responsibilities	Certificate
27.	Personal Survival Techniques	Certificate
28.	Port Facility Security Awareness	Certificate
29.	Port Facility Security Officer	Certificate
30.	Proficiency in Fast Rescue Boat	Certificate
31.	Proficiency in Survival Craft and Rescue Boats	Certificate
32.	Radar Navigation at Management Level	Certificate
33.	Radar Navigation at Operational Level	Certificate
34.	Rating Forming Part of a Navigational Watch	Certificate
35.	Rating Forming Part of an Engineering Watch	Certificate
36.	Refresher – Deck Rating	Certificate
37.	Refresher – Engine Room Ratings	Certificate
38.	Refresher and Upgrading – Deck Officers	Certificate
39.	Refresher and Upgrading – Engine Officers	Certificate
40.	Security Awareness Training	Certificate
41.	Ship Security Officer	Certificate
42.	Revalidation Ratings	Certificate

Na.	JINA LA KOZI	AINA YA CHETI
43.	Revalidation Officers	Certificate
44.	Hydrogen Sulphide Awareness	Certificate
45.	Small Boat Handling and Maintenance	Certificate
46.	Marine Survey	Certificate
47.	Proficiency in Designated security Duties	Certificate
48.	Ship's Cook Certificate of Competency	Certificate
49.	Ship's Cook Certificate of Competency-Revalidation	Certificate
	JUMLA YA KOZI	49

Jedwali Na. 14: Idadi ya wanafunzi waliodahiliwa katika Chuo cha Usafiri wa Anga Tanzania (CATC) kwa mwaka 2019/20 – 2023/24

Maelezo/ Mwaka wa Masomo	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24
Idadi ya Wanafunzi	908	1,207	2,338	2,004	2,203

Jedwali Na. 15: Kozi zinazotolewa katika Chuo cha Usafiri wa Anga Tanzania (CATC)

Na.	AINA YA PROGRAMU	JINA LA KOZI	AINA YA CHETI
1.	Air Traffic Management	Basic Aerodrome Control	Certificate
		Air Traffic Management - Aerodrome Control NTA Level 5	Certificate
		Aerodrome Control	Certificate
		Approach Control Procedural	Certificate
		Approach Control Procedural Refresher (STP)	Certificate
		Approach Control Surveillance	Certificate
		Approach Control Surveillance Conversion	Certificate
		Area Control Procedural	Certificate
		Area Control Surveillance	Certificate
		Area Control Surveillance Conversion	Certificate
		ATM Supervisory Management	Certificate
		Performance Based Navigation	Certificate

Na.	AINA YA PROGRAMU	JINA LA KOZI	AINA YA CHETI
		Pre- Search and Rescue	Certificate
2.	Aeronautical Information Management	Aeronautical Information Officer	Certificate
		AIS Digital Cartography	Certificate
		AIS Supervisory Management	Certificate
		AIP Aerodrome Management and Provision	Certificate
		Transition from AIS to AIM	Certificate
		Aeronautical Charts Management	Certificate
		AIS Refresher	Certificate
		NOTAM Information Management	Certificate
3.	Aviation Security	Basic Aviation Security	Certificate
		Basic Screeners	Certificate
		Screeners Refresher	Certificate
		ICAO Airport Security Supervisors	Certificate
		ICAO AVSEC National Instructors	Certificate
		ICAO Air Cargo and Mail Security	Certificate
		ICAO AVSEC National Inspector	Certificate
		ICAO Crisis Management Workshop	Certificate
		ICAO Risk Management Workshop	Certificate
		ICAO Behaviour Detection Course	Certificate
		ICAO AVSEC Managers Course	Certificate
		AVSEC Professional Management	Certificate
		Behaviour Detection Course	Certificate

Na.	AINA YA PROGRAMU	JINA LA KOZI	AINA YA CHETI
		National Civil Aviation Security Quality Control Programme	Certificate
		X Ray Image Interpretation Workshop	Certificate
		AVSEC awareness	Certificate
4.	Communication Navigation and Surveillance	ATSEP Competency Based Initial Training	Certificate
		VHF Communication (TCAA)	Certificate
		ATSEP Competency Based Initial Training –	Certificate
		VHF Radio Maintenance	Certificate
		CNS/ATM Concept	Certificate
		ADS-B Refresher Course	Certificate
		DS-B Refresher Course ATM Systems Maintenance	Certificate
5.	Airport Operations	Basic Airport Operations	Certificate
		Advanced Airport Operations	Certificate
		Apron Management	Certificate
		Aircraft Marshaller Refresher	Certificate
		Basic Cargo Operations	Certificate
		Flight Operations / Flight Dispatchers	Certificate
		Crew Resource Management	Certificate
		Crew Resource Management Awareness	Certificate
		Dangerous Goods Regulations (Initial) – Category 6	Certificate
		Perishable Cargo Regulations	Certificate

Na.	AINA YA PROGRAMU	JINA LA KOZI	AINA YA CHETI
6.		Live Animals Regulations	Certificate
		Unit Load Devices Regulations	Certificate
		Dangerous Goods Regulations	Certificate
		Flight Operations / Flight Dispatch Refresher	Certificate
		Safety Management System Awareness	Certificate
		Ground Service Equipment	Certificate
		Basic Airside Safety	Certificate
		Turn Round Coordinator	Certificate
	Other Programmes	Human Factors in Aviation	Certificate
		Pre-Basic Procedure Design	Certificate
		Drone Pilot Training	Certificate
		Passenger Boarding Bridge	Certificate
		Customer Service	Certificate
		Radio Telephony Procedures	Certificate
		Safety Management System	Certificate
		Integrated Safety Management System	Certificate
		Quality Management System	Certificate
		QMS Internal Auditors Training	Certificate
		Aerodrome Planning, Operations and Maintenance	Certificate
		Heliport Design and Construction	Certificate
		Team Resource Management	Certificate

Jedwali Na. 16: Idadi ya Wanafunzi waliodahiliwa katika Chuo cha Teknolojia ya Reli Tanzania kwa mwaka 2022/23 -2024/25

Na.	JINA LA KOZI	2022/23	2023/24	2024/25
1.	Stashahada ya Usafirishaji na Menejimenti ya Lojistiki kwa njia ya Reli	30	44	52
2.	Astashahada ya Usafirishaji na Menejimenti ya Lojistiki kwa njia ya Reli	57	62	77
3.	Astashahada ya Awali ya Usafirishaji na Menejimenti ya Lojistiki kwa njia ya Reli	69	80	85
4.	Stashahada ya Teknolojia ya Miundombinu ya Reli	-	-	19
5.	Astashahada ya Teknolojia ya Miundombinu ya Reli	40	32	39
6.	Astashahada ya Awali ya Teknolojia ya Miundombinu ya Reli	-	22	25
7.	Stashahada ya Kawaida ya Teknolojia ya Uhandisi Mitambo kwenye Mabeheva	-	-	27
8.	Astashahada ya Teknolojia ya Uhandisi Mitambo kwenye Mabeheva	34	25	38
9.	Astashahada ya Awali ya Teknolojia ya Uhandisi Mitambo kwenye Mabeheva	14	36	23
10.	Stashahada ya Kawaida ya Teknolojia ya Mifumo ya Umeme kwenye Vichwa vya Treni	27	35	57
Jumla		271	336	442

Jedwali Na. 17: Kozi zinazotolewa katika Chuo cha Teknolojia ya Reli Tanzania

Na.	AINA YA KOZI	AINA YA CHETI
Kozi zinazofundishwa Kampasi ya Tabora		
1.	Railway Transport and Logistics Management NTA Level 4-6	Basic Technician Certificate to ordinary Diploma
2.	Carriage and Wagon Mechanical Technology NTA Level 4-6	Basic Technician Certificate to ordinary Diploma
3.	Track Technology NTA level 4 -6	Basic Technician Certificate to ordinary Diploma
4.	Electronics and Communication Engineering NTA Level 4-6	Basic Technician Certificate to ordinary Diploma
5.	Transport Safety and Railway Accident Management NTA Level 4-6	Basic Technician Certificate to ordinary Diploma
6.	Diploma in Railway Transport Economics NTA level 4 - 6	Basic Technician Certificate to ordinary Diploma
Kozi zinazofundishwa Kampasi ya Morogoro		
7.	Locomotive Mechanical Technology NTA level 4 - 6	Basic Technician Certificate to ordinary Diploma
8.	Locomotive Electrical Technology NTA level 4 – 6	Basic Technician Certificate to ordinary Diploma 2
9.	Locomotive Driving Technology NTA level 5 - 6	Diploma certificate

Jedwali Na. 18: Idadi ya wanafunzi waliodahiliwa katika Chuo cha Bandari Dar es Salaam kwa mwaka 2019/20 – 2023/24

Na.	IDADI YA WANAFUNZI/MWAKA	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24
1.	Idadi ya Wanafunzi (Kozi Ndefu)	586	884	937	986	1,025
2.	Idadi ya Wanafunzi (Kozi Fupi)	345	675	616	1,717	2,212
JUMLA		931	1,559	1,553	2,703	3,237

Jedwalii Na. 19: Kozi zinazotolewa katika Chuo cha Bandari Dar es Salaam

Na.	JINA LA KOZI	AINA YA CHETI
1.	Basic Technician Certificate in Freight Clearing Forwarding, and Shipping Management (NTA Level 4)	Basic Technician
2.	Technician Certificate in Freight Clearing, Forwarding and Shipping Management (NTA Level 5)	Technician Certificate
3.	Ordinary Diploma in Freight Clearing, Forwarding and Shipping Management (NTA Level 6)	Ordinary Diploma
4.	Basic Technician Certificate in Shipping and Port Operations Management (NTA Level 4)	Basic Technician
5.	Technician Certificate in Shipping and Port Operations Management (NTA Level 5)	Technician Certificate
6.	Ordinary Diploma in Shipping and Port Operations Management (NTA Level 6)	Ordinary Diploma
7.	Basic Technician Certificate in Maritime Transport and Logistics (NTA Level 4)	Basic Technician
8.	Technician Certificate in Maritime Transport and Logistics (NTA Level 5)	Technician Certificate
9.	Ordinary Diploma in Maritime Transport and Logistics (NTA Level 6)	Ordinary Diploma

Waziri wa Uchukuzi Prof. Makame M. Mbarawa wa pili kulia aliyesimama katika meza kuu pamoja na viongozi mbalimbali wa Serikali ya Tanzania na Serikali ya Burundi wakishudia utiaji Saini Mkataba wa Ujenzi wa Reli ya SGR kipande cha kutoka Uvinza (Tanzania) kupitia Msongati hadi Gitega (Burundi) uliofanyika tarehe 29 Januari, 2025.

Muonekano wa Kitengo cha Makasha Bandari ya Dar es Salaam ambacho kinatoa huduma kwa kutumia vifaa vya kisasa ambavyo vimeongeza ufanisi wa kuhudumia makasha katika bandari hiyo.

Muonekano wa Mtambo wa kupima Hali ya Hewa unaojiendesha wenyewe (AWS) uliofungwa katika Kiwanja cha Ndege cha Mtwara.

Mashine ya kunyoosha reli na kushindilia kokoto kwenye Reli ya TAZARA (Tamping Machine) iliyowasili nchini tarehe 30 Aprili, 2025 kutoka China.

Muonekano wa Kituo cha Utafutaji na Uokoaji katika Ziwa Victoria (MRCC) kilichopo eneo la Ilemela jijini Mwanza ambacho ujenzi wake umefikia asilimia 80.

Meli zikiwa zimetia nanga katika Bandari ya Mtwara tayari kuhudumiwa baada ya bandari hiyo kufanyiwa maboresho makubwa.

Kifaa (Cabin Crew Mockup) kilichonunuliwa na Serikali ya Awamu ya Sita kwa ajili ya kutoa mafunzo kwa vitendo kwa wahudumu wa ndani ya ndege katika Chuo cha Taifa cha Usafirishaji (NIT).

Muonekano wa Meli ya MV. Mwanza ambayo ujenzi wake umefikia asilimia 96 ambapo inaendelea na ufungaji wa samani za ndani.

Mheshimiwa Dkt. Hussein Ali Mwinyi, Rais wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi akiwaongoza viongozi wa Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Serikali ya Mapinduzi Zanzibar kwenye mapokezi ya ndege mpya aina ya Boeing 787-8 Dreamliner iliyowasili tarehe 20 Agosti, 2024 katika Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Abeid Aman Karume Zanzibar

KIMEPIGWA CHAPA NA MPIGACHAPA MKUU WA SERIKALI, DODOMA-TANZANIA